

● **Mitt tips** | 20 Innsats for andre som valgfag ● **Reportasje** | 26 Verdens beste lærer
● **Portrett** | 34 Økonomen som framsnakker barnehagen ● **Gylne øyeblikk** | 41 Fra bom til briljering

UTDANNING

14

7. DESEMBER 2018

utdanningsnytt.no

Spesialundervisning:

Timene som forsvinner

Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen (perm.)
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maa
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Digital markedsansvarlig
ls@utdanningsnytt.no

14

7. DESEMBER 2018

utdanningsnytt.no

Innhold

● Hovedsaken: KREVENDE HVERDAG FOR SPESIALPEDAGOGENE

Om lag halvparten av spesialpedagogene som var informanter i Marit Uthus' forskning, reflekterte over hvor lenge de kom til å klare å stå i jobben. En av årsakene var at elevene ikke får de timene de har rett til.

10

● Gyldne øyeblikk 41

Da elevene skulle forske på hundeluktesans og godbiter, møtte to av dem seg selv i døra, forteller førsteamanuensis Tuva Bjørkvold.

Innhold

Aktuelt	4	Friminutt	40
Aktuelt navn	8	Gyldne øyeblikk	41
Hovedsaken	10	På tavla	42
Kort og godt	18	Innspill	44
Ut i verden	19	Julekryssord	49
Mitt tips	20	Debutt	50
Aktuelt	22	Kronikk	56
Intervju	26	Stilling/Kurs	60
Glimt	29	Lov og rett	61
Aktuelt	30	Fra forbundet	62
Portrett	34	Medlemstilbud	66
Aktuelt	38		

● Mitt tips

Malene Hellern Folkvord tipser om valgfaget «Innsats for andre». Oppgaven er å bidra i nærmiljøet. Her blir det bakst til prosjektet «Livsglede for eldre».

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

Gir seg mens bladet er på topp

At Utdanningsforbundets medlemsblad skal være kritisk og fritt, har vært målet til Knut Hovland siden han begynte som redaktør i 1991. Nå blir han pensjonist.

Portrett

Professor i samfunnsøkonomi Mari Rege er involvert i flere forskningsprosjekter knyttet til barnehage og skole. Hun har alltid ett råd til alle samfunnsstopper hun møter: Putt pengene i barnehage!

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2017: 164.338
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som følger seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Mer informasjon:

presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

«Alle har jo vedtak på 11 til 15 timer. [...] Jeg ser jo hva de kunne ha fått til, hvis de hadde fått det de hadde rett på», var et hjertesukk fra en spesialpedagog til forsker Marit Uthus.

Illustrasjon:

Bård Sletvold Torkildsen

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Et fritt fagblad til medlemmenes beste

Dette er den siste lederen undertegnede skriver etter å ha vært ansvarlig redaktør i Norsk Skoleblad og Utdanning i snart 28 år. Det har vært mange spennende og interessante år, med store endringer både i organisasjonen og på bladfronten. Prosessen fram mot fusjonen mellom Norsk Lærergag og Lærerforbundet i 2002 er selvsagt noe av det aller viktigste som er skjedd i løpet av disse årene. Norsk Skoleblad og Skolefokus ble samtidig slått sammen til Utdanning, og den reisen vi har hatt de siste 17 årene, må beskrives som eventyrlig. Vi har fått til så mye og blitt hedret med så mange priser at det nesten ikke er til å tro. Det aller viktigste er likevel at vi hele tiden har fått gode tilbakemeldinger fra både medlemmer og andre lesere, det er dem vi lager bladet for. Noe kjeft har vi også fått, sikkert fullt fortjent det også!

Vi har hele tiden understreket betydningen av vår redaksjonelle frihet og uavhengighet som er nedfelt i Redaktørplakaten og Vær varsom-plakaten. Det er sikkert noen som mener at vi har mast litt vel mye om dette, men verdien av redaksjonell uavhengighet kan ikke understrekes for ofte. Et demokrati er helt avhengig av at vi har en fri presse med kompetente og pågående journalister og redaktører som stiller kritiske spørsmål til både politikere, organisasjonsledere, byråkrater og eksperter. Ikke minst er det viktig i en medlemsorganisasjon som Utdanningsforbundet at medlemmene ikke nøler med å ta kontakt med redaksjonen hvis de har noe de ønsker å ta opp eller stille spørsmål ved. Det kan ikke være 80, 90 eller 99 prosent redaksjonell frihet. Den må være 100 prosent. Hvis ikke står vi i fare for å miste troverdigheten, og det samme gjør organisasjonen.

Samtidig som det er viktig å vokte den redaksjonelle friheten, er det også viktig å understreke det ansvaret som følger med uavhengigheten. Vi må sjekke alle opplysninger grundig, vi skal snakke med flere ulike kilder, og vi må snarest mulig rette opp og beklage dersom noe er kommet galt ut. Det siste er det heldigvis svært sjelden vi har vært nødt til å gjøre. Utdanning og de fire tidsskriftene vi utgir, Bedre Skole, Første steg, Yrke og Spesialpedagogikk pluss nettutgaven utdanningsnytt.no nyter alle stor respekt og anerkjennelse i det norske pressemiljøet. Slik er jeg sikker på at det også vil fortsette i årene som kommer.

Jeg ønsker min etterfølger Kaja Mejlbo lykke til når hun nå overtar både redaktørkrakken og ansvaret for hele bladavdelingen til Utdanningsforbundet. Kaja er en dyktig kvinne med bred presseerfaring. Hun vil helt sikkert gjøre en solid jobb og får en flying start med 150-årsjubileet i 2019. Da er det 150 år siden vår første forløper, Norsk Skoletidende, ble etablert. Tusen takk for meg!!

Knut Hovland

● SETT-dagene

Nei til mobilforbud, men ja til hensiktsmessig bruk, er budskapet fra lærer Simen Spurkland. Til venstre Alida D'Agostino fra Elevorganisasjonen, til høyre rektor Per Erik Skjelbred.

– Mobilforbud er naivt

Lærer Simen Spurkland slakter ideen om mobilforbud i skolen. – Det er lærernes profesjonelle ansvar å håndtere mobilene i sitt klasserom, mener han.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Det var i en debatt på SETT-dagene, en stor skole- og barnehagekonferanse på Lillestrøm i Akershus, at Spurkland gikk i rette med dem som argumenterer for å låse inn mobilene på skolen.

– Det er naivt å tro at ved å fjerne mobilen, fjerner vi problemet. Vi kan ikke ta fra elevene mobilen bare for å gi dem en Ipad i fanget. Elevene kan gjøre akkurat de samme tingene på den som på mobilen. Nei til mobilforbud, men ja til hensiktsmessig bruk, sa Spurkland, som er blitt en kjent foredragsholder innen bruk av digitale verktøy i skolen. Til daglig er han lærer på Vøyenenga ungdomsskole i Bærum i Akershus.

Han mener lærerne må forholde seg til hvordan verden er, og for elevene er mobiltelefonen en viktig del av verden i dag. Han sa at det da er lærerens jobb å forsøke å forstå hva det handler om og utvikle sin egen praksis.

– Dette er komplekst. Vi kan ikke si at noe er farlig, bare fordi vi ikke skjønner det, sa Spurkland.

– Må være opp til læreren

I paneldebatten var også nestleder i Elevorganisasjonen, Alida D'Agostino og rektor Per Erik Skjel-

bred, rektor ved Bleiker videregående skole i Asker. På Skjelbreds skole må elevene legge mobilene bort før timen, men heller ikke Skjelbred ønsket et nasjonalt forbud.

– Lærere må få lov til å velge å ta fra elevene mobilene i timene hvis de føler at det forstyrrer undervisningen. Det er ikke en menneskerett å få ha mobilen fremme hele tiden, sa Skjelbred.

Han understreket at lærere som følte de håndterte elever med mobiltelefon i timene, selvsagt skulle få lov til å la elevene få beholde dem.

– Men det må være opp til hver enkelt lærer, sa Skjelbred.

– Gi elevene lyst til å legge bort mobilen

D'Agostino i Elevorganisasjonen mente at diskusjonen burde handle om hvorfor elever bruker mobilene til andre ting i timene.

– Det er to måter å håndtere dette på. Den ene er å ta mobilen fra elevene og låse dem ned i en pose. Den andre er å ha så god undervisning at elevene selv får lyst til å legge fra seg mobilen, sa D'Agostino.

Hun sa videre at Elevorganisasjonen er imot et nasjonalt forbud mot mobiltelefon.

– Dette bør være opp til elevene og lærerne i hvert enkelt klasserom å bestemme, sa D'Agostino.

● Danmark

Lærer Erik Schmidt fikk medhold i ankesaken, og Odense kommune må trekke advarselen han fikk.

FOTO MADIS CLAUS RASMUSSEN/RITZAU SCANPIX

Seier i retten til lektor Erik Schmidt i dansk «Malkenes-sak»

Landsretten finner det ikke bevist at lektor Erik Schmidt var spesielt negativ på et lærermøte i 2014. Den tjenstlige tilrettevisningen han fikk fra Odense kommune er dermed trukket.

På et personalmøte 7. mai 2014 var Erik Schmidt kritisk til en sak som dreide seg om arbeidstid og forberedelsestid for lærerne. Deretter fikk han en tjenstlig tilrettevisning, skriver folkeskolen.dk.

Schmidt gikk til rettsak for å få irettesettelsen trukket, men tapte i første rettsinstans. Så anket han. Nå har han fått medhold i Østre landsrett.

Det var i en debatt om endrede arbeidsregler og tid til forberedelse at Erik Schmidt ytret seg kritisk. Av nytilsatt rektor Mohammed Bibi på Agedrup skole i Odense Kommune ble han beskyldt for å piske opp stemningen i lærerpersonalet.

Landsretten slår imidlertid fast at det ikke er bevist at Schmidt var særlig negativ, og at det derfor ikke er grunnlag for å gi ham advarselen. Odense kommune er i tillegg dømt til å betale saksomkostningene på 126.250 kroner pluss renter til Danmarks Lærerforening, som har ført saken for Erik Schmidt.

Landsretten konkluderer med at Erik Schmidt i løpet av møtet ropte «nå må dette vanviddet stoppe» eller noe lignende, at han var sint, og at han ga uttrykk for sin utilfredshet. Men landsretten la vekt på at dette var et personalmøte, der formålet var å ta opp et omdiskutert tema.

Fagpresse

Ny leserrekord for Utdanning

Utdanning er nå det tredje mest leste fagbladet i landet, med en leserskare på nærmere 300.000 per utgave. – Bladet lager journalistikk som er relevant for både gamle og nye lesere, sier nestleder Berit Nyman i Fagpressen.

TEKST Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

På ett år har Utdanning økt antall lesere med 82.000 fra 207.000 i 2017 til 289.000 lesere i 2018, viser nye tall fra Kantar Media. Det ble klart på Fagpressedagen 28. november. Dermed er Utdanning det tredje mest leste fagbladet i landet.

– Det er veldig gledelig at det øker så kraftig, sier Knut Hovland, avtroppende redaktør i Utdanning. Han avslører at det er ny leserrekord for bladet. Den forrige rekorden var på om lag 252.000 lesere i 2010.

Årets undersøkelse inkluderer også lesere av ebladet, i motsetning til i fjor.

Roser gravingen

– Utdanning lager journalistikk som er relevant for både gamle og nye lesere, sier Berit Nyman, nestleder i Fagpressen.

– Hva er Utdanning flinke til?
– Utdanning er flinke til å lage god gravejournalistikk.

– Og hvor har bladet forbedringspotensial?

– Kanskje kan redaksjonen tenke på om det er andre sider ved utdanningsløpet, læreryrket, og relasjonen mellom skole og foreldre som det er viktig å ta tak i.

Viser til bredden

– Færre utgivelser, men med en større bredde i sakene, kan være noe av forklarin-

gen på leserøkningen, sier Knut Hovland.

Han mener bladet må fortsette å gå i dybden i sakene, også de som kan være vonde og vanskelige.

– Samtidig må ikke bladet bli så opptatt av kritisk journalistikk at vi glemmer å skrive om «suksesshistoriene» i Lærer-Norge, sier han.

– Er det en frykt for å bli oppfattet som et «jubelblad» for lærerstanden som gjør at bladet kanskje ikke skriver så mye om slikt?

– Det kan være. Journalister har en tendens til å skrive om «togene som ikke går i rute». Kanskje bør vi skrive mer om de som faktisk går i rute, sier han.

Fornøyd utgiver

Utdanningsforbundets leder Steffen Handal synes det er hyggelig at bladet når ut til flere lesere.

– Jeg mener økningen må tolkes som en bekreftelse på at redaksjonen har truffet sin lesergruppe godt, sier han.

Han mener det er viktig at bladene forbundet utgir, evner å gå i dybden på ulike politiske og faglige tema knyttet til utdanning, og at de samtidig slipper lærerstemmene til.

– Lærere er opptatt av det politiske og overordnede, men også av det praksisnære og erfaringsbaserte. Bladet Utdanning bør dekke begge felt godt, sier Handal.

Utdanning hadde 289.000 lesere per utgave i 2018, ifølge beregninger fra selskapet Kantar Media.

MEST LEST:

- Berit Bae:
– Barn trenger voksne som er til stede i barnehagen hele dagen
- I denne barnehagen er de inne og ute samtidig
- Tips når tårene triller
- 8 kjennetegn ved fremtidens barnehagestyrer
- Med denne lista klarer bokmåselever å kvitte seg med de vanligste feilene på nynorsk
- Foreldreundersøkelsen: Er egentlig private barnehager bedre enn kommunale?

Gikk du glipp av denne?

NM i fornøyde foreldre

Private barnehager er bedre enn kommunale. Og ideelle drivere er bedre enn kommersielle kjeder. Det viser den store foreldreundersøkelsen. Eller gjør den egentlig det?

Utdanningsnytt.no/
foreldre2018

Unio

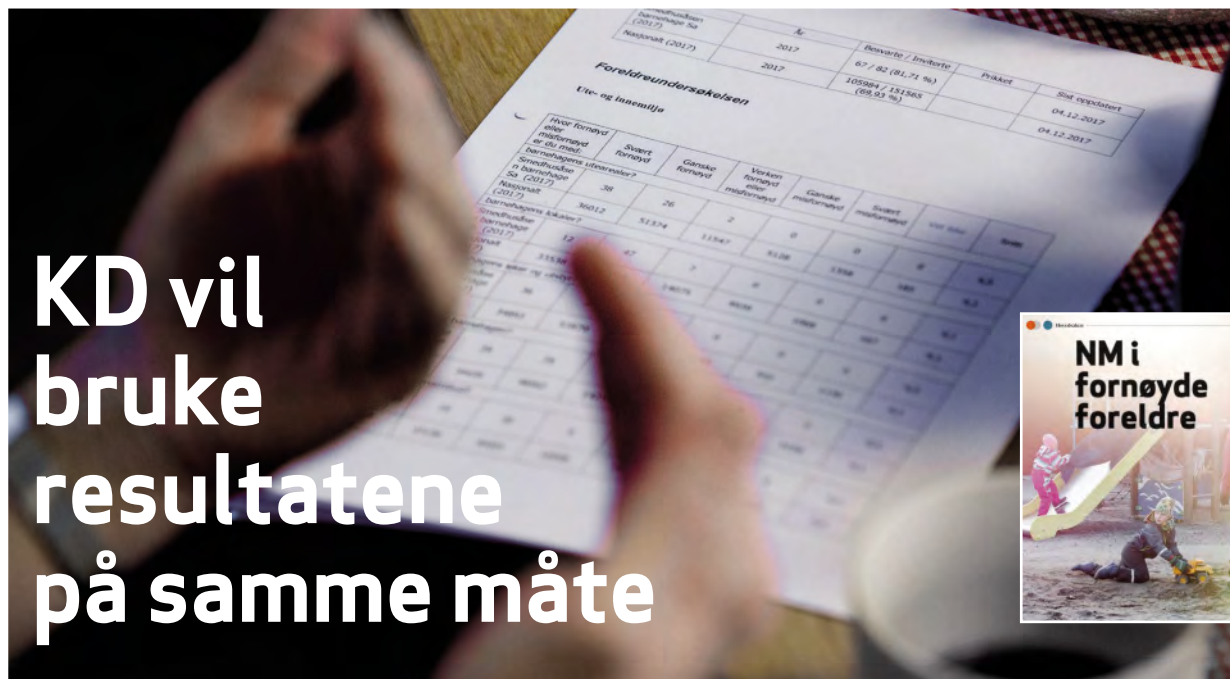
Ragnhild Lied gjenvalgt som leder

● Ragnhild Lied er gjenvalgt til å lede Unio i tre år til. Det ble også gjenvalg på nestlederne Solveig Kopperstad Bratseth fra Norsk Sykepleierforbund og Kjetil Rekdal fra Politiets Fellesforbund under Unios

representantskapsmøte på Sundvollen i Buskerud 29. november. Ragnhild Lied var leder i Utdanningsforbundet da hun ble valgt til leder i Unio for tre år siden.

Foreldreundersøkelsen

Til tross for betydelige forskjeller i andelen som svarer på kommunenivå, mener Kunnskapsdepartementet at Foreldreundersøkelsen fortsatt er et godt grunnlag for å sammenligne offentlige og private barnehager.

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Faksimile fra Utdanning nr. 13

Politikerne bør være forsiktige med å bruke Foreldreundersøkelsen til å sammenligne private og kommunale barnehager på grunn av metodeproblemer, mener en av Norges fremste eksperter på spørreundersøkelser. Kunnskapsdepartementet vil fortsette å gjøre det allikevel.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Hvert år i november gjennomfører Utdanningsdirektoratet en stor foreldreundersøkelse i norske barnehager. Undersøkelsen blir brukt i samfunnsdebatten og på Stortinget til å underbygge at private barnehager har mer fornøyde foreldre enn kommunale barnehager.

Kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H) har gjentatte ganger brukt den samme formuleringen: «Foreldreundersøkelsen viser at foreldrene jevnt over er litt mer fornøyde med private barnehager enn kommunale barnehager.»

Utdanning har sett nærmere på bakgrunnstallene i den store foreldreundersøkelsen. Det er frivillig for barnehagene å delta, men Utdanningsgjennomgang viser at mange kommuner i stor grad pålegger alle sine kommunale barnehager å delta, mens de private barnehagene i de samme kommunene har frihet til å velge det bort.

I enkelte store kommuner, som Fredrikstad, Tønsberg og Arendal, deltar 100 prosent av de kommunale barnehagene, mens det tilsvarende tallet for private i de tre kommunene er 50-60 prosent. På landsbasis viser tallene på kommunenivå

at rundt 6 av 10 private barnehager deltar, mens rundt 9 av 10 kommunale barnehager er med.

– Ukritisk bruk

Professor Ottar Hellevik er en av Norges fremste eksperter på spørreundersøkelser som metode. Han sier det er problematisk at man ikke har sjekket om det er systematiske skjevheter i utvalget av barnehager som har valgt å delta. Uten å sjekke dette kan man ikke si om private barnehager faktisk har mer fornøyde foreldre, eller om en slik forskjell er et resultat av skjevheter i utvalget. Like fullt er det i stor grad dette undersøkelsen brukes til i samfunnsdebatten.

– Dette er et eksempel på ukritisk bruk av forskningsresultater, der en ser bort fra muligheten for at metodeproblemer kan forklare tendensen i resultatene, sier Hellevik til Utdanning.

Også Utdanningsdirektoratet sier at man bør være forsiktig med å bruke undersøkelsen til å sammenligne private og kommunale barnehager.

Vil fortsette som før

Kunnskapsdepartementet har fått forelagt saken i Utdanning. Vi har spurt om departementet nå vil

slutte å bruke Utdanningsdirektoratets foreldreundersøkelse til å sammenligne private og kommunale barnehager.

– Foreldreundersøkelsen til Utdanningsdirektoratet viser samme tendens som andre foreldreundersøkelser som er gjennomført tidligere, der foreldre jevnt over er litt mer fornøyde med private barnehager enn kommunale. Vi mener det fortsatt er grunnlag for å si dette, skriver statssekretær Rikke Høistad Sjøberg (H) i en e-post.

– Har statsråden eller Kunnskapsdepartementet, før sine svar til Stortinget, forhørt seg med Utdanningsdirektoratet om Foreldreundersøkelsen faktisk kan brukes til å slå fast at foreldre er mer fornøyde med private barnehager enn kommunale?

– Vi har ikke hatt grunn til å stille spørsmål ved undersøkelsens funn på nasjonalt nivå. Utdanningsdirektoratet har foreløpig ikke undersøkt om det er systematiske skjevheter i utvalget. Det vil de gjøre fremover, og det skal vi følge med på, skriver Sjøberg.

● Private barnehager

Politisk bekymring for mangfoldet

Utdanningspolitikere fra Høyre og KrF er bekymra for at private barnehager samles på få eiere.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Barnehagekjeden Læringsverkstedet har ifølge Dagens Næringsliv kjøpt 20 nye barnehager i år, 35 barnehager i 2017 og 50 barnehager i 2016. Nå består bedriften av 200 barnehager.

– Vi må påse at det ikke blir for få aktører i barnehagesektoren. Mangfold er viktig, sier nestleder i Utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget, Kent Gudmundsen fra Høyre, til Utdanning.

– I Kristelig Folkeparti er vi oppriktig bekymra over dette. En mangfoldig barnehagestruktur betyr at de små og ideelle barnehagene er godt representert, sier Hans Fredrik Grøvan i samme stortingskomité.

– Kan det at de store kjedene samler stadig flere barnehager bli et argument mot privat barnehagedrift generelt, siden mangfoldet krymper?

– Det er å dra det vel langt. Men vi ser fram til den gjennomgangen av finansieringssystemet for de private barnehagene som regjeringen nå arbeider med. Vi legger til grunn at små og ideelle barnehager skal ha en trygg og forutsigbar drift, sier Grøvan.

Forbereder regelendringer

Han sikter til arbeidet med et forslag til endringer i regelverket for private barnehager. Det er planlagt at det våren 2019 skal sendes en plan for endringer ut på høring. Forslaget er ennå ikke ferdig.

Også Gudmundsen ser fram til å få forslaget på bordet:

– Utredningene forslaget vil bygge på, kommer til å si mye om hvordan vi bør fortsette å arbeide politisk med dette, sier han.

Overskuddet tilsvarer to uker lønn

– Er det problematisk at Læringsverkstedet har hatt overskudd på 102 millioner kroner så langt i år?

– Ikke nødvendigvis. Det viktige er kvaliteten på tilbudet. Vi krever at kommunene skal ha rundt

Læringsverkstedet har så langt i år et overskudd på 102 millioner kroner. Beløpet tilsvarer lønnsutgiftene for to uker, ifølge Hans Jacob Sundby, som eier barnehage-kjeden sammen med kona Randi.

ARKIVFOTO JØRGEN JELSTAD

– Vi må påse at det ikke blir for få aktører i barnehagesektoren, sier stortingsrepresentant Kent Gudmundsen (H).

ARKIVFOTO MARIANNE RUUD

● Tariff

Ny riksmekler

● Mats Wilhelm Ruland er utnevnt som ny riksmekler. 41-årige Ruland har juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo fra 2003. Han har solid erfaring fra domstolen, som dommar i tingretten og nå som lagdommer, ifølge regjeringen.no.

● Kunnskapsdepartementet

Statssekretær byttet jobb

● Atle Simonsen (Frp) gikk av som statssekretær i Kunnskapsdepartementet og ble utnevnt til statssekretær for finansminister Siv Jensen 30. november. De gjenværende statssekretærene i departementet er Kristin Holm Jensen (H), Rikke Høistad Sjøberg (H) og Rebekka Borsch (V).

Statsbudsjettet

Mer penger til flere ansatte i skoler, barnehager og skolehelsetjenesten

KrF fikk gjennomslag for mer penger til bemanningsnorm i barnehagene og lærernorm i skolene. Budsjettavtalen med regjeringen skal også gi flere ansatte i skolehelsetjenesten.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Regjeringspartiene har landet en budsjettavtale med KrF, noe som vil gi flertall i Stortinget for statsbudsjettet. Dette er hovedpunktene hvor det er gitt mer penger til utdanningsfeltet:

- 100 millioner kroner til økt bemanning i helsestasjon og skolehelsetjenesten
- 160 millioner kroner til innføringen av bemanningsnorm i barnehagene
- 285 millioner kroner øremerket til innføringen av lærernormen (gjelder 2019)

Totalt har politikerne flyttet på rundt 4,3 milliarder kroner sammenlignet med regjeringens opprinnelige forslag til statsbudsjett. Den største omdisponeringen kommer av en økning i barnetrygden på 1000 kroner per år per barn.

Hovedpersonene bak budsjettforliket: finanspolitisk talsperson i Høyre, Henrik Asheim (til venstre), finanspolitisk talsperson i KrF, Kjell Ingolf Ropstad, finanspolitisk talsperson i Venstre, Abid Raja og finanspolitisk talsperson i FrP, Helge Andre Njåstad.

FOTO ØRN BØRGEN / NTB SCANPIX

Penger til mentorordning

Av andre disponeringer på utdanningsfeltet er blant annet disse:

- 60 millioner kroner til mentorordning for nye lærere
- 15 millioner kroner i egne midler til gjennomføring av lærernorm som friskoler kan søke på

- 3,9 millioner kroner til Senter for yrkesfag ved Universitetet i Agder
- 2 millioner kroner til styrking av Den naturlige skolesekken

– Løft for barnehagene

KrF sier til NTB at budsjettet innebærer en historisk økning i barnetrygden og engangsstønden.

– Det er et kraftig løft for kommunene og barnehagene. Neste høst blir det 2000 flere lærere, og lærerne vil få en egen mentorordning, sier KrF-nestleder Kjell Ingolf Ropstad.

– Vekslepenger

Budsjettavtalen har fått kritikk fra opposisjonen for å mangle satsinger på miljøtiltak og arbeidsmarkedstiltak.

– KrF har fått vekslepenger av regjeringen på klima. Det er langt fra det som trengs, og ikke det KrF har lovet sine velgere. Dette gjør et mistillitsforslag mot regjeringen på dette budsjettet mer aktuelt, sier nasjonal talsperson Une Bastholm (MDG) til NTB.

Stortinget skal etter planen vedta budsjettet for utdanningssektoren 12. desember, ifølge Stortingets nettsider.

Glad for oppfølging av ferske lærere

Pedagogstudentene er svært fornøyd med at det settes av 60 millioner kroner til mentorordning for nyutdannede lærere.

– Dette er kjempegode nyheter og en stor seier for oss. Vi er veldig glade for at vår viktigste sak gjennom mange år endelig får penger avsatt i statsbudsjettet. Takk til KrF som har forhandlet frem en slik ordning, det blir kjempeviktig for de nyutdannede og elevene de skal undervise. Nå må vi fortsette arbeidet og sørge for at dette også må gjelde lærere i norske barnehager, sier leder Frank Alexander Bræin til Utdanning.

Frank Alexander Bræin, leder i Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet.

FOTO MARIANNE RUUD

Aktuelt navn

Går for tillitsbasert ledelse

Den nye direktøren for Utdanningsetaten i Oslo liker at folk sier ifra, men de bør også komme med forslag til løsning, ikke bare klage.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Oslo kommune

● Kari Andreassen (50)

Hvem

Ny direktør for Utdanningsetaten i Oslo.

Aktuell

Tiltrer som ny direktør etter at den forrige direktøren, Astrid Søgne, måtte forlate stillingen.

Ble du spurt om å ta jobben som direktør for Utdanningsetaten i Oslo, og hvorfor takket du ja?

Ja, jeg ble spurt. Jeg takket ja fordi jeg gjerne vil lede det viktige arbeidet med å bedre barns og unges oppvekstvilkår, og fordi jeg ikke redd for utfordrende oppgaver. Med mange meget dyktige medarbeiderne i etaten har jeg en grunnleggende tro på at vi skal få til dette på en god måte. Jeg har allerede møtt noen av dem som jobber der.

I enkelte nettaviser står det at du er kjent for å rydde opp. Stemmer det?

Jeg kjenner meg ikke helt igjen i den beskrivelsen. Jeg liker utfordringer og har tro på at jeg sammen med andre kan få til forbedringer. Jeg er tydelig når det gjelder retning, men jeg praktiserer tillitsbasert ledelse.

Hvordan er du som leder?

Jeg er ingen beinhard leder, men en som liker å skape ro og finne løsninger.

I første omgang skal du ha stillingen i seks måneder. Hvis du blir oppfordret til det, søker du jobben permanent?

Det vet jeg ikke. Jeg forholder meg til at dette er et halvårig engasjement.

Hvordan likte du deg på skolen?

Veldig godt. Matematikk var yndlingsfaget mitt. Det var trygt og godt på skolen. Lærer Kari Bratli var med på å gjøre skoledagene fine på barneskolen. Hun var varm, nær og streng, i den rekkefølgen. Jeg var en engasjert elev som gjerne gikk til rektor og sa ifra hvis det var noe jeg var uenig i eller ville ha endret. Jeg liker folk som sier ifra, men de bør komme med en løsning, ikke bare klage.

Du får holde en undervisningstime for det norske folk. Hva handler den om?

Da ville jeg holdt en utetime, med matematikk og fysisk trening, med samarbeid og toleranse i fokus.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Med fare for å virke useriøs, velger jeg meg komikeren Truls Svendsen. En prosjektuke med han ville vært topp. Vi trenger enda mer humor, også i skolen.

Hva liker du best med deg selv?

Det beste komplimentet jeg har fått, er at jeg er flink til å møte alle mennesker likt. Det at jeg er nær og tydelig, er noe jeg liker med meg selv. Jeg tror det beste om alle. Det er også en egenskap jeg liker, selv om det enkelte ganger er vel naivt.

Er det noen du ville ha gitt straffelekse?

Nei. Jeg har ikke tro på at straff styrker læring eller endrer negativ adferd.

Hva gjør du for å få utløp for frustrasjon?

Da gjør jeg noe helt annet, for eksempel spiller kort med familien eller ser en film og spiser smågodt.

Hvilke handlinger må du gjøre?

Jeg må lese lokalavisa Glåmdalen hver dag. Og så må jeg ringe sønnen min fra toget på vei til jobb, klokka 7:30 hver morgen for å forsikre meg om at han har stått opp.

Hva er ditt bidrag til å redde verden?

Jeg engasjerer meg i den oppvoksende slekt, både privat i fritiden på Kongsvinger og profesjonelt på jobb. Å bakke opp og gi de unge så gode muligheter som mulig, enten det er i idrettslaget eller på skolen, er mitt viktigste bidrag.

«Vi trenger enda mer humor, også i skolen.»

Hovedsaken

SPECIALUNDERVISNING

Spesialpedagogene:

Pedagogikkens st

Spesialpedagoger opplever jevnlig lovbrudd.
Elevene får ikke timene de har vedtak om.
Grupper der elevene har svært forskjellige
lærevansker, gjør ikke jobben lettere.

ebarn

BFD-12

«Flere lover brytes ved å sette sammen elever i grupper, når dette strider mot det enkeltvedtaket tilrår.»

Marit Uthus, forsker

Spesialpedagogikk

Fag og arbeidsområde rettet mot undervisning og opplæring av barn, unge og voksne med vansker som lese- og skrivevansker, eksempelvis dysleksi, dyskalkuli, andre matematikkvansker, språk- og talevansker, syns- og hørselsvansker, samt ulike sosiale og emosjonelle vansker.

Spesialpedagogikk er påvirket av disipliner som medisin, psykologi, filosofi, sosiologi og sosialantropologi.

En profesjonsutdannet spesialpedagog har utdanning på masternivå innenfor de nevnte fagområder.

Kilde: Wikipedia og Store norske leksikon

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

ILLUSTRASJON Bård Sletvold Torkildsen

En som har fått spesialpedagoger i tale, er førsteamanuensis ved lærerutdanningen ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Marit Uthus. Hennes doktorgrad fra 2014 viser at dagene som spesialpedagog i skolen kan være utfordrende.

Uthus dybdeintervjuet 11 spesialpedagoger i forbindelse med sitt doktorgradsarbeid. En av historiene følger her.

En av spesialpedagogene har ansvar for fire elever. De har hvert sitt individuelle vedtak med rett til 15 timer spesialundervisning i uka. I vedtakene står det at timene skal brukes til tett oppfølging av elevene, individuelt og innenfor klassen.

I strid med dette får elevene 15 timer på deling. Elevene har ifølge spesialpedagogen ulike diagnoser, behov og læreforutsetninger. Spesialundervisningen foregår i et uinnredet lager på skolens tørkeloft:

«For å si det sånn, man må nesten se det ... Eleven som er født for tidlig, har store problemer med å gå og å se. Og så er det en elev som har angst, vi kan ikke ta heisen for han har sånn angst. Og så er det hun med et syndrom, som plutselig må på do, så da må jeg ta med meg de tre andre elevene. Og så klarer vi ikke å gå fort nok på do, fordi han som er født for tidlig ikke klarer å gå fort nok. Og vi kan jo ikke ta heisen, fordi han med angst ikke klarer det. Så da ender det jo med at

Det var ikke lett å finne informanter da forsker Marit Uthus skulle finne ut hvordan spesialpedagoger hadde det på jobb.

FOTO KARI OLIV VEDVIK

hun som må på do gjør i buksen ... Og da må jeg plassere de andre tilbake i klassen ... det er mye løping rundt på bygget. [...] Alle de fire elevene trenger hjelp HELE tiden. [...] Så det som vi har gjort, er at assistenten har hatt lekegrupper med dem, og så har jeg hatt korte økter med undervisning til en og en. Men alle har jo vedtak på 11 til 15 timer. [...] Jeg ser jo hva de kunne ha fått til, hvis de hadde fått det de hadde rett på. For eksempel gutten med angst, som ikke har lært seg å lese, og som går i 3. klasse. Hjelpeapparatet har gitt opp at han skal greie det: Men i tre uker nå har jeg bortprioritert alt annet, og jeg har sagt til rektor at «Nå har HAN mitt hovedfokus, så kan du si akkurat det du vil, for her må jeg bare ...». Ja, jeg tar noen valg rett og slett. Og nå har han begynt å lese to- og trestavelsesord! Du skulle bare sett den gleden og takknemligheten ... hele gutten blomstrer! Og da tenker jeg selvfølgelig enda mer på; «Hvis du hadde fått dine 15 timer du, gutten min, hvor hadde du vært i dag da?». Det blir ... mye oppbevaring.»

Lovbrudd

– Bryter de ikke loven her?

– Jo, de bryter loven. Skoleeier har ikke lov til å innskrenke spesialundervisningen grunnet dårlig økonomi, svarer forsker Marit Uthus.

– Regnestykket er litt annerledes når en setter

sammen grupper. Det blir ikke like stort bortfall av timer som det ser ut som. Men flere lover brytes ved å sette sammen elever i grupper, når dette strider mot det enkeltvedtaket tilrår, forklarer Uthus.

Felles for Uthus' informanter var at lojaliteten deres lå hos elevene og foreldrene.

– De hadde et sterkt verdibasert ønske om å hjelpe og utgjøre en forskjell for barn som hadde behov for spesialundervisning. Når de klarte å utgjøre en forskjell, føltes dette veldig positivt, men det klarte de jo ikke alltid. Om lag halvparten reflekterte over hvor lenge de kom til å klare å stå i jobben. Flere informanter fortalte at de følte seg veldig alene og ikke særlig verdsatt av de andre ansatte ved skolen. Når de i tillegg måtte finne seg i at lovbrudd ble begått, slet det på både samvitighet og motivasjon, sier Uthus.

Gjør jobben lærerne ikke vil ha

Ifølge spesialpedagogen som underviser en gruppe elever på skolens tørkeloft, kan kollegene ved skolen verdsette henne for jobben hun gjør. Det er imidlertid snakk om en form for skinnverdssettelse; kollegene er takknemlige for at hun gjør jobben de selv ikke vil gjøre:

«Spesialundervisningen har vært et veldig nedprioritert satsingsområde fra rektor sin side. >

● Spesialundervisning

I forrige skoleår mottok 7,9 prosent av elevene spesialundervisning. 68 prosent av mottakerne er gutter.

Andelen elever med spesialundervisning er nesten tre ganger så høy på 10. trinn som på 1. trinn.

39 prosent får spesialundervisningen hovedsakelig i den ordinære klassen.

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

«En kjempedyktig lærer med tilleggsutdanning i spesialpedagogikk, (...) hun sa det at hun ville ikke hatt jobben min for ti millioner ... hun holdt på å bli gal, hun vikarierte én time og holdt på å bli gal.»

Spesialpedagog

Så det å jobbe som spesialpedagog, det er det ikke så veldig mange som vil: Når du skal ha fire elever sammen, som for å ha læringsutbytte må være i en-til-en-situasjon, så tror jeg at den belastningen blir så stor [...]. Jeg var jo overlykkelig for at jeg fikk jobb som spesialpedagog i hundre prosent stilling! Jeg skulle på flere jobbintervju, men ble «headhunta» til den jobben da, og avlyste alle andre intervjuer og var overlykkelig for å skulle få jobbe med det jeg brenner mest for. Og når jeg kom da, på første skoledag, så var det liksom; «Ja du fikk den stillingen som ingen andre ville ha du!». For det var jo ingen andre som ønsket å jobbe som spesialpedagog. «Å, hvorfor ikke det?» «Nei, «Ha-ha», liksom. [...] Jeg har hatt lærere som har vikariert for meg, en kjempedyktig lærer med tilleggsutdanning i spesialpedagogikk, som har vært i skolen i over tjue år, og hun sa det at hun ville ikke hatt jobben min for ti millioner ... hun holdt på å bli gal, hun vikarierte én time og holdt på å bli gal.»

Timene som forsvinner

Det er en kjent sak at mye av spesialundervisningen utføres av ufaglærte, viser tall fra Grunnskolen Informasjonssystem (GSI) og Barneombudets rapport «Uten mål og mening?». Men en annen ting er at ekstraressursene, deriblant spesialpedagogene, ikke brukes som de skal.

Forsker Thomas Nordahl bekrefter dette.

– Om lag 20 prosent av de timene som er satt av til spesialopplæring, blir brukt på andre ting.

– Ofte er det sånn at spesialpedagogene må ta vikartimer når noen er syke. Eller de må undervise hele klassen, inklusive elever som egentlig skulle hatt individuell undervisning, når faglærer er borte.

– Vi vet at elever dermed får færre timer spesialundervisning enn det de har vedtak om, sier Nordahl til Utdanning.

Han viser til en spørreundersøkelse blant rektorer i 2013.

– Ut fra det de rapporterte, kan vi fastslå at elever mister hver femte time med spesialundervisning som de skal ha, sier Nordahl, som er professor ved Høgskolen i Innlandet.

Rett til tilpasset opplæring foreslås fjernet

I Grunnskolens Informasjonssystem (GSI) ble det i forrige skoleår innrapportert nesten 9 millioner avholdte timer spesialundervisning og ekstra språkopplæring. 6,7 millioner timer av disse ble gitt etter enkeltvedtak.

Kunnskapsdepartementet er i gang med et stortingsmeldingsarbeid om tidlig innsats og inkluderende fellesskap. Meldingen legges frem for Stortinget høsten 2019.

I april i år kom rapporten om spesialundervisning som Kunnskapsdepartementet hadde bestilt til den kommende stortingsmeldingen; «Inkluderende fellesskap for barn og unge».

Rapporten omtales som Nordahl-rapporten, i og med at forsker Thomas Nordahl hadde hovedansvaret for den. I rapporten foreslås det blant annet å fjerne retten til enkeltvedtak i spesialundervisning.

At retten skulle forsvinne, er mange kritiske til, også forsker Uthus.

– Jeg er meget skeptisk til det. Man bør styrke spesialundervisningen. Det bør fortsatt være slik at uavhengige systemer avgjør hva elevene trenger, uavhengig av hva det koster. Tanken om at spesialundervisning står i veien for integrering, er også helt feil. God spesialundervisning øker sjansene for god inkludering der det er mulig. Men en må huske at for noen elever kan det å være i en fast tilrettelagt gruppe være den beste undervisningen, sier Uthus.

Hun tenker da på barn som får lavt sosialt og faglig utbytte i et ordinært klasserom.

– Selv om det er kritikkverdige forhold flere steder, foregår det mye bra spesialundervisning, sier hun.

Mange desperate barn og foreldre tar kontakt med de private spesialpedagogene Elin Natås (t.v.), Marie Eines Seljebø og Liv Berit Vold.

FOTO KARI OLIV VEDVIK

Utdanning har spurt KS om en kommentar til bruddene på opplæringsloven som kommer frem i denne saken.

– KS har ingen kommentarer til hvordan den enkelte kommune organiserer spesialundervisningen eller deres budsjettvedtak, skriver avdelingsdirektør for utdanning Erling Lien Barlindhaug i en e-post.

Han viser også til KS' høringsvar til Nordahl-rapporten.

Sluttet i skolen

En spesialpedagog som har jobbet i skolen, er Elin Natås. Hun jobber fortsatt som spesialpedagog, men i dag ved Senter for bedre læring i Oslo.

– Jeg jobbet tre år i skolen, men hadde ikke mulighet til å gjøre jobben min. Arbeidsmengden var for stor. Jeg gikk med høye skuldre fordi jeg ikke fikk gjort det jeg skulle gjøre, sier Natås til Utdanning.

Senter for bedre læring er et privat tilbud. Ifølge

senteret er flere hundre elever innom senteret årlig.

– Hvis foreldrene var fornøyde med tilbudet de fikk fra skolen, hadde de ikke ringt til oss. Mange kjempestressede og fortvilte foreldre og barn tar kontakt. De ser at måneder og år går uten at ting blir gjort eller planer blir fulgt opp. En typisk elev hos oss er fra 4. eller 5. trinn, forteller Natås.

– Mokka må ut

Ved senteret jobbes det tverrfaglig. Med seg har Natås to spesialpedagoger, men med litt annen bakgrunn og tilleggsutdanning. Liv Berit C. Vold er førskolelærer og terapeut i nevrofysiologisk psykiatri og nevrofeedback.

– Noe av styrken vår er at vi kartlegger årsaker. Her er det korte beslutningsprosesser og lite byråkrati, sier Vold.

Sammen med Vold og Natås finner vi også spesialpedagog og utdannet psykologspesialist Marie Eines Seljebø.

Senteret ble startet for 16 år siden som en bi-geskjeft. Etter hvert har det blitt heltidsjobben for disse tre, som alle har jobbet i offentlig sektor før de begynte for seg selv.

– Vi er mye friere her. Trenger vi to timer til førstetekonsultasjonen, bruker vi det. Her jobber vi bevisst med å løse, kartlegge og behandle dem som kommer til oss. Vi justerer også de individuelle oppleggene underveis. Det som er riktig i starten, er kanskje ikke riktig når de har kommet et stykke på vei, forklarer Seljebø.

Alle tre bekrefter at de ofte får inn klienter som ikke har fått timene de skal ha, fordi spesiallæreren var syk eller måtte gjøre annet arbeid enn å undervise den som skulle ha timene.

– I tillegg får vi inn elever som har sittet i grupper med andre elever med ulike vansker. Et tenkt eksempel er at en som hører dårlig, blir plassert i gruppe med en som er høyløyt. Det å plassere elever med ulike lærevansker sammen er sjelden smart. Det kan være ekstremt frustrerende å jobbe >

«... elevene plasseres i det som kan karakteriseres som 'tilfeldige oppbevaringsgrupper', ... målene for opplæringen er uklare og innholdet likeså.»

Rapport fra Barneombudet

i en gruppe som ikke fungerer, sier Vold.

Svært ofte forteller klientene at de har fått høre at en skal vente og se om det bedrer seg av seg selv, en innstilling alle tre er sterkt kritiske til.

– For mange som kommer hit, er ofte problemet ikke så stort i utgangspunktet, men det baller på seg til mange lag med problemer. Jeg pleier å si at det er greit å være frustrert og sint, det er bedre at møkka kommer ut enn at de bærer på den også, sier Natås.

Også Barneombudet er bekymret for spesialundervisningen i Norge.

Barneombudet sterkt kritiske til spesialundervisningen

Barneombudets rapport «Uten mål og mening?», ble lansert i mars 2017. Barneombudet hadde over tid mottatt henvendelser fra barn og foreldre som varslet om kritikkverdige forhold ved spesialundervisningen i norsk skole. Så alvorlig fremsto det som ble formidlet, at Barneombudet viet sin årlige fagrapport til temaet.

I rapporten avdekkes det at elevene plasseres i det som kan karakteriseres som «tilfeldige oppbevaringsgrupper», at målene for opplæringen er uklare og innholdet likeså.

I Grunnskolens informasjonssystem (GSI) bekreftes dette bildet. Cirka 50 prosent av timene til spesialundervisning utføres av assistenter. Av de nærmere 50.000 elevene som mottok spesialundervisning høsten 2016, fikk 63 prosent denne hovedsakelig i grupper utenfor den ordinære opplæringen. Dessuten fikk cirka 5600 elever opplæring utenfor fellesskolen, noen på deltid, de fleste hele tiden.

Fra rapporten:

«I dette prosjektet har vi avdekket en rekke forhold ved spesialundervisningen som etter vår mening er uforsvarlige, diskriminerende – og som rammer elevenes utviklingsmuligheter. Gjennom kontakt med skoler og elever gjennom mange år vet vi at det er mulig å ivareta elever med spesialundervisning på en god måte, og at noen får det til. Myndighetene kan ikke fortsette å la kvalitet i spesialundervisningen være frivillig for kommunene. Vi må forvente et høyt læringstrykk, høy trivsel og et godt faglig utbytte for alle elever med behov for spesialundervisning. Barneombudet mener at Regjeringen må ta tydelige og konkrete grep for å heve kvaliteten på spesialundervisningen i alle norske kommuner.»

Barneombudet kom med en lang rekke forslag til forbedring og foreslo blant annet at opplæringsloven måtte endres, slik at elever med spesialundervisning sikres rett til opplæring av fagperson med godkjent utdanning og kompetanse i faget og/eller undervisningsoppgaven.

Svært vanskelig å finne informanter

Da forsker Marit Uthus skulle finne spesialpedagoger til sin doktoravhandling, brukte hun mye tid og ressurser på å få tak i sine informanter.

– Det er egentlig et funn i seg selv at det er så vanskelig å få dem i tale. Jeg måtte gå inn på skolens nettsider og ta direkte kontakt med dem som hadde tittelen. Jeg hadde prøvd å gå via rektorer først, men fikk da ikke tak i noen, sier Uthus.

Utdanning har også lagt ned betydelig innsats for å få spesialpedagoger til å fortelle om hvordan de har det på jobb. Vi har over lengre tid kontaktet rektorer, spurt og ringt til lærere, tatt kontakt via sosiale medier. Vi har spurt forskere om de kan formidle kontakt, uten å lykkes. De eneste to som vi fikk i tale, har lite å utsette på hvordan de har det i jobben.

Hjelpen kommer for sent

De to spesialpedagogene jobber ved en ungdomsskole på Østlandet. Til sammen har de ti års erfaring som spesialpedagoger. Begge har jobbet som lærere før de tok videreutdanning. For å stille opp satte de anonymitet som premiss, ikke minst på grunn av taushetsplikten.

– Ofte kommer det elever til oss som skulle hatt spesialundervisning i barneskolen, men som slett ikke har fått det de skal. Det viser seg altfor ofte at de har hatt opplæring med ufaglærte. Da får vi litt av en jobb med å gi dem alt de ikke har fått, forteller de to til Utdanning.

Ressursene til tidlig innsats er for små. Elever som strever, må følges opp over tid med tilpassede undervisningsopplegg.

En felles erfaring fra årene de har jobbet i ungdomsskolen, er at lærerne der er flinke til å gi opplæring med kvalifisert personale, men at barneskoler i mindre grad får ressurser til spesialpedagoger.

– Vi har spesialpedagoger knyttet til hvert trinn, men skulle gjerne hatt én 100 prosent stilling på hvert trinn. For at en skal få til et godt opplegg, må også spesialpedagogene delta og involvere seg i teamarbeidet. Et bra opplegg rundt enkeltelever og i klassen krever tett samarbeid med faglærer.

Fleksibilitet er et nøkkelord for å lykkes som spesialpedagog i skolen, mener de to erfarne pedagogene.

– En må ikke være for rigid og si «det er ikke mitt ansvar». Skal en lykkes, må en planlegge sammen med de andre lærerne. I tillegg er det bra at vi får frie tøyler til å differensiere og tilpasse i forhold til kompetansemålene faglæreren har lagt opp til i klassen.

Stille elever

De jobber for at det ikke skal være stigmatiserende å ta imot ekstra støtte i ett eller flere fag.

– Det prøver vi å tilpasse slik at en i minst mulig

grad blir tatt ut av klassen alene.

– I tillegg prøver vi å være observante når det gjelder de stille elevene. De kan gå under radaren, og det er ikke ønskelig.

Disse to spesialpedagogene har i liten grad blitt satt til å gjøre andre oppgaver enn det de er ansatt for.

– Det har skjedd at jeg har tatt vikartimer, men det er veldig sjelden, forteller den ene.

Den andre har aldri måttet ta vikartimer.

Om det er noe skolen deres kunne gjort bedre, er det å erstatte og planlegge bedre når de har avtalt fravær, mener de.

– Ved korttidsfravær skjønner vi at det er vanskelig. For noen elever er det heller ikke ønskelig at noen de ikke kjenner, tar over undervisningen. Da er det ofte bedre at de får være sammen med klassen sin.

Begge er skeptiske til å ta bort retten til enkeltvedtak.

– Det er økende bruk for oss spesialpedagoger i skolen, ikke minst på ungdomstrinnet.

– For enkelte elever blir det mye som skal på plass altfor seint. Mange av elevene vi får, har ikke fått den oppfølgingen tidligere som de skulle ha hatt. Vi tenker jo på hvordan det vil gå med dem i videregående skole og prøver å ruste dem på best mulig måte, slik at de ikke skal droppe ut.

«Når demokratiene forvitrer, tyter løgnhalsene fram.»

Arne Strand (1944-), kommentator og tidligere sjefredaktør i Dagsavisen

● Utdanningskvalitetsprisen 2018

Fagskolen Innlandet fikk pris for digital satsing

Fagskolen Innlandet på Gjøvik vant Utdanningskvalitetsprisen 2018 med tiltaket «Robotisering av læringsarena – operasjonalisering av Industri 4.0».

Prosjektet ble opprettet for å styrke utdanningskvaliteten ved skolen. Det omfatter blant annet 3D-modellering, droner for studenter, streaming og video av forelesninger og skyløs-

ning til samarbeidsprosjekter, ifølge en pressemelding fra Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku).

Prisen er på én million kroner og ble delt ut 9. november av kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner. Juryen trakk blant annet frem at tiltaket har stor overføringsverdi til andre studieretninger.

Fra prisutdelingen

9. november: assisterende rektor Frank-Jørgen Vangen, lærer Yngve Brovold, rektor Gard Tekrø Rolid, Diku-direktør Harald Nybølet og kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner.

Foto DIKU/PÅL ADRIAN RYEN

● Lærerutdanning

Den første lule- og sørsamiske lærerutdanningen er i gang

I høst startet fem studenter på den nye lærerutdanningen, som har studiesteder i Levanger og Bodø.

Jeg startet på denne masterutdanninga fordi jeg mener det er viktig med lærere som har fokus på samisk kultur og språk. Jeg regner med at jeg er sikret jobb også, sier en av studentene, Rakel Iren Pedersen fra Steigen, i en pressemelding fra Nord universitet.

Studentene får 200.000 kroner i året i stipend fra Fylkesmannen i Nordland og fra Sametinget. De blir også en del av et større miljø ved at de har fellesfag med andre klasser innenfor grunnskolelærerutdanningen ved Nord universitet.

Verdens første studenter på lule- og sørsamisk lærerutdanning: Fra venstre: Trond Edvard Paulsen, Robin Paulsen, Viktor Paulsen, Sophie Lutz og Rakel Iren Lillehaug Pedersen.

Foto SVEIN-ARNT ERIKSEN/NORD UNIVERSITET

● Ungdommens kritikerpris

Kandidatene til er klare

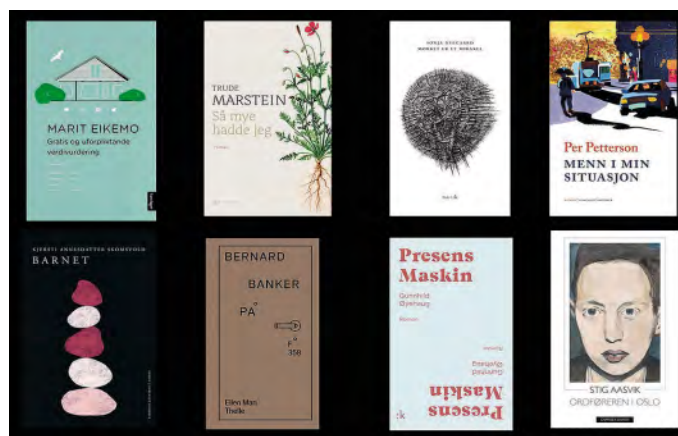
Nå skal elever ved sju videregående skoler kåre vinneren av Ungdommens kritikerpris, som deles ut i mars.

Rundt 250 norske skjønnlitterære voksenbøker er lest og vurdert av juryen, som har bestått av forfatter Ola Jostein Jørgensen og litteraturkritikerne Gro Jørstad Nilsen og Ida Vågsether.

Nå sendes de nominerte bøkene ut til sju juryklasser i videregående skole som skal lese, diskutere og kåre vinneren. Prisen deles ut på Sentralen i Oslo 14. mars 2019, ifølge en pressemelding fra Foreningen Les, som sammen med Utdanningsforbundet, Norsk Kritikerlag og Den norske Forleggerforeningen står bak Ungdommens kritikerpris.

De nominerte er:

Marit Eikemo – *Gratis og uforpliktende verddivurdering*. Samlaget
Trude Marstein – *Så mye hadde jeg*. Gyldendal
Sonja Nyegaard – *Mørket er et mirakel*. Kolon
Per Petterson – *Menn i min situasjon*. Oktober
Kjersti Skomsvold – *Barnet*. Oktober

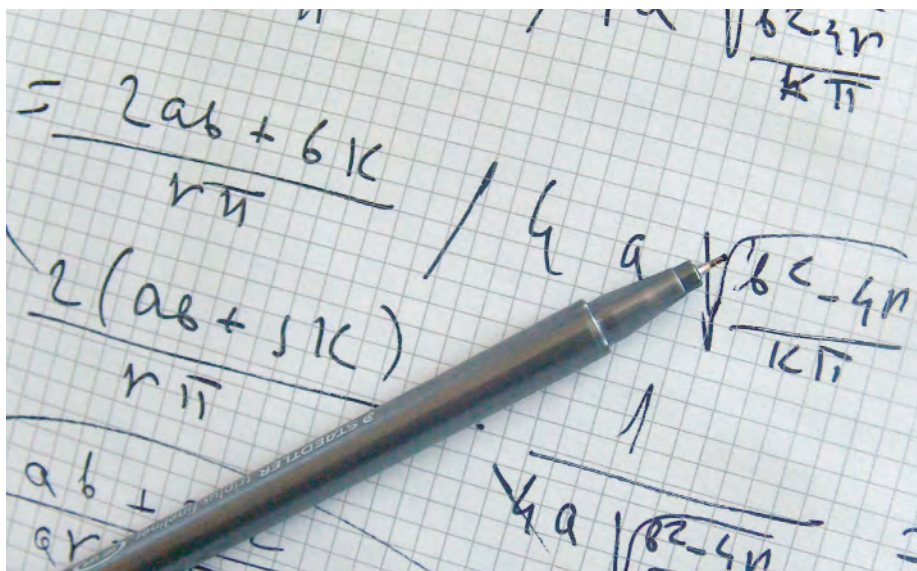

Ellen Mari Thelle – *Bernard banker på*. Flamme
Gunnhild Øyehaug – *Presens Maskin*. Kolon
Stig Aasvik – *Ordføreren i Oslo*. Cappelen Damm

Forsidene til de nominerte bøkene til Ungdommens kritikerpris 2019.

Russland

Svake resultat i mellom anna matematikk bør føre til endringar i lærarutdanninga i Russland, meiner leiaren for organet som kontrollerer utdanningssektoren i landet.

ILL.FOTO ALEKSANDAR MILOSEVIC/FREEIMAGES.COM

Nesten halvparten av matematikklærarane strauk

Resultata av ei kartlegging av det faglege nivået til lærarane i landet er overraskande, skriv den russiske avisa Rossijskaja Gazeta. Nærare halvparten av lærarane i matematikk sto ikkje på testen. I russisk språk, historie, økonomi og faget «Russland i verda» strauk om lag ein av fire.

– Det er betre med objektive fakta enn vurderingar som er for høge og ikkje basert på realitetane. No er det viktig

at vi analyserer resultata i fred og ro for å sjå korleis vi kan hjelpe lærarane. Så må vi gjere dei naudsynte konklusjonane slik at vårt system for lærarutdanning vert eit av dei beste i verda, seier Sergej Kravtsov, leiar for statsorganet som kontrollerer utdanningssystemet, Rosobnadzor.

22.000 lærarar deltok i kartlegginga. Ifølgje avisa var deltakarane anonymiserte, så resultata får ingen følgjer for kvar einskild lærar.

USA

Lærarorganisasjon vil stanse væpning av tilsette

Skulestyret i byen Tamaqua i Pennsylvania har gitt tilsette løyve til å bere våpen på skulane. No har den lokale lærarorganisasjonen bede ein dommar om å erklære avgjerda ugyldig og i strid med lova.

Leiaren, Frank Wenzel (bildet), seier til avisa The Inquirer at vedtaket opnar for væpning

SKJERMUMP/YouTube

av personar som ikkje har fått den naudsynte opplæringa i å bruke våpen. Foreldre har òg protestert.

Skulestyret vedtok dei nye retningslinene i september, og føremålet er å gripe inn dersom nokon byrjar å skyte på skuleområdet.

Leiaren i skulestyret, Larry Wittig, seier tilsette vil få opplæring i våpenbruk og avviser at vedtaket er ulovleg.

Sør-Afrika

Opnar for alkoholsal på skular

Skular i Western Cape-provinsen kan få selje alkohol. Utdanningsministeren i provinsen, Debbie Schäfer frå partiet Democratic Alliance, meiner skulane treng pengane dei kan tene på sal av alkohol.

– I den nåverande økonomiske situasjonen er det vanskeleg for skular å tene ekstra pengar. Konsekvensen av det noverande lovverket er at skular ikkje kan ha aktivitetar som involverer alkohol, som vinauksjonar, piknikar, bilshow og mat- og

vinfestivalar. Desse arrangementa kan gje store inntekter som kan kome skulane til nytte, sa ho til avisa Cape Times då framlegget vart lagt fram i fjor.

Framlegget er no vedteke i den lovgjevande forsamlinga i provinsen, og det vert gjeldande lov dersom det vert banka igjennom ein gong til. Lærarorganisasjonen Sadtu er sterkt imot framlegget og meiner det vil forverre alkoholproblema i provinsen.

Sal av alkohol kan vere ei viktig inntektskjelde for skulane, meiner fleirtalet i den lovgjevande forsamlinga i den sørafrikanske provinsen Western Cape.

ILL.FOTO GIEDRIUS M./FREEIMAGES.COM

● **Malene Hellern Folkvord**

Faglærer i norsk ved ungdomsskolen på Dysjaland i Rogaland.

Det blir mange hjertepepperkaker til de eldre.

Med hjerte for andre

Cecilie Eik Aagedal og Hedda Vigdel strikker til kuvøsebarn i Tanzania.

Ungdommene strikker til kuvøsebarn, baker pepperkaker til eldre og lager bokmerker til venner. Lærer Malene Hellern Folkvord og elevene på Dysjaland skule gjør en innsats for andre.

TEKST OG FOTO Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

– **Jeg tror mange eldre** synes det er litt kjekt å snakke med ungdom. De vet jo at det er vi som skal ta over landet, sier Stina Juliane Sand Unhammer (14) smilende.

Hun er en av elevene på Dysjaland skule i Sola i Rogaland som har valgt valgfaget «Innsats for andre», og som bruker et par timer i uka på å hjelpe noen i lokalmiljøet.

Sammen med Karoline Aasberg, Selma Håsether Risan og Tiril Johanna Østhus Mæle klipper hun bokmerker. De skal gis til de andre elevene på skolen.

– Vi leser bøker, og da er det mange som lager eselører i dem. Nå skal de få bokmerker, så slipper de det, sier Karoline (14).

Niendeklassingene på Dysjaland har mange prosjekter på gang. Alle har samme grunntanke:

– Vi skal glede andre målgrupper, forklarer en av jentene.

Igen ler de. Dette er det læreren har sagt. Finn en målgruppe, kartlegg behov, planlegg tiltak og gjennomfør.

Laget sitt eget opplegg

– Vi lærer hvor mye folk setter pris på å få hjelp, sier Selma.

Karoline legger til at hun er blitt mer trygg på seg selv når hun møter andre.

Lærer Malene Hellern Folkvord forklarer at ungdommene er blitt mer selvstendige i løpet av høsten.

– I starten spurte de meg hva de burde gjøre og hvordan. Nå driver de prosjektene sine helt selv. Jeg er jo her og bistår om det skulle være noe, sier hun.

Folkvord er nyutdannet lærer, og hun er veldig glad for at hun fikk starte opp dette valgfaget.

– Jeg lette litt rundt etter opplegg for faget, men fant ikke så mye. Dermed har vi utformet det selv, og det begynte med et samarbeid mellom «Livsglede for eldre» og oss, sier læreren.

Hun har en baktanke med akkurat det:

– Jeg hadde selv veldig god kontakt med mine besteforeldre, og det ga meg så mye som ung. Jeg ser at ungdommene her opplever den samme glæden når de prater med de eldre, sier hun.

Har du et tips du vil dele med andre?

Send det til redaksjonen@utdanningsnytt.no.

Merk e-posten «Mitt tips».

Karoline Aasberg, Selma Håsether Risan, Stina Juliane Sand Unhammer og Tiril Johanna Østhus Mæle klipper bokmerker, slik at medelevene skal slippe eselører i bøkene.

Målet med faget er også at det skal oppleves meningsfullt for ungdommene. Og det ser det ut til at det har gjort.

– Vi har blitt inspirert til å strikke og lære nye måter å strikke på av de eldre. De inviterte oss med i et strikkeprosjekt. Noen barn lærer å strikke for første gang, sier Cecilie Eik Agedal (14).

Hun jobber nå med et teppe som skal sendes til kuvøsebarn i Tanzania. «Livsglede for eldre» i Sola har en avtale med hjelpearbeidere i Tanzania.

– Vi hjelper dem å hjelpe, kan du si, sier Hedda (14) mens hun strikker rett og vrangt i det myke ullgarnet.

Leker med ungdommer

I klassen sitter styret for Trivselslederne på skolen. De tar ansvar for at alle elevene skal ha noe å gjøre i friminuttene.

– Det er jo noen som står litt alene, og som ikke har noe å gjøre, sier Sofus Gjerde (14).

Sammen med Sofie Rasmussen, Tuva Hauge Nilsen og Emma Byberg arrangerer de spørrespillet Kahoot, ballspillturneringer og andre ting de tror

Emma Byberg snakker med eldre på Sola sykehjem.

FOTO MALENE HELEN FOLKVORD

medelevene vil like. Men lett er det ikke:

– Nå jobber vi hardt med å få med folk. Det er ikke så lett å vite hva som slår an, sier Sofie (14).

På skolekjøkkenet har en annen gruppe kledd seg til pepperkakebaking. De vet at dette vil slå an:

– Vi skal ta med pepperkakene på neste møte med «Livsglede for eldre». Disse kommer de nok til å like, sier Stina og stikker ut et hjerte.

Jeg spør henne hva hun mener dette valgfaget egentlig går ut på:

– Det ligger jo i ordet, det: Innsats for andre.

● Innsats for andre

«Innsats for andre» er et valgfag. Faget skal utvikle identitet og gi elevene opplevelse av livsmestring. Oppgaven er å bidra i nærmiljøet.

Elevene kartlegger behov, velger tiltak, planlegger, utfører og dokumenterer resultatet.

Blant annet er et fellesprosjekt å glede eldre i kommunen.

Utover dette har elevene satt i gang tiltak som blant annet leksehjelp for elever i barneskolen og å hjelpe til på skolefritidsordningen og i barnehager.

På Dysjaland skule har niendeklassingene samarbeid med «Livsglede for eldre» i kommunen.

Noen av elevene har på eget initiativ laget enkeltavtaler der de besøker eldre hjemme for å strikke, bake, gå tur og spille spill utenom skoletiden.

Når skoleledere blir tause

i utdanningsdebatten

«Kommunen som arbeidsgiver skal ha et godt omdømme», vedtok kommunestyret i Bærum i juni. Selv om retten til ytringsfrihet er grunnlovsfestet, mener skoleledere at slikt legger føringer på dem.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

«Uten å overdrive vil jeg anslå at minst fem rektorer har rapportert til oss om at de har fått munnkurv i viktige saker.» Det uttalte Bjørn Sigurd Hjetland, leder i Utdanningsforbundet Bærum, til lokalavisen Budstikka 1. november.

Utdanning møter ham på kontoret i lokalene til Utdanningsforbundet Bærum i Sandvika i Akershus noen dager etter at reportasjen har stått på trykk i avisen.

– Vi har etterlyst skoleledernes stemme i de utdanningspolitiske debattene. Derfor er det bekymringsfullt at de rapporterer til oss om at de frykter sanksjoner ved å stå fram. Føringerne fra skolesjefen og fra seksjonsledere i kommunen har nemlig vært at det er de positive historiene som skal formidles, sier Hjetland til Utdanning.

Han forteller at det i tillegg foreligger en skriftlig føring fra rådmannen om å formidle «minst to

Minst fem skoleledere i Bærum kommune har fortalt at de har fått munnkurv i vanskelige saker. De har også skriftlige føringer fra rådmannen om «minst to positive historier årlig», forteller Bjørn Sigurd Hjetland, leder i Utdanningsforbundet Bærum.

FOTO MARIANNE RUUD

positive historier årlig». Det har Hjetland også sagt til Budstikka.

– Selvsagt legger slike føringer opp til visse forventninger til hva skoleledere bør uttale seg om. Samtidig kan slike føringer medføre at politikere, kommuneledelsen og samfunnet går glipp av viktig informasjon som har betydning for politiske beslutninger som fattes, sier Hjetland.

Han legger til at heller ikke lærere tør å stå fram med sin kritikk.

– I Bærum kommune har skolenedleggelser og nettbrett-satsing vært to store skolepolitiske temaer i år. Men fra lærere og skoleledere i kommunen har det vært nesten helt tyst. I tillegg har noen valgt å uttale seg til avisen anonymt. At rådmannen sier at de ansatte har full rett til å uttale seg til media, hjelper lite når de

FOTO ISTOCKPHOTO

ansatte ikke opplever det sånn, sier Hjetland.

Ble oppringt av skolesjefen

Intervjuet med Hjetland ble førstesideoppslag i Budstikka 1. november. I tillegg til Hjetland hadde avisen intervjuet Anine Kierulf, fagdirektør ved Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter og kommunaldirektør i Bærum kommune, Kristin Nilsen.

– Oppslaget ble større enn det jeg hadde sett for meg. Men hvordan avisen velger å presentere saken, bestemmer jo ikke jeg, men redaktøren, sier Hjetland.

– Hvordan ble dine synspunkter mottatt av ledelsen i Bærum kommune?

– Da saken sto på trykk, fikk jeg en invitasjon til å stille til en samtale morgenen etter.

– Du ble med andre ord kalt inn på teppet?

– Noen ville vel tolket det dit. Og selv om jeg vanligvis tar slike innkallinger med knusende ro, må jeg si at hjertet mitt slo litt ekstra fort siden oppslaget ble så stort. Men møtet gikk helt fint. Det eneste skolesjefen reagerte på, var at jeg ikke hadde informert henne om oppslaget i forkant og at jeg ikke hadde vært tydelig om bekymringene tidligere, sier Hjetland.

– Hva tenker du om det?

– Jeg burde kanskje sagt fra. Men jeg står for de uttalelsene jeg kom med til avisen, sier han.

– Kan ikke dere tillitsvalgte, som jo har en litt friere stilling, si fra om kritikkverdige forhold?

– Det kan vi, og det gjør vi. Men av og til kommer også vi opp i vanskelige situasjoner. Vi får sakspapirer og tilgang til informasjon i forkant av

«Føringene fra skolesjefen og fra seksjonsledere i kommunen har vært at det er de positive historiene som skal formidles.»

Bjørn Sigurd Hjetland,
leder i Utdanningsforbundet Bærum

>

«Det viktigste er ikke hva kommuneledelsen

Etter at dette oppslaget sto på trykk i Budstikka, ble Bjørn Sigurd Hjetland, leder i Utdanningsforbundet Bærum, invitert til å stille til en samtale med skolesjefen morgenen etter.

at politiske beslutninger fattes, men med streng beskjed om at informasjonen er en del av interne saksforberedelser. Og så, når beslutningen er fattet, da skal vi forholde oss lojalt til vedtaket. Av og til føles det som en Kafka-prosess, sier Hjetland.

Etterlyser større takhøyde

Han peker også på at kravet om å holde seg til fakta gjør at mange ikke tør å ytre seg.

– Det å holde seg til fakta er noe vi alle forsøker å gjøre. Men når informasjon skal gå fra rådmannen til kommunalsjefen til seksjonsleder til rektor til avdelingsleder til lærerne til foreldrene, får vi lett en slags kommunal hviskeleik. Da kan noe selvsagt bli feiloppfattet på veien. Dersom noen skriver noe i avisen som skulle vise seg å ikke stemme, må det være mulig å ta til motmæle og korrigere eventuelle misoppfattelser. Det bør det bli større takhøyde for, sier Hjetland og legger til:

– Lytter man ikke til grasrota, til dem som har skoene på, vil det få konsekvenser. Det fikk selv Utdanningsforbundet erfare under storstreiken i 2014. Og de fleste fikk vel med seg at det i årets 1. mai-tog møtte opp lærere med plakater med påskriften «Jeg er Malkenes».

– Når skoleledere eller lærere har forsøkt å gå tjenestevei, men ikke blitt lyttet til, må de kunne ytre seg i offentligheten. Ledere må lytte og undersøke hva som ligger i en eventuell kritikk, i stedet for å møte all kritikk med å gå i forsvar, sier Hjetland.

– Det er ikke bare i Oslo-skolen at ytringskultur er et tema?

– Omdømmetenkningen har spredt seg, men i varierende grad. Til en viss grad er det forståelig. For både skoleadministrasjonen, politikere, skoleledere og lærere ønsker jo at skolen skal ha et godt omdømme blant elever og foreldre. Da er det ikke alltid lett å la seg begeistre av å få kritikk.

Hjetland mener trygge ledere og trygge ansatte er det som skal til for å bygge en god ytringskultur.

Vedtøk at arbeidsgiver skal ha et godt omdømme

Da samarbeidsutvalget i Bærum kommune i juni 2018 skulle vedta nye etiske retningslinjer for kommunen, fremmet Stein Stugu fra partiet Rødt i Bærum følgende forslag: «Ytringsfrihet gjelder for ansatte i Bærum kommune. Ansatte i Bærum kommune har rett til å ta opp faglig uenighet, internt og eksternt. Dette er hovedregelen og begrenses kun der det kommer i strid med andre

lover og regler, som eksempel hensyn til personvern og andre uttrykkelig konfidensielle opplysninger. Det er et lederansvar å legge til rette for åpenhet og ytringsfrihet.»

Forslaget falt mot stemmene fra Høyre, Venstre og Fremskrittspartiet. De ansatte i Bærum kommune anket saken til formannskapet. Men forslaget ble nedstemt også der. I Budstikka skriver Stugu: «Kritikk er ikke illojalt, det er snarere å være lojal til en virksomhets samfunnsoppdrag».

Kommunestyret har vedtatt at «Bærum kommune som arbeidsgiver skal ha et godt omdømme». Det fikk Harald Sævareid, gruppeleder i Bærum SV til å skrive følgende i Budstikka: «Når dette er vedtatt, kan enkelte finne det formålstjenlig å stanse ytringer fordi hensynet til omdømmet er målet. Andre kan unnlate å ytre seg fordi de opplever at det ikke er ønskelig og dermed karrierehemmende.» Han skrev også: «Alle ansatte må ha en opplevelse av at det er trygt å ytre seg innad i kommunen og i det offentlige rom.»

«Verken positiv omdømmebygging eller kommunens retningslinjer er til hinder for at ansatte kan ytre seg om kritikkverdige forhold», uttalte Høyres gruppeleder Bjørn Rønnes til Budstikka.

I Budstikka skriver rådmann Erik Kjeldstadli: «Kommunens verdier er åpenhet, mot og respekt. Alle ansatte har derfor rett til å kunne kontakte og uttale seg til media, også i de omstridte spørsmålene innad i kommunen, selv om det skulle vise seg å være ubehagelig for kommunen. Vi skal heller ikke legge bånd på deltagelse i det offentlige ordskiftet. Det er viktig for meg å slå fast at kommunens ledere og medarbeidere har ytringsfrihet, og det er en rettighet vi skal respektere høyt.»

Rektor Bjørn Bolstad er ikke redd for å ytre seg

Få skoleledere ytrer seg like aktivt som rektor Bjørn Bolstad på Ringstabekk skole i Bærum. Bolstad var tidligere leder for Skolelederforbundet i Bærum.

På bloggen «En rektors bekjennelser» skriver han hver uke om et nytt skolefaglig tema.

– Jeg begynte å blogge fordi jeg mener andre kan bli inspirert og lære av vår skole. Bloggen min har nå rundt 1000 lesere per uke, forteller Bolstad.

Utdanning møter Bolstad og avdelingsleder Linda Bergwitz på rektors kontor en fredag ettermiddag midt i november.

For Bergwitz er debatten om ytringsfrihet for skoleledere spesielt interessant. Hun var tidligere

sier om ytringsfrihet, men hva de gjør.»

Bjørn Bolstad, rektor

nestleder i Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet. I tillegg til å være avdelingsleder på Ringstabekk, tar hun nå skolelederutdanning. I februar, fem måneder etter at hun begynte i jobben på Ringstabekk, ble hun valgt til styremedlem i Bærum SV.

– Etter å ha blitt valgt inn i SV, gikk jeg til rektor og fortalte at jeg kom til å ytre meg om skolepolitikk i Budstikka. Det ble godt mottatt. Bare du presiserer at du uttaler deg som SV-politiker og ikke på vegne av skolen, er det bare å stå på, sa rektor. Det satte jeg pris på. Jeg lurte jo litt på hvordan han ville takle å ha en aktiv politiker i staben, sier hun.

I april i år skrev Bolstad blogginnlegget «Ytringsfrihet og ytringsplikt – hvor går grensen?». Her problematiserer han de dilemmaene ansatte på alle nivåer i skolesektoren opplever.

– Det viktigste er ikke hva kommuneledelsen sier om ytringsfrihet, men hva de gjør, sier Bolstad.

Ble bedt om å tie

I blogginnlegget skriver han om da han for mange år siden var uenig i en skolefaglig beslutning og skrev et innlegg til lokalavisen. Han presiserer at historien ikke handler om dagens rådmann eller skolesjef: «Før jeg sendte teksten til avisen, drøftet jeg med daværende skolesjef – min leder – om det var akseptabelt at jeg gjorde det. Etter en stund fikk jeg dette svaret: «Jeg har drøftet dette med rådmannen, og vi mener begge at du ikke bør sende dette til avisa. Som ansatt i kommunen skal ikke du polemisere med lokalpolitikkerne – som er dine arbeidsgivere. Lydig som jeg var, sendte jeg ikke leserinnlegget til avisen.»

– Du skriver at de nevnte lederne kanskje ville snakket om ansattes lojalitetsplikt og særlig om lederes lojalitetsplikt. Fører lojalitetsplikten til at skoleledere ikke ytrer seg?

– Som ledere har vi selvsagt en lojalitetsplikt til våre overordnede. Men lojalitetsplikt må ikke forveksles med lydighet, sier Bolstad.

– Leder Bjørn Sigurd Hjetland i Utdanningsforbundet Bærum sier at minst fem rektorer har rapportert om munnkurv i viktige saker og at mange frykter sanksjoner. Hva er din kommentar til det?

– Jeg kjenner meg ikke igjen. Likevel tviler jeg ikke på at Hjetland snakker sant. Som skoleledere har vi et stort ansvar og må veie ulike hensyn opp mot hverandre. I saker med steile fronter er nok mange forsiktige med å ytre seg i media. Tillitsvalgte er friere og kan lettere ytre seg, sier Bolstad.

– Det er nyttig å lytte til alle parter, sier Bergwitz.

Ikke lett å hilse all kritikk velkommen

Bolstad mener en grunn til at skoleledere er tause er at det er tidkrevende å skrive.

– Dessuten opplevde jeg at et innlegg jeg skrev til lokalavisen, ikke ble publisert. Avisene velger selvsagt selv hva de vil publisere. Men når skolelederes stemmer etterlyses, kan de jo ha forsøkt å ytre seg, men ikke nådd frem.

– Fører omdømmetenkningen til at det er vanskelig å ytre seg kritisk?

– Både arbeidsgiver og vi som skoleledere har fått vite at vi skal hilse kritiske ytringer velkommen. Men vi ledere er også mennesker. Da er det ikke lett å hilse all surmaget sutring velkommen.

– Da lektor Simon Malkenes kritiserte inntaksordningen til videregående skole for å gå utover sårbare elever, så var det vel ikke surmaget sutring?

– Nei da. Såkalt systemkritikk kan være bra. Men kritikk er ikke alltid med på å bringe verden fremover, sier Bolstad.

Bergwitz legger til: – Det er fortsatt viktig å diskutere ytringskultur og omdømmetenkning blant skoleledere og lærere. Dette angår flere enn bare dem som jobber i Oslo-skolen. I det siste har vi kunnet lese flere artikler og innlegg fra lærere og tillitsvalgte om temaet i Budstikka, sier hun.

Da avdelingsleder Linda Bergwitz på Ringstabekk skole i Bærum sa fra om at hun var valgt inn i styret i Bærum SV og at hun kom til å ytre seg om skolepolitiske saker i lokalavisen, fikk hun full støtte fra sin frittalende rektor, Bjørn Bolstad.

FOTO MARIANNE RUUD

Hun vil vise verden verdien av kunstfag

Her ser vi Andria Zafirakou, kåret til «verdens beste lærer», med noen av sine stolte elever utenfor Alperton Community School nordøst i London.

FOTO: GEORGE, ARTISTS IN RESIDENCE

– Kunst og kultur er et universelt språk, der man kan uttrykke seg uavhengig av språk, kultur og sosial bakgrunn. Derfor må kunstfagene prioriteres i skolen, sier Andria Zafirakou, kåret til «verdens beste lærer».

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

I mars 2018 ble Andria Zafirakou kåret til «verdens beste lærer» av Varkey foundation i Dubai.

Læreren i kunst- og tekstilfag har i 12 år undervist ved en offentlig skole, Alperton Community School, i bydelen Brent nordøst i London. Her bor det mange innvandrere, arbeidsledigheten er høy, og mange familier sliter økonomisk, sosialt og helsemessig.

Zafirakou er selv født og oppvokst i London, med gresk-kypriotiske foreldre. Hun bodde først i bydelen Camden, men nå i Brent.

For Zafirakou har lærerjobben alltid handlet om noe mer enn fag.

– Bli kjent med hver eneste elev

Hun er kjent for å møte elevene sine på bussholdeplassen om morgenen og følge dem trygt tilbake dit etter skoletid. Med kriminelle gjenger rett utenfor skoleporten vet «verdens beste lærer» hva det vil si å vokse opp i et nabolag med store levekårsutfordringer både for elevene og familiene deres.

– Min lærerfilosofi er enkel. Det handler om å bli kjent med hver enkelt elev. Finne ut av hva de interesserer seg for. Bygge tillit. Det å skape gode relasjoner og trygghet er den viktigste jobben du gjør som lærer. Deretter kommer arbeidet med fagene, sier hun.

– Et mantra de siste årene har vært at lesing, skriving og regning er viktigst. Kunst og kultur kan man drive med på fritiden. Hva tenker du om det?

– Ikke få meg til å begynne på det temaet. Da blir jeg aldri ferdig. Selvsagt er lesing, skriving og regning viktig. Ingen er uenige i det. Men kunst, kultur, musikk og kroppsoving er også fag. Fag som trenger dyktige og velutdannede lærere. Dette er fag som skal lære barn ferdigheter. Da må vi starte tidlig, sier hun og fortsetter:

– Vis meg de barna som ikke løftes av å prestere noe på scenen, på tegnebrettet, innen musikk og sport. Det er bare å se seg rundt i samfunnet. I dag lykkes ungdom på YouTube, de kan bli musikere, komikere og ende i jobber som ikke fantes for få år siden, sier Zafirakou entusiastisk.

● Prisen «Verdens beste lærer»

Siden 2015 deler Varkey foundation årlig ut prisen «verdens beste lærer». Prisen er på én million dollar, det vil si rundt 9 millioner kroner.

Varkey foundation ble stiftet av indiske Sunny Varkey (61) i 2010, milliardær på skole- og barnehagedrift. Selskapet hans GEMS Education driver minst 130 private barnehager og skoler i Europa, Asia, Afrika og Midt-østen. Varkey samarbeider med blant annet UNICEF og Unesco.

I 2015 sa han ja til å bli med i «The Giving Pledge», opprettet på initiativ fra Bill Gates, grunnleggeren av Microsoft. Medlemmene oppfordres til å gi bort halvparten av sin formue til veldedige formål.

I 2018 var Varkeys nettoformue på 2,4 milliarder amerikanske dollar, rundt 20 milliarder kroner. Norges rikeste, Kjell Inge Røkke, er registrert med samme formue.

I styret for Varkey foundation sitter blant annet direktør i OECD, Andreas Schleicher.

«Det å skape gode relasjoner og trygghet er den viktigste jobben du gjør som lærer. Deretter kommer arbeidet med fagene.»

Andria Zafirakou jubler over å ha vunnet «Verdens beste lærer»-prisen under en seremoni i Dubai, De forente arabiske emirater, 18. mars 2018. **FOTO** JON GAMBRELL, AP PHOTO/NTB SCANPIX

«Det er ingen hemmelighet at OECD de siste årene har begynt å snakke mer og mer om betydningen av kreativitet.»

Liker ikke kåringer

På spørsmål fra Utdanning om hvordan hun reagerte da hun fikk vite at hun er prisvinner, sier hun:

- Jeg var sjokkert, begeistret, opprømt, ydmyk, skrekkslagen og glad.

Zafirakou hadde aldri hørt om kåringen av «verdens beste lærer».

- Jeg har aldri i hele mitt liv søkt om å bli nominert til noen pris. Jeg liker ikke sånne kåringer. Lærere gjør jo ikke det. Gjør de vel? sier hun.

- Men denne gangen søkte du?

- En tidligere kollega nominerte meg. Da syntes jeg at jeg skyldte ham å søke, sier hun.

Utdanning treffer Zafirakou i møterommet «Lærerinnetagets salong» i Utdanningsforbundet.

- Jeg har nettopp fått en kort innføring om Lærerinnetaget og dette rommet. Jeg bare elsker det, sier hun og kaster et blikk på de gamle møblene.

Så flytter hun seg til min side av møtebordet, håndhilser og begynner å snakke om lærerrollen.

Stiftelse får pengene

I mars reiste Zafirakou til Dubai for å motta prisen og prispengene på 9 millioner kroner. Pengene kunne hun brukt til å nedbetale gjeld, kjøpe seg hus eller slutte i jobben. Det passer ikke for Zafirakou. I stedet har hun satt av pengene til stiftelsen «Artists in residence». Her leier hun inn kunstnere som over tid kan være samarbeidspartnere med skolen.

I 2009 var Utdanning i London med tidligere kunnskapsminister Bård Vegar Solhjell (SV). Han besøkte den videregående skolen Islington Arts and Media School nordøst i byen, for å høre om

samme tema som Zafirakou nå jobber med, nemlig et samarbeid mellom kunstnere og kulturarbeidere og skoler over tid.

Den gang het de offentlige programmene «Creative partnerships» og «Find your talent». De mistet offentlig støtte i 2011, men arbeidet har fortsatt med private donasjoner.

- Jeg har hørt om de programmene, sier Zafirakou.

- Vil dere lærere i kunst- og kulturfagene kunne påvirke politikerne til å se viktigheten av disse fagene for elevene?

- Det har ikke vært enkelt å få politikerne til å lytte til oss de siste årene. Men vi gir oss ikke. For dette handler ikke bare om oss lærere. Vi har en hel verden av kunstnere, skuespillere, musikere og andre som jobber innenfor kulturfeltet i ryggen, sier hun.

- Det er heller ingen hemmelighet at OECD de siste årene har begynt å snakke mer og mer om betydningen av kreativitet, fortsetter hun.

Endret læreplanene i alle fag

- Alle land sliter med at ungdom dropper ut av videregående skole. Forskning viser at i forstadsområder med mange innvandrere og tøffe levekår, er utfordringene ekstra store. Programmer som «Creative partnerships» og «Find your talent» har gang på gang vist at dette gir selvtillit og at elevene også gjør det bedre i andre fag, sier hun.

- For mange av oss er det helt selvsagt at denne måten å jobbe på gir elevene mestringsfølelse. De samarbeider, de tar vare på hverandre.

- Fortsett ses resultatene på standardiserte prøver i

språk og naturfag som det viktigste. Ditt fagfelt har ikke hatt særlig medvind de siste årene. Stemmer ikke det?

- Det har du helt rett i. De estetiske fagene nedprioriteres over alt. Vi har for få kvalifiserte lærere, og de kvalifiserte lærerne som finnes, får ikke jobb, fordi det mangler budsjettmidler. Vi har kjempet i motvind. Men nå må det snu. Politikere kan ikke lenger ignorere så mange forskere, lærere, elever, foreldre og kunst- og kulturarbeidere, sier hun.

Zafirakou er også lærerspesialist på sitt fagfelt og med i skolens ledergruppe. Hun har gått systematisk til verks, og sammen med sine kolleger har hun endret læreplanene i alle fag med utgangspunkt i eget fagfelt.

- Dette året har jeg trappet ned fra fem dager til to arbeidsdager i uken, siden det blir mye reising. Men jeg vil ikke ta permisjon, fordi jeg er så opptatt av kontakten med elevene mine, av kontinuiteten, sier hun.

Praktisk-estetiske fag: Stoda i Norge

I forbindelse med stortingsmelding 28 (2015–2016) vedtok Stortinget følgende: «Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for hvordan de praktisk-estetiske fagene i skolen kan styrkes på kort og lang sikt. Planen må også omhandle rekruttering av kvalifiserte lærer til de praktisk-estetiske fagene.»

Integrerings- og kunnskapsminister Jan Tore Sanner har meldt at en plan skal ferdigstilles tidlig i 2019.

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Skål for juleferie!

Det er juleavslutning ved Marstein skule i Rauma, mest truleg i 1964 eller 1965. Jan Ove Alnes gir alt på første etappe i brusstafetten. Jostein Støve heiar entusiastisk på lagkameraten og brenn etter å ta over, medan Gunvald Sæther har nokre sekund ekstra på å førebu seg til sjarmøretappen.

– Eg hugsar ikkje om vi vann, men eg vil tru vi låg godt an, ettersom Jan Ove klarte å sluke halve flaska på ein gong, seier Jostein Støve til Utdanning, meir enn 50 år seinare.

FOTO GUNERIUS MARSTEIN/ROMSDALSMUSEET TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Utdanning fikk pris for årets fagblad i 2004.

FOTO MIMSY MØLLER

De seneste årene har Utdanning fått flere priser for god journalistikk. Under Knut Hovlands ledelse ble bladet kåret til Årets fagblad i 2017. Samme år fikk bladet Graveprisen for sakene om seksuelle overgrep i barnehage og skole. Her er Knut med noen av redaksjonens medlemmer under Fagpressepris-utdelingen i juni 2017.

FOTO AUDUN BRAASTAD / NTB SCANPIX

Knut Hovland har vært redaktør for Utdanning i snart 28 år. Noe av redaktørjobben er utført på toget mellom Moss eller Fredrikstad og Oslo.

To østfoldinger fikk ærefulle oppdrag i 1991

Drillo var den ene. Knut Hovland den andre.

– Jeg ble redaktør av bladet, sier han med et smil.

Etter snart 28 år gir han seg som redaktør.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

FOTO Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

Nå er den ene østfoldingen ute av fotballen, mens den andre er på vei inn.

– Jeg er jo veldig interessert i fotball, da. Etter hvert håper jeg å bruke litt mer tid på Moss fotballklubb, sier redaktøren i Utdanning, Knut Hovland.

Han går av med pensjon i januar neste år. Fra årene i bladet har han mange minner. Ikke alle er like behagelige.

– Jeg husker en konferanse vinteren 2003. Da fikk jeg statsrådens kritiske pekefinger rettet mot meg to ganger i løpet av foredraget hennes. Hun mente vi var altfor kritiske og ødela for henne. Det var en flott attest, sier Knut Hovland.

Hovland var redaktør av Utdanning da dette skjedde. Og den kritiske utdanningsministeren var Kristin Clemet.

– Den gangen hadde vi blant annet skrevet noen artikler om at Høyre-styrte kommuner ikke prioriterte skolen i budsjettene. Det var gode, kritiske saker, som så mange andre vi har hatt, sier han.

At bladet skal være kritisk og fritt, har vært målet til Knut Hovland siden han startet som redaktør i februar 1991.

– Det året var det to østfoldinger som fikk ærefulle oppdrag. Drillo ble landslagssjef, og jeg ble redaktør, ler Knut.

– Samme oktoberdag som jeg fikk tilbud om redaktørjobben i Norsk Skoleblad i 1990, dekket jeg Drillos første kamp med landslaget: 6–1 over Kamerun og stor jubel! Etterpå fikk jeg snakke med både Drillo og noen av spillerne i garderoben. En god dag på alle måter, sier Knut Hovland.

Drillo gjorde en utrolig jobb med landslaget, men Knut Hovland er ganske fornøyd med jobben han selv har gjort. Målet om at Utdanningsforbundets blad skal være fritt og kritisk, mener han er nådd.

Priser

Fra 1. januar 2019 er Knut Hovland pensjonist. Når han ser tilbake på nær 28 år som redaktør, er det de grundige, kritiske sakene redaksjonen har jobbet fram, han er mest stolt av.

– Vi har aldri blitt felt i PFU, men har blitt klaget inn én gang, forteller Knut.

I 2013 ble Utdanning klaget inn for Pressens Faglige Utvalg for en reportasje om elever som er utenfor normalskolen, enten i spesialskoler eller spesialtiltak. Utdanning ble ikke felt i PFU.

I 1993 ble bladet saksøkt av en privat barnehageeier. Eierne mente bladet var urettmessig kritisk til barnehagen, og krevde erstatning. Heller ikke denne gangen ble bladet dømt.

– Vi har hatt mange gode saker oppigjennom, sier Knut.

På 1990-tallet skrev bladet om Galleri Oslo, et bygg som Norsk Lærerlag eide og tapte masse penger på.

Av nyere saker trekker Knut fram saken om X-klassen, en gjeng gutter som gikk i spesialklasse på 1970-tallet. Saken ble belønnet med Fagpressens journalistpris.

Knut nevner også sakene om «elevene ingen snakker om», en kartlegging av elever som ikke går i ordinær skole eller klasse og sakene om overgrep i skole og barnehage. Begge sakene ble premiert med Fagpressens gravepris.

– Sakene om private barnehager og økonomistyringen der, har vi også jobba godt og lenge med, sier en stolt redaktør.

Knut gir seg mens bladet er på topp. I 2017 fikk Utdanning både Fagpressens gravepris og ble kåret til Årets fagblad.

>

• Mitt tips i 22: Ontario viser vei for skolelærere • Aktuelt i 26: Usynlige ferskulelærere
• Portrettet i 28: Balanseskunst • Gyldne øyeblikk i 33: Da minstebarnet fikk vokse

UTDANNING

• Portrettet i 16: Naturlig talent takker norsk lærer • Intervju i 22: Lærer uten grenser
• Gyldne øyeblikk i 39: Ordlese meldinger • Kronikk i 50: Hvorfor har Nysgjerriggen overlevd?

UTDANNING

Jakten på
X-klassen

• Reportasje i 20: Håndskrift på tur • Aktuelt i 24: Fengende dugnad
• Fotoreportasje i 28: Skoleverdag uten terskler • Frisonen i 33: Treffer blink i fritiden

UTDANNING

UTDANNING

«Sakene om lærere som begår seksuelle overgrep er et av de gode eksemplene på hvordan ledelsen har taklet en kritisk sak.»

Kritiske mot organisasjonen

Knut har vært med på noen endringer i bladet. Da han ble ansatt, var det av Norsk Lærerlag, og bladet het Norsk Skoleblad. Etter at Norsk Lærerlag slo seg sammen med Lærerforbundet i 2002, endret bladet navn til Utdanning.

– Under fusjonen måtte jeg søke på min egen jobb. Det var en ganske tøff prosess, men jeg er glad jeg fikk jobben, sier Knut og smiler.

Norsk Skoleblad kom ut hver uke. I begynnelsen arbeidet både lærere og journalister i redaksjonen. Da Knut hadde vært redaktør i fire år, ble bladet underlagt Redaktørplakaten.

– Etter det var det en stor opprydding i fagpressen. Man kunne ikke lenger ha direktører eller forbundsledere som redaktører. Bladene som ville være med i Fagpressen, måtte følge Redaktørplakaten og Vær varsom-plakaten, sier Knut.

Den gangen røk mellom 30 og 40 blader ut av Fagpressen. Norsk Skoleblad ble værende.

– Jeg har jo journalistutdanning og hadde bakgrunn som journalist, så jeg var veldig glad for å få jobbe i et fritt og uavhengig blad, sier Knut.

Han hadde kommet til Norsk Skoleblad fra Moss Avis. Med seg i bagasjen hadde han også en lærerutdanning.

– Jeg synes nok at vi tidligere kjørte mer pliktlopp enn vi gjør i dag. Vi var opptatt av å skrive like mye om alle medlemsgrupper, dro på årsmøter og ville gjøre alle til lags. I 2011 bestemte jeg meg for at vi heller skulle bruke ressurser på å grave fram egne saker, sier Knut.

Men han vil likevel trekke fram noe som bladet gjorde bedre for.

– Vi dekket mer av det som skjedde i organisa-

sjonen. Debatten raste i spaltene, og vi var ofte kritiske til vårt eget forbund. Det har det vært mindre av i det siste, sier Knut.

– Må være fri

– Jeg synes vi har hatt gode arbeidsvilkår. Vi har både ansatte og økonomi til å lage kritisk journalistikk. I tillegg synes jeg ledelsen har vært flinke til å respektere vår uavhengighet, sier Knut.

Han innrømmer imidlertid at han har vært utsatt for noen styringsforsøk.

– Jeg husker et intervju med ledelsen i Norsk Lærerlag. Saken kom tilbake fra sitatsjekk med masse rettelser og omskrivninger. Da sa jeg til dem at enten ble saken slik jeg hadde skrevet den, eller så trakk jeg hele saken, sier Knut: – Jeg oppfattet det som et forsøk på overstyring.

Et eksempel på forbilledlig oppførsel fra ledelsen i forbundet har han også:

– Sakene om lærere som begår seksuelle overgrep er et av de gode eksemplene på hvordan ledelsen har taklet en kritisk sak. Her ble det satt kritisk lys på lærere og skoler når det gjelder overgrepssproblematikk, så jeg var litt usikker på hvordan forbundsledelsen ville reagere, sier Knut.

Fagblader som eies av forbund, har en spesiell utfordring, ifølge den avtroppende redaktøren:

– Vi må alltid kjempe for uavhengigheten. Det skjer jo at både ledelse og tillitsvalgte gjerne vil «hjelp» oss med informasjon eller vinkling. Der har det vært min jobb å si ifra, sier Knut.

Han har opplevd at forbundsledelsen respekterer den kritiske jobbingen i redaksjonen.

– Forbundet bør ønske at vi skal stille kritiske spørsmål og få de kritiske stemmene fram. Der-

som vi, og forbundsledelsen, later som om de kritiske stemmene ikke finnes, går det galt, sier Knut, og legger til:

– Hvis vi ikke har den hele og fulle troverdigheten, er det farlig, sier han.

Som redaktør har han fått en del kritikk oppi gjennom. Noe har til og med vært rettmessig, innrømmer han.

– Jeg husker tariffoppgjøret i 2006. Da ble vi kritisert for å ha hatt en for ensidig dekning. Vi ga for mye spalteplass til de som var kritiske til oppgjøret og glemte å prate med flertallet som faktisk hadde stemt ja, sier Knut.

Tydelig i mediebildet

Han gleder seg til å bli pensjonist, men lover at han kommer til å følge bladet fra lesersida.

– Det blir spennende å følge bladet fremover. Jeg har stor tro på at det kommer til å bli enda bedre, sier han.

Selv om han mener det allerede er godt.

– Vi prioriterer enkelte temaer og å gå i dybden. De siste årene tror jeg bladet har blitt enda mer kjent. Jeg opplever at også folk som ikke jobber i skole og barnehage, kjenner til det, sier han.

Knut synes ikke det er trist å gå av. Tvert imot faktisk, og det av én grunn:

– Jeg er så lei av pendlingen, sukker han.

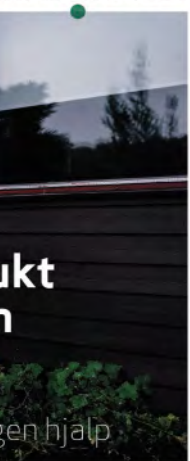
Midt på 1990-tallet bodde han i Oslo. Bortsett fra det har Knut holdt hus i Østfold. Det er blitt noen timer på tog til og fra jobb.

– Jeg har regnet ut at jeg har brukt to år av livet mitt på tog. Og da har jeg ikke tatt forsinkelsene med i regnestykket, sier han.

Noe godt må det ha kommet ut av det, for

NING

Knut har tilbragt et par år av livet på pendlertoget. Han har vært så mye på toget at han har rukket å bli kjent med Jan Rørmyr og mange andre konduktører.

Hovland har blitt del av et pendlerfellesskap på Østfoldbanen. Han er på fornavn med konduktør Jan Rørmyr, som villig stiller opp på bilde på perongen sammen med en av stampassasjerene sine.

Men til tross for hyggelige folk som Rørmyr gleder han seg mest til å slippe pendlingen på nyåret. Og en ting til:

– Jeg skal kjede meg. Det må jeg rekke før jeg starter opp med alle prosjektene jeg har planlagt.

«Dersom vi, og forbundsledelsen, later som om de kritiske stemmene ikke finnes, går det galt.»

Barnehageøkonomen

Løsningen ligger i barnehagen, tenkte Mari Rege da hun forsket på uføretrygd. Siden har hun stått i stormen.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

FOTO Marie von Krogh

– **Vet du hvordan** du ser hva som er ekstra gode gulrøtter?

Mari Rege smiler. Et lurt smil, det er ofte det.

– Du ser det på tuppen, sier hun og lener seg fram.

Like engasjert som med alt annet hun har snakket om denne dagen. Om lek og læring, om folk som faller utenfor, om Oslo-skolen, om barnehagelærerheltene. Hun ser deg rett inn i øynene. Nå handler det om gulrøtter.

– Her på Jæren er det mye sand i jorden, noe som gjør det lettere for gulrøttene, sier Rege og kikker ut vinduet på Sola Strand hotell rett utenfor flyplassen i Stavanger.

Er jorden hardpakket, blir tuppen spiss, fordi den strever med å komme seg nedover. Men på Jæren er det en motstandslos hverdag for gulrøttene. Da blir tuppen butt. Selve kvalitetstegnet.

– Så det må du se etter i butikken, sier hun, lener seg tilbake og ler.

Hun trenger ikke regneprogrammer eller statistiske modeller for denne leksjonen. Hun har vokst opp her i det bølgende åkerlandskapet, hvor strendene minner om Danmark og surfing på California. Med jordbruksforeldre uten lang utdanning, men med grønnsaksakere.

Statistisk sett skulle hun ikke ha sittet her, som professor og en av Norges mest kjente samfunnsøkonomer. Et av medlemmene i Ludvigsen-utvalget som staket ut kursen for fremtidens skole. For samfunnet er et smittesamfunn. Høy utdanning avler høy utdanning. Og verken skoler eller barnehager

klarer å gjøre så mye med det. Men Mari vil. Gjøre noe med det.

Slikt blir det bråk av.

– Putt pengene i barnehage

«Hudfletter Agderprosjektet» og «Barnehagen skal ikke være treningsleir til skolen» er blant overskriftene i norske medier etter at Rege og medforsker Ingunn Størksen satte i gang barnehageforskning gjennom Agderprosjektet. De har måttet forsvare seg mot en strøm av kritikk.

Hvordan endte det slik?

Barnehagenysgjerrigheten ble født da hun jobbet i Statistisk sentralbyrå. Der forsket hun på uføretrygd og spurte seg hvor innsatsen bør settes inn for å unngå at folk faller utenfor. Svaret kom fra å grave seg ned i forskningen: Den må settes inn tidlig.

– Når mange ikke fullfører videregående skole, begynner ikke problemet der. Det begynner i barnehagealder. For eksempel har treåringer med mødre med høy utdanning betydelig bedre språkutvikling enn andre barn. Det gapet forplanter seg gjennom hele utdanningsløpet. Men internasjonal forskning viser at begynner vi tidlig, er det mulig å lukke noe av gapet, sier Rege.

Om og om og om igjen har hun gått på talerstolen foran samfunnstopper og sagt det samme. Eller inn i møterom med statsministre som Jens Stoltenberg og Erna Solberg. Hakk i plata, vil sikkert noen si.

Putt pengene i barnehage! Få inn flere pedago-

● Mari Rege (44)

Yrke

Professor i samfunnsøkonomi og forsker ved Universitet i Stavanger.

Bakgrunn

Har tidligere jobbet i Statistisk sentralbyrå og ved Case Western Reserve University i USA.

Særlig interessert i atferdsøkonomi, arbeidsliv og oppvekst.

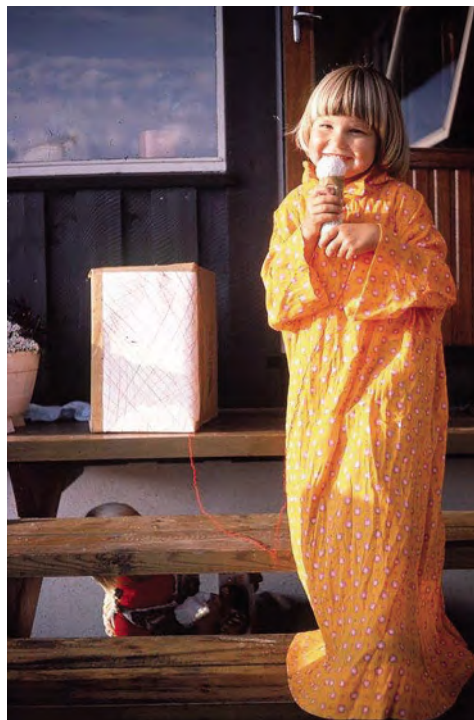
Var medlem av Forordningsutvalget og Ludvigsen-utvalget.

Fast spaltist i Dagens Næringsliv.

Leder Agderprosjektet sammen med Ingunn Størksen.

ger. Og gi barnehagelærerne høyere lønn.

Fra en økonom. For en søt musikk i lærerører. De store heltene hennes er barnehagelærerne. På et tidspunkt oppdaget hun, pinlig berørt, at de ansatte i barnehagen til barna hennes hadde hengst opp avisoppslag med henne på veggen.

– Jeg har brukt enormt mye tid på å snakke opp barnehager. Det er fordi klare funn fra forskningen viser at det er den beste investeringen for å unngå at folk faller utenfor senere i livet, sier Rege.

Noen liker det bratt

Inspirerende, hardtarbeidende, kravstor, omsorgsfull og raus er karakteristikkene Utdanning får fra kollega Ingeborg Foldøy Solli. Og at hun har «et slags toppidrettsutøver-gen». Hvis Rege har fått til noe, lener hun seg ikke tilbake for å nyte, hun hiver seg over nye ting. Sulten, aldri lei.

Rege er også en slags kameleon. Hun har slått et slag for å undersøke om heldagsskole kan være lurt, en klassisk SV-sak. Mens under bråket i Oslo-skolen i høst skrev hun kronikk i Dagens Næringsliv hvor hun forklarte at jo da, Oslo-skolen har faktisk de beste resultatene i landet. Da gned Høyre-politikerne seg i hendene.

– Partier både til høyre og venstre har spurt om jeg vil stille til valg, sier Rege og ler.

Hun ønsker å formidle forskning, uavhengig av hva hun selv mener.

– Som forsker har jeg et ansvar for å delta i samfunnsdebatten hvis jeg har fagkunnskap å formidle. Men er det utenfor mitt felt, holder jeg meg unna.

I 2009, 34 år gammel, ble hun Norges yngste professor i samfunnsøkonomi. Helt uten å ha gått i barnehage. Foreldrene ville gjerne ha barnehageplass, men de ble ikke prioritert siden de var

gårdbrukere, altså hjemmeværende. Hun forteller om en privilegert oppvekst med natur, utelek, kjærlighet og omsorg.

– Samtidig fikk vi også ansvar. De forventet at vi bidro.

Hun og de to brødrene hadde sine timer i gulrotåkeren. Foreldrene hadde ikke lang utdanning selv, men prentet inn overfor barna at skole var viktig. 19 år gammel hoppet hun på flyet til USA og staten Washington for å studere.

– Jeg måtte bare ... altså, se her, sier Rege og sveiper hånden ut mot de grigrendte strøk.

Hun trengte folk og liv, noe nytt og spennende. I fantastiske fjellområder på vestkysten sto de på ski og klatret. Det var på klatretur hun forelsket seg i en amerikaner. Men etter året i USA forlot hun kjærligheten. Hun hadde blinket seg ut matematikk og samfunnsøkonomi på Universitetet i Oslo.

– Jeg kunne ikke bli en sønn som gir opp studieplanene for en mann, sier hun og ler høyt.

Men da den gamle flammen skulle studere medisin, og hun fikk jobb ved samme universitet i Cleveland i Ohio, ble det dem allikevel. Og hun elsket det amerikanske universitetsmiljøet.

– Jeg trives best når læringskurven er såååå bratt, sier Rege og knekker håndleddet opp i seksti graders vinkel.

Hun ville aldri hjem til gulrotter og forblåste strender på Jæren. Så kom barna. Å møte det amerikanske systemet som småbarnsforeldre var brutalt. Da barn nummer to var på vei, bestemte de seg. Det bar tilbake til Stavanger-området, hvor

hun ble ansatt på universitetet. Her fordypet hun seg i lek og læring.

Siden den gang har få personer snakket så mye om viktigheten av gode barnehager. Så hvordan endte hun og kollegaene opp som skyteskive for det mektige Utdanningsforbundet?

Lekekrangelen

Agderprosjektet er det store stridstemaet. Det ledes av Rege og psykolog Ingunn Størksen. I samarbeid med verdensledende utviklingspsykologer og barnehagelærere i Agder har de utviklet 130 lekbaserte læringsaktiviteter for femåringer. Trettiseks barnehager har gjennomført opplegget, trettifem barnehager har fortsatt som før. Deretter sammenligner de barnas utvikling. Et såkalt randomisert kontrollert forsøk, gullstandarden i forskning for å kunne si om et tiltak fungerer.

Kritikere har ment at de vil gjøre barnehage til skole. At det truer den frie leken og bryter med rammeplanen. Selv lederen av Utdanningsforbundet har ytret at dette ønsker de ikke velkommen.

Rege sukker. Hun har vært en uredd deltaker i samfunnsdebatten som spaltist i Aftenposten og Dagens Næringsliv. Det blir sagt at hun måtte gjennom en del runder før hun fikk tykk hud.

– At vi har sterke stemmer i Norge som vokter om leken, er bra, sier hun og trekker pusten.

– Men vi opplever å bli puttet i feil bås. Det blir sagt at vi ønsker skole inn i barnehagen, og det vil vi ikke.

Hun lener seg over bordet, begynner med å si at

«Partier både til høyre og venstre har spurt om jeg vil stille til valg.»

Mari Rege vokste opp på Rege utenfor Stavanger hvor foreldrene drev gård med grønnsaksproduksjon. Hun forteller om en privilegert oppvekst med utelek og kjærlighet, men etter videregående hadde hun behov for mer liv og røre og dro til USA for å studere.

FOTO PRIVAT

Mari Rege mener skolene har mye å lære av barnehagene når det kommer til lek og læring.

- Forskning viser at barna i småskolen lærer best gjennom lek, så jeg er opptatt av å få inn mer lekbasert læring i den norske skolen, sier hun.

det viktigste i barnehagen er relasjonene mellom barn og voksne. Og rikelig med tid til fri lek.

- Men de ansatte må også av og til kunne jobbe systematisk gjennom lek for å sikre at alle får god stimulering. Det er ikke snakk om at barn skal sitte stille ved en pult, men mer systematisk arbeid gjennom lekbasert læring. Her har vi en vei å gå i norske barnehager, sier Rege, som samtidig understreker at mange barnehager allerede jobber godt med lekbasert læring.

- Forstår du at barnehagelærerne frykter en form for standardisering av hvordan de skal gjøre jobben sin?

- Barnehagelærerne vi jobber med, kjenner seg ikke igjen i kritikken. Vi får høre at det er et etterlenget verktøy som inspirerer dem og gjør det lettere å jobbe med lekbasert læring i en travelt barnehagehverdag med lite tid til forberedelser.

Medvirkning og utenforskap

Hun mener kritikerne av mer systematikk i barnehagen overser noe vesentlig. Barns medvirkning er viktig, men hvis barns medvirkning alene skal avgjøre hva som skjer i barnehagen, vil det fort kunne favorisere de barna som allerede har med seg god ballast hjemmefra. De som ber om å få lese en bok, eller på egenhånd begynner å telle under leken. Men det er ikke disse barna som senere faller utenfor.

- Det er ikke vi ved Universitetet i Stavanger som har funnet på lekbasert læring, det er basert på solid internasjonal forskning. Det er viktig å få frem, sier hun.

Barnehagelærerne i prosjektet har i en anonym spørreundersøkelse sagt at opplegget var meningsfullt å jobbe med.

- Alle barnehagene som svarte, med unntak av én, sier de vil fortsette å bruke opplegget neste år,

sier hun og mister en drue fra fruktfatet i fanget, plukker den opp og ruller den mellom fingrene.

- For en forsker er det en sterk tilbakemelding. Barnehagene kan jo velge å avslutte.

Nå analyserer de resultatene. Barna er fulgt opp med tester som viser hvordan utviklingen er på områdene selvregulering, språk og matematikk.

- Er du forberedt på at prosjektet ikke har gitt bedre utvikling for barna som deltok?

- Selvsagt er vi det. Og som forsker er det minst like interessant.

- Er det så enkelt som å si at «forskning viser dette, derfor skal vi gjøre sånn», når selv forskerne ser ut til å være uenige om hva som er bra?

- Ikke hvis noe kun er basert på én studie, men der hvor det finnes en stor forskningslitteratur med funn som peker i samme retning, må vi begynne å lytte.

Sjokk og pigger

Rege har forlatt hotellet og sitter bak rattet i elbilen for å slippe av journalisten på Sola flyplass. Hun svinger mot parkeringshuset som ruver som et gigantisk ventilasjonsgitter i landskapet.

- Når det gjelder Agderprosjektet, sier hun og tar en kort pause.

- Den stormen vi opplevde da vi satte i gang, var vi overhodet ikke forberedt på. Vi fikk sjokk. Noen hadde piggene ute med én gang, sier hun og kjører inn i halvmørket. Der snirkler hun seg gjennom bilradene før hun oppdager utkjørselen.

- Så vi har lært å formulere oss litt mer forsiktig.

- Elbilen ruller stille ut i formiddagslyset og stopper.

- Samtidig må vi ikke bli så forsiktige at vi ikke sier hva vi mener.

Spørsmålet jeg gjerne ville blitt stilt

Hva kan vi gjøre for at flere skal lykkes i utdanningsløpet?

Forskning tyder på at to tiltak kan være spesielt virkningsfulle:

1) Jobbe mer med lekbasert læring i barnehagen.

2) Stimulere barnas sosiale og emosjonelle utvikling i hele utdanningsløpet.

KrF-politikar vil ha barnehagelærarar i skolen

Storingsrepresentant Hans Fredrik Grøvan vil at barnehagelærarar dekker opp lærarmangelen i dei første skoletrinna. At dei ikkje har mastergrad, meiner han ikkje er eit problem.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Grøvan, som er utdanningspolitisk talsperson for Kristeleg Folkeparti, tok i spørjetimen 14. november på Stortinget opp at vi går mot lærarmangel, og at mangelen vil bli størst i dei første fire klassetrinna. Samstundes er vi i ferd med å få overskot av barnehagelærarar.

– Bør vi forsøke å få dei barnehagelærarane som ikkje trengst i barnehagen over i dei første klassetrinna i skolen? spurde han Iselin Nybø (V), minister for forskning og høgare utdanning.

Ho kalla framlegget for svært godt og konstruktivt.

Kunnskap som skolen treng

– *Nå er grunnskolelærarutdanninga blitt ei masterutdanning, medan barnehagelærarutdanninga er ei bachelorutdanning. Trugar omfanget av tilleggsutdanninga realismen i dette framlegget?*

– Dette handlar ikkje primært om master eller ikkje master, seier Hans Fredrik Grøvan til Utdanning.

– Det handlar om at barnehagelærarane har

– **Vi treng** pedagogar som har kunnskap om læring gjennom lek og aktivitet, seier Hans Fredrik Grøvan, utdanningspolitisk talsperson i KrF.

FOTO STORTINGET

kunnskap som skolen treng for å gi dei minste eit godt tilbod, seier han, og held fram:

– Da vi fekk seksårig skolestart, heitte det at vi skulle nytte det beste frå barnehagen og det beste frå skolen, og barnehagelærarar og skolelærarar skulle arbeide saman. Dette har vi dessverre utvikla oss bort frå. Men det er dit vi må tilbake. Da treng vi pedagogar som har kunnskap om læring gjennom lek og aktivitet, seier han.

Må tilfredsstillte lærarkrav

Frå Kunnskapsdepartementet har Utdanningsnytt fått ei presisering av Iselin Nybø sitt svar i spørjetimen: Å nytte overskotet av barnehagelærarar i skolen er eit konstruktivt forslag, men føresetnaden er at barnehagelærarane tar tilleggsutdanning som tilfredsstiller krava for å bli lærar i første til fjerde trinn.

– Eg er heilt einig i at det må bli meir lek i skolen. Men barnehagelærarane er ikkje ein reservestyrke for skolen, seier leiar i Utdanningsforbundet Steffen Handal.

– **Da vi** fekk seksårig skolestart, heitte det at vi skulle nytte det beste frå barnehagen og det beste frå skolen, og barnehagelærarar og skolelærarar skulle arbeide saman. Det er dit vi må tilbake, sier Hans Fredrik Grøvan i KrF.

FOTO ERIK M. SUNDT

– **Høye krav** i lærerutdanninga er et rekrutteringstiltak, argumenterte statsråd Iselin Nybø (V) i Stortingets muntlige spørretime 14. november.

FOTO STORTINGET

Nybø:

Skjerpede krav skal gi flere lærere

– **Økningen i søkningen til lærerutdanning kan like gjerne være på grunn av, som på tross av, skjerpede karakterkrav for å komme inn.**

Det sa statsråd Iselin Nybø (V) i Stortingets spørretime. Nybø fikk mange spørsmål om hva regjeringa ville gjøre for å få unngå lærermangel.

– Det virker som om verktøykassa dere har, er ganske tom, sa Marit Arnstad fra Senterpartiet.

Hun trakk blant anna fram at det var uheldig med krav om fire i matematikk for å komme inn på lærerutdanninga.

Iselin Nybø erkjente at ikke minst de nye prognosene fra Statistisk sentralbyrå for lærerdekning var alvorlig. Men hun meiner høye krav i lærerutdanninga, sammen med økt kvalitet i utdanninga, er rekrutteringstiltak. Det viktigste her er at allmennlærerutdanninga er blitt en femårig masterutdanning, understreka hun.

Samtidig trakk Nybø fram nedskrivning av studielån for lærerstudenter som et viktig tiltak. Hun viste også til at universitet og høyskoler har fått økte midler til lærerutdanning.

Urolig for lærerutdanning i distriktene

Marit Knutsdatter Strand, også fra Senterpartiet, var opptatt av de små utdanningsinstitusjonene, ikke minst for å sikre lærere til distriktene.

– Disse blir nå bygd ned, og dette er uheldig, ikke minst i den situasjonen vi nå er i, sa hun.

– Erfaringene med de desentraliserte tilbudene er varierte, svarte Nybø.

Hun trakk fram at der det var godt samarbeid mellom lokale campus og sentrale universitet, var det gode resultater. Men det var også eksempler på at små institusjoner hadde problemer med kvaliteten. Dette ga seg uttrykk i lav søkning og stort frafall under utdanninga.

Nybø gjentok masterkravet da Torstein Tvedt Solberg fra Arbeiderpartiet etterlyste økt kvalitet i utdanninga for å redusere frafallet fra lærerutdanninga: Mastergrad er økt kvalitet, sa statsråden.

Han minner om den politiske ambisjonen om at minst femti prosent av dei tilsette i barnehagane skal vere barnehagelærarar.

– Så vi vil trenge barnehagelærarane i barnehagen. Barnehagelærarane er ekspertar på den pedagogikken som krevst der. Men om styresmaktene vil gi studietilbod til barnehagelærarar som ønskjer å bli skolelærarar, er det naturlegvis fint.

– Vil ikkje eit slikt tilbod bli svært omfattande, sidan det skal dekkje opp dei to åra som skil ein mastergrad frå ein bachelorgrad?

– Krava til å undervise i somme fag i skolen er skjerpa. At desse krava er gitt tilbakeverkande kraft, er tulle. Om regjeringa nå firar på desse krava for ei gruppe, altså barnehagelærarane, blir det heile berre enda meir latterleg, seier Handal, og held fram:

Trussel

– Samstundes er lærarmangelen ein svært alvorleg trussel. På bakgrunn av den trusselen er det klart at ein barnehagelærar som underviser i skolen,

er ei mykje betre løysing enn at ein ukvalifisert gjer det.

– Vi i lærarprofesjonen må diskutere oss imellom om vi er villige til å redusere kvalifiseringskrav som vi meiner er viktige. Og vi må ta denne diskusjonen før styresmaktene tar han.

– Fullt og heilt. Men det kan skje utan at vi flyttar barnehagelærar. Vi kan jo lære av kvarandre, seier Steffen Handal.

Master i begynnaropplæring

Kva kan ein med lærarmaster om leik? Ved Oslo Met – Storbyuniversitetet kan ein nå bli master i begynnaropplæring, fortel førstelektor Kirsten Palm.

Her er fleirfagleg læring, og leik og læring svært sentralt.

– Også i dei andre masterprogramma for allmennlærer for 1-7. trinn er begynnaropplæringa styrka vesentleg, med stor vekt på nettopp leik og læring, seier ho.

Petit

Gluten- fritt juletre

Og det skjedde i de dager at det gikk ut befaling om at han skulle kjøpe juletre og sørge for at det ble pyntet. Det blir enkelt, tenkte han og var glad for at han ikke hadde ansvar for menyen, med nøttesteik til veganeren og diverse retter med og uten gluten og sukker og nøtter.

På lille julaften slo han flott ut med armen mot edelgrana som sto upyntet og nesten rett. Årets juletre: garantert glutenfritt! De stirret på ham i noen sekunder. Ingen lo. Veganeren lurte på om det var et rettferdig juletre. «Jeg visste ikke at juletrær gjorde forskjell på folk», svarte han. Ingen lo. Juletrearbeidere kunne være offer for sosial dumping, sa veganeren. Hadde han tenkt på det? Det hadde han ikke.

Først hengte de noen små reinsdyr på treet. «Hvor er Rudolf?» spurte han og fikk ei lekse om den amerikanske colanissen og hans åsgårdsrei av kapitalister. Da det viste seg at reinsdyrene hadde ekte skinn, slo veganeren seg vrang. Reinsdyrene måtte bort.

Nå ble stemningen dårlig, så han tok en sang: «Du grønne, glitrende tre, god dag, velkommen du som vi ser så gjerne Med julelys og med norske flagg ....»

Norske flagg! Noe så nasjonalistisk! Men vi er jo i Norge, og det er en tradisjon, prøvde han. Omskjæring av kvinner er også en tradisjon, slo de hardt tilbake. Han syntes det var drøyt å sammenligne flaggrekker på juletreet med lemlesting av kvinner, men han lot det ligge. De andre ble enige om å bruke FN-flagg i stedet.

Og han sang videre...
«Og høyt i toppen den blanke stjerne....»

Hilde Eskild
lærer, forfatter og forteller
ARKIVFOTO PRIVAT

Hilde Eskild

ILL.FOTO /ISTOCKPHOTO

Han kom ikke lenger. Stjerner fantes på uniformer, i det nordkoreanske flagget, og hva med det amerikanske? Femti stykker av dem – og så Trump! Men svigerdattera hadde vært i en slum i Nairobi og kjøpt en snurrig greie som var laget av en colaboks. Den kunne i rettferdighetens navn pynte toppen. «Hæ!? Er det plutselig greit med cola, nå?» spøkte han. Ingen lo.

Han fortsatte å synge:
«Ja, den skal skinne, for den skal minne, oss om vår...»

Han våget ikke synge «Gud». Det ble en liten diskusjon, og så konkluderte de med følgende: De var jo ingen skole. Det var nok i orden å synge «Gud» i sitt eget hjem. Så de tok hverandre i hendene, og så sang de:

«Du grønne, glitrende tre, goddag
Velkommen du som vi ser så gjerne
Med julelys og med FN-flagg
Og høyt i toppen litt pynt fra det fjerne ....»

DA lo de.
God jul!

«Da det viste seg at reinsdyrene hadde ekte skinn, slo veganeren seg vrang.»

Tilbakeblikk

For 50 år siden

Om å «ivareta medlemmenes interesser i økonomiske spørsmål»

Det er et allment ønske blant folk i vårt land at vi vil være med og hjelpe. U-hjelp omtales stadig i aviser og tidskrifter. Men det er noe som ikke stemmer. Med den ene hånden demonstrerer vi solidaritet med folk i de fattige land, med den andre krever vi for oss selv høyere lønn, kortere arbeidstid. En trenger ikke være utdannet siviløkonom for å innse at her foreligger en alvorlig selvmotsigelse. (Fra et leserinnlegg av Jacob Bøe)

Den Høgre skolen nr. 20/1968

For 25 år siden

Ein av fire elevar framandspråklege

Oslo har flest framandspråklege elevar i grunnskulen – nær 24 prosent av det totale elevtalet. Deretter kjem Akershus og Buskerud med vel fem prosent. Hausten 1992 var det 20.932 framandspråklege elevar i grunnskulen. Dette er nesten 2000 fleire enn i 1991. Framandspråklege utgjør 4,5 prosent av den totale elevmassen i 1. til 10. klasse.

Norsk Skoleblad nr. 36/1993

Snubleri på startstreken

Tuva Bjørkvold forteller om to elever som fikk kjenne på nederlaget i all sin gru.

TEKST OG FOTO Ylva Törnngren | yt@utdanningsnytt.no

● Tuva Bjørkvold (43)

Hvem:

Førstemanuensis ved Institutt for grunnskole- og faglærerutdanning Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier Oslo Met – storbyuniversitetet

Godt å tenke på:

At det går an for skolen å la elevene møte utfordringer lærerne ikke har svaret på.

Hendelsen fant sted da hun forsket på elever som arbeider etter Nysgjerrigper-metoden. Det er Norges forskningsråds tiltak for å fremme barns interesse og forståelse for forskning og vitenskap.

Avstand, hundeluktesans og godbiter

7.-trinns elevene hadde valgt «Fra hvor langt unna kan hunder lukte en godbit»? som tema.

Elevene rant over av hypoteser: Kan store hunder lukte bedre enn små? Har svarte hunder best luktesans, siden narkotikahunder så ofte er svarte? Kan hunder som er trent til jakt eller søk, lukte bedre enn utrente hunder?

– At elever forsker selv, gir dem en voldsom drivkraft, sier Tuva, som selv har undervist ti år i grunnskolen.

Ut på forskningsoppdrag

To av guttene ville vite hvilke godbiter hundene foretrakk. De oppsøkte en dyrebutikk for å spørre ut innehaveren. Vel tilbake i klassen sto de fornøyde foran sine medelever for å presentere funnene, forteller Tuva Bjørkvold:

– Vi var i dyrebutikken, begynte den ene. Deretter ble det stille.
– Hva gjorde dere der? spurte læreren: – Hva skjedde?

Guttene sto tause. Rødere og rødere i toppen.

Lov å bomme

De andre elevene satt stille og lyttet. Ingen lo.

– Alle lurte på hvilke godbiter hundene likte best. Guttene bommet gikk slik ut over hele klassen, sier Tuva.

Foreldre som fjerner hindringer og skuffelser

for barna, kalles gjerne curlingforeldre. Men også lærere kan gjøre elevene bjørnetjenester, ifølge Tuva.

– Men ikke denne læreren! Læreren sa bare «Takk for det», og guttene fikk sette seg.

Læreren må våge å la elevene feile

Når elevene skal forske, må læreren våge ikke å ha svar og la dem feile. Da sitter suksessen og læringen enda bedre etterpå. Dette er en stor utfordring for skolen, ifølge Tuva.

– Elever erfarer ikke så ofte å måtte finne ut av veien videre med en oppgave helt selv. De to guttene var ganske frustrert, sier Tuva Bjørkvold.

Guttene satte seg på et grupperom: – Hva gjør vi?
– Å lytte til og se hvordan de fant fram til en løsning, var utrolig å observere! De fant raskt fram til at de trengte å notere, for å huske.

Neste skritt var å be en medelev, ei jente som var kjent for å skrive raskt, om hjelp til intervjuet.

Guttene var ikke venner fra før, og de kjente heller ikke jenta særlig godt fra før.

– Elevforskning fører gjerne til at elever som sjelden har hatt så mye med hverandre å gjøre, jobber sammen, supplerer Tuva Bjørkvold.

Stolte elever

Innehaveren gikk med på å intervjues igjen. Intervjuet ble gjort, og jenta skrev ned svarene. Sammen skrev de så rapport. Da elevene framførte foran klassen på ny, briljerte de alle tre.

– De strålte! Det var fantastisk å se. Et veldig stort øyeblikk! sier Tuva.

– Og hvilken godbit var hundefavoritten?

– En myk en, med lever i!

Har du opplevd et gyllent øyeblikk som du vil dele med andre?

Tips oss!

Send det til redaksjonen@utdanningsnytt.no.

Merk e-posten «Gylne øyeblikk».

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV Finn Stoveland

(Selv)ironiens profet drar i krigen

Lektor Brock drar i krigen

Roman av
Egil Børre Johnsen
Svein Sandnes
bokforlag 2018
162 sider

Dette er en galgenhumoristisk beskrivelse av en lektors soningsreise til kjente steder der den meningsløse første verdenskrig foregikk.

Egil Børre Johnsen har utgitt mer enn femti bøker om ulike emner og er æresmedlem i Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening.

Han har også bak seg mer enn en menneskealder «bak kateteret», som det het da han var i sine pedagogiske velmaktsdager. Hans lærebøker i norskfaget for videregående skole har hatt en kanskje lite stor betydning for norsk skole i et nærhistorisk perspektiv. Kjent er han også som en refser av den pedagogiske utviklingen vi har hatt her i landet de siste vel tjue år.

Johnsen har imidlertid beskjeftiget seg med denne sjangeren før. I 1996 publiserte han under psevdonymet Axel Gottwald den satiriske romanen «Daniel og dobbeltministeren». Den ble ingen kioskvelter, men er innkjøpt av Kulturrådet. Nå trår han altså til igjen med romanen «Lektor Brock drar i krigen».

Vi følger en lektors siste reise. Den viser seg å være en klassisk pilegrimsreise og en form for soningsreise til kjente steder der den meningsløse første verdenskrig foregikk.

Brock har vært en lektor av den gamle skolen og jobbet på ærverdige Oslo Kate-dralskole, der han ikke minst har undervist i fransk. Som ung var han elsket av sine elever, men gløden avtok etter hvert, og Brock utvikler seg til å bli en beinhard selvironiker. Dem han møter på sin vei blir også utsatt for ironisk skyts av beste merke. Her er forfatteren i sitt ess.

Som pensjonist og enkemann liker Brock best å skrive nekrologer og oppsøker sta-

Hovedpersonen i «Lektor Brock drar i krigen» oppsøker blant annet historiske minnesmerker der 1. verdenskrig utspant seg. På bildet ser vi Pozières britiske kirkegård i Somme-departementet, Frankrike.

FOTO WERNERVC, WIKIMEDIA COMMONS

tuer for å få gode dialoger. Forfatteren gjør et underfundig grep ved å la hovedpersonen oppsøke kjente historiske minnesmerker i Oslo og i de områdene i Frankrike og Belgia, der den grusomste krigen i vår tid utspant seg. Her er mye faktakunnskap for den interesserte. Man tar seg i å smile selv i de mest bisarre situasjoner forfatteren skaper.

Boken er en slags dagbok skrevet av hovedpersonen. Vi får tanker og filosoferinger, ikke uten humor, fra den gamle, livstrøtte åttiåringen. Dette avløses av et par andre personer. En tidligere elev blir en slags nemesi på Brocks bisarre reise, både positivt og negativt. Til Brocks irritasjon skal denne eleven lage en lærebok

med tittelen «Skole for fred» i denne tragiske settingen. Det er uhørt, raser hovedpersonen.

Få i dette land kjenner det norske språk bedre enn forfatteren. Som i sin tidligere litterære produksjon behandler Johnsen språket elegant, ofte basert på utrolig kunnskap.

Denne leseren sitter igjen med en galgenhumoristisk følelse midt i tragedien. Forfatteren behersker både selvironi og ironi på en måte som gjør inntrykk. Man kunne fristes til å kalle han en (selv)ironiens profet.

Dybdelæring via seks kompetanser

I denne boka presenteres begrepet dybdelæring litt annerledes enn det de fleste sannsynligvis vil relatere det til.

Mitt utgangspunkt da jeg begynte å lese boka, var at det «bare» ville være en presentasjon av eksempler på hvordan man kan få elever til å lære med dybdeforståelse, i stedet for kun å inneha ferdigheter, for eksempel etter pugging. Og heldigvis fokuserer boka på den formen for dybdelæring, også!

Men her er utgangspunktet og hovedmålet for det forfatterne legger i begrepet dybdelæring, spesielt konsentrert om disse seks globale kompetansene: kreativitet, kommunikasjon, kritisk tenkning, medborgerskap, samarbeid og karakter. Det framheves at dybdelæring, etter forfatternes definisjon, gir en positiv utvikling for elevene, noe tradisjonell skole ikke på langt nær gir de samme mulighetene for. Og forfatterne understreker at skolens lærere og ledere må imøtekomme alle elevers behov og interesser

Forskning indikerer at dybdelæring gir en generell forbedring av elevers kompetanse, spesielt innen kreativitet og kritisk tenkning, ifølge forfatterne av boka «Dybdelæring».

FOTO WIKIMEDIA COMMONS / GARDENSCHOOL1961

i skolehverdagen, i langt større omfang enn tilfellet svært ofte er i dag.

Boka bygger på en tro på at alle elever kan lære, hvis skolen i større grad er opptatt av å utvikle talentene hos den enkelte, unike elev. Forfatterne framhever at tradisjonell skole for mange elever ikke er tilstrekkelig relevant, og de mener at dersom de seks kompetansene vektlegges langt bedre, vil det oppnås mer positive resultater.

I boka tilbys et sett av idéer og eksempler fra alle nivåer i skolesystemet. Det lanseres en rekke bidrag til hvordan læring kan ta nye former og gjøre undervisningen bedre.

Forfatternes kunnskapsgrunnlag og teoriutvikling er fra NPDL (New Pedagogies for Deep Learning). Empirien i boka er hentet fra mer enn 1300 ulike skoler, i syv forskjellige land. Blant disse er Finland, som foreløpig eneste nordiske land. I boka vises det til både eksempler og forskning som underbygger verdien av dybdelæring.

Blant flere forskere som påviser fordelene ved dybdelæring er Lee Jenkins (i «Permission to forget», 2013). I tradisjonell skole er 95 prosent av elevene i tidlige klassetrinn engasjert, mens kun 39 prosent er det når de kommer til 11. klassetrinn. I en undersøkelse fra 2016 ("2016 Gallup Student Poll: A snapshot of results and findings") fremkommer det også at elever på 11. klassetrinn er vesentlig mindre motivert for læring enn 5. klasseelever. Viktige er også funnene til Paul Tough (i "Helping Children succeed: What works and why", 2016), som viser at dybdelæring er spesielt nyttig for elever som «har mindre ressurser i bagasjen» enn andre. Spesielt framheves tre ting som motiverer: tilhørighet, trygghet og autonomi.

Mange lærere er oppmerksomme på hvor viktig det er å lage problemstillinger og oppgaver som treffer elevene. Denne boka gir en rekke konkrete eksempler på hvordan dette kan utnyttes. Blant mye annet presenteres et interessant eksempel fra Finland, der barna «tar tak i» klimaendringene. Og fra Australia der elever bygger opp et minibibliotek for barn i Malaysia.

Vi presenteres også for kjennetegn ved klasserom som benytter dybdelæring. Boka består av tre hoveddeler, med totalt ni kapitler. I kapittel 6 behandles utvikling av dybdelæring inngående, og de fire elementene, Læringsmiljø, Bruk av digitale ressurser, Lærende partnerskap, Pedagogiske praksiser beskrives med en rekke eksempler. Dette videreutvikles så i kapittel 7. I kapittel 9 diskuteres målemetoder for virkning av dybdelæring. Avslutningsvis, i kapittel 10, viser forfatterne til måter å lykkes med dybdelæring på – og det listes også opp måter å mislykkes på. I appendikset til slutt får vi en presentasjon av de syv landene som deltar i prosjektet.

Prosjektet er i et tidlig stadium, slik at det foreligger lite omfattende konkret forskning. Forfatterne mener, ut fra samarbeid med og tilbakemeldinger fra en rekke av de over 1300 samarbeidende skolene, at det åpenbart er helt klare indikasjoner på en generell forbedring av elevenes kompetanse, og aller størst virker framgangen i kreativitet og kritisk tenkning å være.

OECD anser prosjektet som så viktig at de har inngått et samarbeid med NPDL for å utvikle elevers globale kompetanse. Prosjektet har en nettside, www.npdl.global der utviklingen av dette spennende prosjektet kan følges.

Dybdelæring

Av Michel Fulham,
Joanne Quinn og Joanne McEachen
Oversatt av Franz Terje Gregersen
Cappelen Damm
Akademisk 2018
236 sider

Den norske kirke 2018 – statskirke eller hva?

● **Jørund Østland Midttun**
seniorrådgiver i Avdeling
for kirkeordning
Kirkerådet/
Den norske kirke

FOTO SIV THOMPSON, KIRKERÅDET

Den norske kirke er på vei inn i en ny tidsalder, hvor siste fase er en lovreform.

Natt til 10. april 2008 var politikere fra alle politiske partier samlet for å legge siste hånd på en avtale om fremtiden for Den norske kirke. Etter mye tautrekking og intense forhandlinger, var man blitt enige om en tekst som kunne samle et bredt tverrpolitisk flertall. Neste dag kunne statsråd Trond Giske presentere det som senere er blitt hetende «kirkeforliket», og som var en plan for å forandre kirkens status fra det som i Grunnloven het «statens offentlige religion» til en grunnlovsforankret fri folkekirke.

Grunnlovsreformen

Avtalen var i første rekke en plan for å endre paragrafene i Grunnloven som omtalte statskirken. Men den inneholdt også punkter om kirkelig tilsetting av biskoper, demokrati i Den norske kirke og hvem som skulle ha ansvar for kirkegårder og gravplasser. Punktet som ga flest konsekvenser, var endringen av Grunnloven. Dette skapte en ny relasjon mellom stat og kirke, og ble vedtatt i mai 2012. Den tidligere teksten om statsreligionen i paragraf 2 ble erstattet med en tekst som sier at «Verdigrunnlaget forblir vår kristne og humanistiske arv». Paragraf 16, som tidligere handlet om Kongens ansvar for kirkens lære og liturgier, fikk ny tekst. Her står det blant annet: «Den norske kirke, en evangelisk-luthersk kirke, forblir Norges folkekirke og understøttes som sådan av staten. Nærmere bestemmelser om kirkens ordning fastsettes ved lov. Alle tros- og livssynssamfunn skal understøttes på lik linje.» Kongen er ikke lenger kirkens overhode, men etter et diskret hint fra kong Harald ble det slått fast i paragraf 4 at kon-

gen fortsatt skal bekjenne seg til den evangelisk-lutherske religion.

Denne grunnlovsreformen ble presentert som et skille mellom stat og kirke. Som det fremgår av grunnlovsteksten, er dette en sannhet med visse modifikasjoner. Teksten slår fast at en bestemt kirke skal være Norges «folkekirke», at den skal understøttes økonomisk av staten og at dens (ytre) ordning skal fastsettes ved lov. Foreløpig er dette fortsatt kirkeloven fra 1996, som er vedtatt av Stortinget og inneholder detaljerte bestemmelser om kirkens ordning. Den norske kirke ble likevel vesentlig mer selvstendig, ved at Kirkemøtet nå ble kirkens øverste besluttede organ. Medarbeidere i alle stillinger, også biskopene, ble nå tilsatt av kirkelige organer.

Demokratireformen

Kirkeforliket inneholdt også et punkt om en «demokratireform» i Den norske kirke. Et tidligere argument for fortsatt statskirke hadde vært at den sikret en viss «demokratisk kontroll» med kirken. For de partiene som var mest skeptisk til en fristilt kirke, var det derfor en forutsetning for reformen at kirkens egne organer ble tydelig demokratisk forankret. Det vil si at det skulle være en viss oppslutning om de kirkelige valgene. For å oppnå dette ble kirken gitt betydelige midler til gjennomføring av valg til menighetsråd og bispedømmeråd. Det ble også bestemt at kirkelige valg skulle foregå på samme tid og i tilstøtende lokaler til kommunevalget. Ved valget i 2015 fikk bestrebelsene for å øke valgoppslutningen også drahjelp fra litt uventet hold. Kirkemøtet i 2014 vedtok med knapt flertall å ikke åpne for vigsel av likekjønnede. Dette skapte en sterk mobilisering mot kirkevalget året etter. For første gang ble det levert inn to alternative lister. Andelen medlemmer som stemte ved valget steg betydelig, til 16,7 prosent, som er en drøy fjerdedel av den prosentvise oppslutningen om kommunevalget.

Forvaltningsreformen

Neste fase i Den norske kirkes skille fra staten var forvaltningsreformen. Den består i at fra 1. januar 2017 er Den norske kirke et eget rettssubjekt. Dermed er kirken satt i stand til å ha et selvstendig ansvar for økonomi og for egne ansatte. De som tidligere var ansatt i staten, det vil først og fremst si prestene, har nå fått Den norske kirke som arbeidsgiver. Fortsatt har kirken likevel to

arbeidsgiverlinjer, fordi alle andre kirkelige medarbeiderne enn prestene er ansatt i kirken lokalt.

Lovreform

Forvaltningsreformen har beredt grunnen for den siste fasen som er en lovreform. Det pågår for tiden et arbeid med en ny samlet lov for alle tros- og livssynssamfunn i Norge, og et forslag er sendt på høring. Loven skal ha som hovedformål å regulere understøttelsen til trossamfunnene. Forslaget har dessuten et eget kapittel om Den norske kirke, som gir noen grunnleggende regler om kirkens ytre ordning. Etter planen skal loven vedtas våren 2019, noe som betyr at det nok vil bli en del offentlig debatt om den i tiden fremover. Spenningen rundt hvordan den endelige loven vil se ut knytter seg først og fremst til økonomi. For Den norske kirke handler det om hvorvidt det offentlige tilskuddet skal gis både fra stat og kommune, slik det er i dag, eller om hele tilskuddet skal gis via staten. Svaret på det spørsmålet får stor betydning for kirkens fremtidige organisering og, vil mange si, kontakten med lokalsamfunnet. For de øvrige tros- og livssynssamfunnene knyttes spenningen til hvordan deres økonomiske støtte blir utregnet. Grunnloven sier at de skal understøttes på lik linje, men hva betyr det mer konkret? Dette vil det nok bli mye diskusjon om i tiden fremover.

Den nye trossamfunnsloven vil også avløse dagens kirkelov. Det betyr at kirken må vedta sin egen kirkeordning. Det skal også etter planen skje på Kirkemøtet 2019. I første omgang uten noen vesentlige forandringer, men i tiden fremover vil det foregå en fortsatt samtale om hvordan Den norske kirke skal organiseres i fremtiden for å tjene sine medlemmer best.

Oppsummert kan vi si at Den norske kirke langsomt er på vei inn i en ny tidsalder. På den ene siden kan det sies at de forfatningsmessige endringene er de største etter reformasjonen. Den norske kirke er blitt en selvstyrt organisasjon i alle ledd. På den andre siden kan de siste årenes endringer sies å være siste ledd i en utvikling som i alle fall går tilbake til opprettelsen av et sentralt kirkemøte i 1984. For fremdeles er kirken knyttet til staten ved at den er offentlig finansiert og ordnet ved lov. Tiden vil vise om det senere vil skje en videre utvikling i forholdet mellom Den norske kirke og staten.

Å oppdage forskerspirer i videregående skole

● Gro Reppen

cand.polit., lektor ved
Heggen videregående
skole

FOTO PRIVAT

● Rikke Gürgens Gjørum

professor ved Arktisk
senter for velferds- og
funksjonshemmingfors-
kning, UiT.

FOTO KJETIL NILSEN

Kan barn og unge lære å forske, er det mulig å tenne gnisten i et spirende forskertalent, og er det mulig å opprette lokale relevante prosjekter som kan hevde seg i den nasjonale konkurransen?

I Norge har vi en nasjonal forskningssatsing overfor unge forskerspirer innenfor humaniora og samfunnsfag kalt «Holbergprisen i skolen». Satsingen finansieres av Kunnskapsdepartementet over statsbudsjettet og har hovedsete ved Universitet i Bergen. Hver høst konkurrerer videregående skoler fra hele landet om å få lov å delta i satsingen. Høsten 2017 søkte Heggen videregående skole og ble en av de få utvalgte skolene.

Forskningssatsingen bygger på kompetansemål i læreplanene på studiespesialiserende linje. I Heggens Holberg-prosjekt er fagene norsk og samfunnsfag involvert, særlig utforskertemaet i samfunnsfag peker seg ut. Det unike med «Holbergprisen i skolen» er at hver klasse får tildelt sin egen forskningsveileder – en lokalt forankret forsker som veileder elevene i sine forskningsprosjekter. Dette åpner opp for en unik samhandling mellom elevene i klasserommet og universiteter lokalisert nært skolen. I vårt tilfelle Universitetet i Tromsø, Norges arktiske universitet, campus Harstad.

Så til spørsmålet om det er mulig å produsere forskning i løpet av noen uker når du går i første klasse på videregående og kun er 16–17 år. Unge mennesker er nysgjerrige, og all forskning bygger på en nysgjerrig kløe, en irritasjon over samfunnet eller en iver etter å finne ut av et problem. Så ja, unge elever har alle forutsetninger for å lære å forske. Samarbeidet mellom Heggen og UiT bygget på nettopp dette faktum, og faglærer utviklet i samarbeid med forsker en plan for å lære forskningsmetodikk, utvikle problemstilling, gjennomføre prosjekt og skriving av rapport. Milepæler ble satt, og punktvis besøk fra UiT til Heggen ble lagt inn i en fremdriftsplan.

Så startet elevene på sin reise. Alle gjennomførte et prosjekt i gruppe og la frem foreløpige funn, mens rapportskriving og deltagelse i konkurransen var frivillig for elevene. Elevene produserte et

mylder av interessante problemstillinger, alt fra doping i idrettsmiljøene i Harstad, undersøkelse av når baksnakking oppstår i et livsløp, til en studie av barns drømmer i Norge og i Afrika, og en intervjustudie av besteforeldres skoleerfaringer sett i lys av dagens skolevirkelighet. Elevene utfordret seg selv, møtte på problemer, kjente på etiske avveininger og opplevde kulturelle problemer og språklige barrierer. De lærte, de var frustrerte, de diskuterte og de fikk kjenne forskningsverdenen på tennene.

Å koordinere prosjektet innimellom den klassiske skolehverdagen var ikke bare lett for ungdommen. Skolefagenes ensrettede vurderingskriterier, elevens ønske om å sanke gode karakterer til fremtidige studier og prosjektets flerfaglige karakter og langsgående organisering byr på utfordringer. Dermed må denne samarbeidsmodellen utvikles videre slik at inkorporeringen av prosjektet enda sterkere knyttes inn i den ordinære skolehverdagen og forankres i hele kollegiet av ledelsen.

Videregående skole og universitetet har alt å vinne på å videreutvikle denne modellen, for den bidrar til rekruttering av nye forskertalenter, utvikling av unge hoder og utvidet forståelse for pedagogikk som leder til god forskning. For elever fra Heggen kan UiT være et naturlig valg, og Holbergprosjektet gir dem en smakebit på verden som møter dem. En verden av muligheter til å skape sin egen fremtid. Fra Heggen videregående skole ble det sendt inn ett prosjekt til den nasjonale konkurransen, men en hel klasse var likevel engasjert i å utprøve forskningsmetoder i sin egen by.

«All forskning bygger på en nysgjerrig kløe, en irritasjon over samfunnet eller en iver etter å finne ut av et problem.»

Fra en 86-årig lesepedagog:

Er det elevene eller skolen som har dysleksi?

● **Berit Børresen**
tidligere lærer, pedagogisk
veileder, har forelest om
og holdt kurs i
leseopplæring
FOTO NILS HEYERDAHL

Fra jeg begynte på lærerskolen i 1953, har jeg fulgt utviklingen i leseopplæringen med stor interesse, og etter hvert med forferdelse.

Våren 1953 var jeg vikar i 2. klasse på hjelpeskolen i Stavanger, og jeg var mektig imponert over elevenes leseferdighet. Da jeg nevnte dette på lærerværelset, fikk jeg til svar at de brukte høsten i 2. klasse til å lære dem å lese. Leseboka var Mathilde Munchs «Heime og ute», den samme som jeg selv hadde brukt som barn, og metoden var hennes versjon av lydmetoden, en viktig del av reformpedagogikken i 1930-årene.

Etter endt lærerskole ble jeg klassestyrer for en 2. klasse med 32 elever. Skolen var ny og lå i et nybyggerstrøk, så elevene kom fra mange forskjellige skoler. Selvfølgelig kunne alle lese, og mange leste flytende. Det var «Heime og ute» som fortsatt ble brukt. For noen tiår siden viste jeg denne til en yngre lærer. Hun utbrøt: «Kunne andreklassinger lese denne vanskelige boka?»

Senere i skoleåret fikk vi et klasesett av Torbjørn Egners lesebok som nylig var utkommet. Den skulle brukes av flere klasser, så elevene fikk ikke ta den med seg hjem. Det var heller ikke nødvendig, for boka var så lett at elevene kunne lese flytende rett fra bladet.

Med Mathilde Munchs lesemetode begynte man med de store bokstavene. De er alle like store, og bortsett fra J går alle i leseretningen. Det var vanlig å lære tre bokstaver i uken (det var seks dagers skoleuke den gangen). Samtidig øvet man på fonetiske tabeller, (ma – me – mi ..., skra – skre – skri ...) det vil si man sang dem på en bestemt tone. Når de 24 bokstavene var lært, kunne elevene lese, oftest i november. Over tavla hang plansjer med bilde til hver bokstav, og her var de små trykkbokstavene også med. Selv om vi ikke ga dem oppmerksomhet, gled de inn. Når alle de store

trykkbokstavene var lært, kom «Per med slegga». Han banket og tok bort deler av de store bokstavene slik at de ble til små. Det tok ikke mange dagene før elevene også kunne lese de små bokstavene, men de skrev dem ikke. Utpå vårparten lærte de sammenhengende skrift. Dermed ble det ingen sammenblanding av b og d.

I 1970-årene skjedde det imidlertid store forandringer i leseopplæringen. Via Sverige kom en trend fra USA som forlagene hengte seg på. Man gikk over til å starte med de små trykkbokstavene, og alt barna skulle lese, måtte være meningsfylt. Dermed ble det slutt på de fonetiske øvingene som før hadde vært så viktige. Bokstavbrikkene forsvant også.

I 1970-årene var jeg pedagogisk veileder for 1.–3. klasse i Oslo.

En logoped kom til meg og spurte: «Hva er det som skjer med leseopplæringen?» Hun hadde registrert at resultatene på Gjessings lese- og rettskrivningsprøver, som ble tatt i alle første- og andreklasser i Oslo, var blitt katastrofalt mye dårligere. Antallet elever som manglet «tilstrekkelig leseferdighet til overgangen til 2. klasse», (prøveklasse 1 og 2), hadde ligget rundt 290 i alle år. Plutselig økte det til over 500 og året etter til 852. Senere ble ikke prøvene rettet sentralt.

Så kom L.T.G. (Lesning på talespråkets grunn), en lesemetode fra 1890-årenes USA som Ulrika Leimar hadde bearbeidet for skandinaviske forhold. Mange lærere ble så begeistret for metoden at den nesten ble som en religion, og ved mange skoler ble den tvangsinnført.

Leseproblemene eksploderte. Verst var det for de fremmedspråklige elevene. Jeg ble pensjonert i 1994, så jeg vet lite om hvordan leseundervisningen foregår i dag. Men jeg leser i avisene og snakker med foreldre og besteforeldre og er rystet over det jeg hører, blant annet at elevene nå lærer 87 bokstaver samtidig. Svært mange forteller at deres barn og barnebarn har problemer med lesingen. Store forandringer i samfunnet blir ofte

«Det er ikke elevene det er noe i veien med, det er leseundervisningen!»

antatt som årsaken. Dessuten er jo elevene ett år yngre enn før.

Sjeflogoped Lilly Skaug (død 2002), en varm tilhenger av å starte med de store bokstavene, hadde arbeidet i flere tiår med barn med leseproblemer. Hun hevdet at antallet dyslektikere hadde vært stabilt i alle disse årene, men så eksploderte det. Hun snakket om «ekte» og «falsk» dysleksi. Dessuten foretok hun en undersøkelse som viste at det ikke er vanskeligere å lære å lese for seks-åringene enn for sjuåringene.

For flere tiår siden skrev Torbjørn Danielsen i Norsk Skoleblad: «Vi som underviste i 1950- og 60-årene hadde sjelden problemer med å lære barn å lese». Samme erfaring har mange av mine jevnaldrende tidligere kolleger. En av dem fortalte at hun hadde smilt litt inni seg av all dysleksien hun lærte om da hun tok hovedfag på spesiallærerhøgskolen. Slike barn med dysleksi hadde hun aldri møtt. Da hun ble pensjonist, hadde hun hatt 14 førsteklasser, uten dysleksi.

I undersøkelsen som lå til grunn for min hovedfagsoppgave (1967), fikk elever i fire førsteklasser arbeide med lesespill i tillegg til den vanlige undervisningen. Ingen elever viste leseproblemer.

Det er stor forskjell på elevene som begynner på skolen, fulle av entusiasme og lærelyst, og de samme elevene når de møter logopeden og spesialpedagogen etter at de har lidd nederlag. Det er dette nederlaget de må få slippe å oppleve.

«**Flere skal få** tidlig hjelp – færre vil trenge spesialundervisning», leste jeg 5. juli i Stavanger Aftenblad. Jeg fikk lyst til å skrike: – Nei! Nå er det på høy tid at man slutter å gi elevene «skylden» for leseproblemene! Det er ikke elevene det er noe i veien med, det er leseundervisningen! Jeg vil foreslå følgende:

1) En grundig innføring i lesepedagogikk i lærerutdanningen. Den må gis av erfarne øvingslærere som også har satt seg inn i emnet teoretisk.

2) Bruk de store trykkbokstavene, og la elevene skrive dem helt til de er klare til å gå over til løkkeskrift.

3) Ta tilbake bokstavbrikkene. Med dem kan barna lage ord og setninger lenge før de er i stand til å skrive dem. Læreren dikterer, eller elevene lager egne ord. Eller en kombinasjon der læreren lager begynnelsen på en setning, f.eks. «Mor ser», og elevene velger fortsettelse.

4) Bokstavene gjennomgås i hel klasse (to–tre bokstaver i uken). Så snart elevene har lært to vokaler og to konsonanter, for eksempel l, s, e og i, kan vi begynne med de fonetiske tabellene. Jeg vil foreslå at vi synger dem, for eksempel til melodien Gubben Noa: konsonant foran vokal (LE – LI – SE – SI), deretter vokal foran konsonant: (EL – IL – ES – IS). Læreren skriver dem på tavla og peker med pekestokken, gjerne flere ganger på hver stavelse slik at sangen forskjellig fra gang til gang. Dermed er alle nødt til å følge med. Senere tar vi to konsonanter foran vokal og vokal foran to konsonanter og til slutt tre konsonanter foran vokal (SKRA – SKRE – SKRI). Etter hvert som tabellene blir lengre, kan man bruke andre melodier. Elevene kan foreslå, og de kan etter tur komme frem og bruke pekestokken. Innimellom snakker vi om hvilke ord stavelsene kan bli til (skra kan bli skrape, skri kan bli skrive). De stavelsene som ikke gir mening på norsk, tar vi ikke med. På denne måten lærer elevene tidlig å se hele stavelser. De leser ikke lenger s–k–r–i–v–e–b–ø–k–e–n–e, men skri–ve–bø–ke–ne. Dermed har de fått med seg fordelene med ordbildegemetoden uten ulempene. Med stadig nye melodier tror jeg de vil bli ivrige og synes det er moro.

5) Felles lekse i leseboka hver dag som elevene skal øve på hjemme til de kan lese den flytende, vanligvis tre–fem ganger. Da vil det ikke ta lang

«Elevenes engasjement var drivkraften»

tid å «høre» alle i leseleksen. Da jeg hadde min siste førsteklasse, fantes det ingen ABC med store bokstaver, så jeg laget opplegget selv. Det gjorde også flere av mine kolleger. Alle gjorde det før Kari Wessels ABC-bøker kom. Nå finnes det i hvert fall én, «Min første lesebok» av Marie Lisbet Amundsen og Nini Zeimer. Den kom i 2002, på eget forlag som dessverre ikke har hatt råd til å drive reklame. Derfor er boka lite kjent og mest blitt brukt til støtte- og spesialundervisning. Jeg har samlet på ABC-er fra mange land, men dette er pedagogisk sett den beste jeg noen gang har sett.

Jeg er selvfølgelig klar over at å anbefale drill av meningsløse stavelser og felles leselekse, er som å «banne i kjerka» i dagens skole. Selv har jeg siden midten av 1960-årene i økende grad drevet individuell undervisning i mine åtte førsteklasser, men uten tester og planer. Det var elevenes engasjement som var drivkraften. Og dette ville jeg nok fortsatt med om jeg hadde vært lærer i dag. Men de fonetiske tabellene som jeg droppet i 1970-årene, ville jeg ha tatt tilbake i form av stavelsessangene jeg her har foreslått. Jeg ville brukt 10–15 minutter hver dag til sangen. Når elevene har lært alle bokstavene, blir det mange sanger, og de velger selv melodiene. Til denne undervisningen trengs ingen forskning eller dyre hjelpemidler, bare en pekestokk, tavle og kritt, eller gjerne en arktavle, og entusiastiske lærere som synes det er gøy. Hvorfor er det egentlig så galt å banne litt i kjerka hvis det kan gi mange barn større lesemeistring og leseglede? Er det ikke verd å forsøke?

Folkehøgskule – ein treningsleir i danning

Overskrifta skulle kanskje ikkje tilseie at ungdom strøymer til folkehøgskulane som aldri før. Men vi er ei «førstegongste-neste» i livskunnskap, og vi er blitt viktigare enn nokon gong.

I skuleåret 2017–2018 gjekk 7500 elevar på folkehøgskule i Noreg. I inneverande år er talet auka til 7700. Stadig fleire ungdommar søker til dette skuleslaget. Ungdom i aldersgruppa 18–22 år er på ei reise til det kontinentet som heiter «vaksen-verda». Her skal dei vere resten av livet. Til liks med alle store ekspedisjonar, er det smart å førebu seg. Pensjonsalderen i Noreg er 72 år. Ungdomane har om lag 50 år framfor seg i rolla som student, lærling, arbeidstakar og sjølvstendig vaksen. Difor er eit år på folkehøgskule ei av dei beste invester-ingane ungdom kan gjere.

Viktigare enn før

Mange av dei jobbane våre besteforeldre hadde, er borte. Dagens ungdom vil oppleve at tusenvis av jobbar som foreldra hadde, er borte når dei er klare til innsats i arbeidslivet. Det er grunn til å tru at robotar og automatisering vil erstatte hundretusenvis av arbeidsplassar i Noreg i løpet av ein rimeleg kort tidshorisont. Færre vil truleg få arbeid. Eit liv utan arbeid er ei dyster framtid. I Spania, Hellas og Italia er allereie arbeidsløysa blant ungdom 40–50 prosent. Det er trist å ikkje ha noko å fylle livet med. På folkehøgskulane får ungdommen dyrke ei interesse, bli flink til noko – oppleve meistring og indre motivasjon utan å bli málte, vegne og prøvd. Her kan dei finne glede og meistring med ein hobby, og meining med livet. Det er rett og slett livsfarleg å ikkje ha ei meining med livet, interesser, hobbyar og vennar.

«Treningsleir»

Elevane søker til oss for å gå på ei linje, til dømes dans, teater, film og foto, musikk, data, friluftsliv, ekstremспорт og ei rekkje andre linjer. Men elevane har «berre» om lag 15 timar linjefag i veka. Elevane bur på internat på skulane, slik at det er 153 timar igjen i veka. Då er det valfag, der elevane kan prøve ei heilt ny interesse, eller gå i djupna på fagområ-det sitt. Vi har fellesfag, ekskursjonar, studieturar, prosjekt og samarbeid på tvers av fag og linjer. Vi

har vask av rom, gang og fellesareal. Ungdomane har framføringar, konsertar, presentasjonar og utstillingar. Dei har om lag 1000 timar i matsalen, utan tv, pc, nettbrett og wifi. Det er ei formidabel sosialisering og trening i det å bu på internat, det å måtte vise omsyn, toleranse, respekt og tolmod. Dette er ei sliping som gjer ungdomane kvessa i livsdugleik og sosial samhandling.

Til ungdomen!

Noko av det beste vi kan gje til barn og ungdom, er å førebu dei på det vaksenlivet som kjem; det å bli trygge, sjølvstendige og kritisk tenkjande unge vaksne. Folkehøgskulane bidreg til å danne noko hjå ungdomen som ikkje var der frå før, det å løfte eit ungt menneske til eit høgre nivå av kunnskap, dugleik og innsikt. Arbeidslivet treng langt meir enn skuleflinke menneske. Det å vere flink hand-lar om å gjere tinga riktig. Det å vere klok handlar om å gjere dei riktige tinga. Arbeidslivet treng per-sonar som har evne og vilje til å kunne fullføre ei arbeidsoppgåve. Det trenar vi på hjå oss. Arbeids-livet treng personar som kan samarbeide, finne relasjonar og løyse oppgåver i lag. Det er kjernen i folkehøgskulepedagogikken. Arbeidslivet treng personar som har god moral og etisk forståing. Det er grunnlaget for skuleslaget vårt. Vi har ikkje prø-ver, pugg, eksamen eller pensum. Vi jobbar med indre motivasjon for læring, kreativ kompetanse og evna til skapande verksemd. På ein folkehøg-skule får ungdomen samhandlingskompetanse: evna til å leve saman og gjere kvarandre gode. Dei får global kompetanse som har som mål å auke forståinga av at vi er ein del av ein større heilskap, og bidra til auka nasjonal- og internasjonal kul-turforståing og kulturkunnskap. Ungdomane får auka emosjonell kompetanse, auka sjølvinn-sikt og evna til empati og forståing. Klokskap kan ikkje lærast teoretisk. Det er først når kunnskap blir praktisert under kunnig rettleiing at ungdomen oppnår klokskap. Kva type samfunn treng ikkje kloke ungdomar?

«Arbeidslivet treng personar som kan samarbeide, finne relasjonar og løyse oppgåver i lag. Det er kjernen i folke-høgskulepedagogikken.»

● Tore Haltli

rektor Fana folkehøgskule

Claus Røynesdal

rektor Voss folkehøgskule

Bjørn Berentsen

rektor Åsane folkehøgskole

Trond Instebo

rektor Hardanger folkehøgskule

Mona Økland

rektor Sunnhordland folkehøgskule

Magne Grøneng Flokenes

rektor Bømlo folkehøgskule

Jan Inge Wiig Anderssen

rektor Nordhordland folkehøgskule

Margaret Sutherland Antrobus

rektor Manger folkehøgskule

Til regjeringa ...

Hordaland er det fremste «folkehøgskulefylket» i landet. Her finn vi åtte, altså 10 prosent av folke-høgskulane i Noreg. Her er vi kristne og frilynte folkehøgskular, med elevar frå alle kommunar i Hordaland og ungdom frå heile landet. Vi sam-arbeider for å gje ungdom på terskelen til vak-senlivet ei best mogleg ballast til å møte framtida som kloke unge menneske med appetitt på livet. Det å drive folkehøgskule er ei form for «ekstrem-SPORT». Vi må levere høg kvalitet, for vi er avhen-gig av etterspurnaden til ungdomen. Vi er ikkje minst avhengig av stabile rammeføresetnader frå regjeringa. Vår oppmoding til regjeringa er å få sleppe dei årlege kuttforslaga i statsbudsjettet. Kan vi få ein haust utan unødige energilekkasje? Kan vi få lov til å halde fram med å drive eit heilt naudsynt skuletilbod for 10 prosent av årskullet i Noreg? Alle partia går til val på å betre skule og styrkje utdanning. Vi ber regjeringa om å halde denne lovnaden, å styrkje i staden for å under-grave dette særlege og heilt naudsynnte skuleslaget. Det er ikkje berre med kunnskap at landet byg-gjast. Det er òg med klokskap – og danning!

49 | **UTDANNING** nr. 14/7. desember 2018

Språk

Mållaget kritisk til vurderingsordninga i ny norsklæreplan

Den første skissa til ny læreplan i norsk vart presentert 18. oktober, og ein kan ane konturane av korleis norskfaget blir etter 2020. Noregs Mållag kritiserer at skissa har framlegg om å slå saman halvårskarakteren i sidemål og hovudmål i 8. og 9. klasse og på vidaregåande trinn 1 og 2. I sluttrapporten for eit forsøk med slik karaktersetjing står det at dette ikkje løyer problema i norskfaget. Sidan hausten 2013 har svært mange skular testa ut denne ordninga, og sluttrapporten om prosjektet kom før sommaren i år. Den konkluderer med at ei slik samanslåing ikkje har nokon effekt på læringa til elevane.

Det mest urovekkjande funnet i rapporten er korleis dei intervjuja ungdomsskulane meiner forsøket legitimerer å starte seinare med sidemål. Dette trass i alle faglege tilrådingar om tidleg start med sidemål. Skuleleiarar seier at forsøket har gjort det mogeleg å utsette sidemålsundervisninga til 9. trinn.

Rapporten er skriven av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU). Dei oppsummerer at dette forsøket ikkje løyer problema i norskfaget. Dei meiner at ein kan kutte vurderingsmengda utan å endre på karakterane i faget. Dei peikar på at det er lokale praksisar og krav frå skuleleiing som er grunnen til rapportering og stor rettebyrde i norskfaget. Det er heilt klart ut frå NIFU sin rapport at lærarane er veldig nøgde med forsøket. Likevel tilrår NIFU at ein heller skal sjå nærare på dei vurderingspraksisane som er i norskfaget for å finne ein betre måte å gjere det på, særleg med omsyn til at elevane ikkje ser ut til å forstå språket for

vurdering som har teke plassen til karakterane.

Eit problem den nye skissa heller ikkje løyer, er at opplæringssituasjonen er svært ulik for nynorskelevar og bokmåselevar. Bokmåselevane ser språket sitt rundt seg heile tida, mens mindretalet som skriv nynorsk, treng i mykje større grad å få «bade» i sitt eige språk.

Denne ubalansen må læreplanen ta høgd for.

Men det nye læreplanframlegget har også positive sider, meiner Noregs Mållag. At elevane skal få god fagleg kompetanse i dei to norske språka, er heldigvis høgare prioritert enn det har verka tidlegare i læreplanprosessen.

Skriving av kreativ tekst er ute. I staden kjem grammatikk og sjangerkunnskap tydelegare inn. Norrøne tekstar og den lange litteraturtradisjonen er også tydeleg med, og gjennom heile planen blir det presisert at norskfaget omfattar både bokmål og nynorsk.

Magne Aasbrenn
leiar i Noregs Mållag

Meiningar på nettet

Redaksjonen i Utdanning tek imot fleire meiningstryningar enn det er plass til i bladet. Dei fleste vert publiserte i nettutgåva Utdanningsnytt.no. Her følgjer presentasjon av nokre meiningstryningar:

Lokaldemokrati, omdømme og ytringsfrihet

Krav om omdømmebygging må ikke gå på bekostning av ytringsfriheten. Utdanningsforbundet oppfordrer ledere til å verdsette den kritiske ytring! skriver Merethe Paulsen Blomstervik, leder i Utdanningsforbundet Brønnøy. [16.11.]

Sannheten om tilstanden i barnehagene må bli kjent

Kravene til hva barnehagene skal ta ansvar for, er blitt så omfattende at de er helt umulige å innfri med dagens bemanningsnorm. Jeg har vært barnehagelærer og styrer i 22 år og opplevd enorme endringer i den tiden. Sannheten om tilstanden i barnehagene må bli kjent. Først da kan vi håpe på en endring, skriver barnehagestyrer Sabine Scheidt. [13.11.]

Usikker på om de nye læreplanene vil gi mindre stofftrengsel og mer metodefrihet

Jeg lurer på om ikke de nye læreplanene blir minst like krevende å sette ut i livet som den gamle. Vi har i så fall ikke fått en fagfornying, men en fagforverring. En fagforverring som gjennom det en så flott kaller «samskaping» har en konstruert forankring i profesjonen selv, skriver Roar Ulvestad. [16.10.]

Enkeltvedtak vil forsterke ideen om at det er eleven som er problemet

I stedet for å krangle om vi skal ha enkeltvedtak eller ikke, bør vi bli mer nysgjerrig på hva som kan bli mer nyttig for eleven og skolen. Å gi den enkelte elev et enkeltvedtak vil forsterke ideen om at eleven er problemet, skriver Svenn Erik Knutsen. [26.09.]

Kjære foreldre – vi må snakke om Askeladden!

Hvem kjenner til Askeladden og hans verdier? I min klasse var et stort antall etnisk norske elever blanke, mens et par elever med kort botid i Norge visste mye. Vi trenger ungdom som takler andres medgang, og som tør å be om hjelp av andre i motgang. Vi trenger prinser og prinsesser som ikke lar seg målbinde av nettrull, men som våger å skrive og mene noe som aktive deltagere i demokratiet, skriver Merete Henden Kronholm. [08.09.]

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trengt om plassen. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår.

For innlegg på innspelsplass er lengda 3000–10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: redaksjonen@utdanningsnytt.no

● Til «En skole for kjekke jenter» i Utdanning 12/2018, side 46–47

Ungdomsskolen er ikke for teorivake gutter

Takk til Ole Jostein Rangnes for hans innlegg «En skole for kjekke jenter» i Utdanning nr. 12.

Rangnes skriver blant annet: «Når mestring i ungdomsskolen stort sett er knyttet til skriftlighet av til dels vanskelig teoretisk stoff, faller mange gutter fra før de kommer til ungdomsskolen.»

Selv er jeg pensjonert lektor med erfaring fra både ungdomsskole og videregående skole samt mange års erfaring som rådgiver i ungdomsskolen.

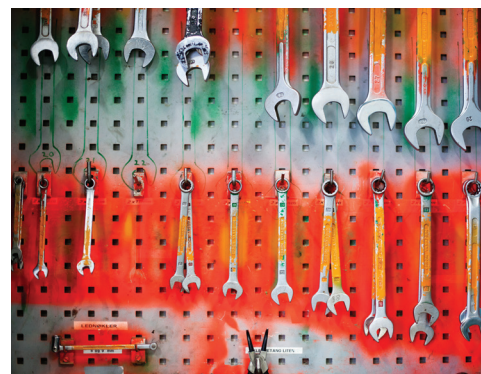
Reformene som kom i henholdsvis 1994 og 1997, så vi ville skape store problemer for mange elever. Mange protesterte, men til liten nytte. Det er et tankekors at de som står bak slike planer utelukkende er personer som aldri har hatt problemer i teorifag. Hvordan kan disse forstå elevene som strever med teorifagene?

Det het at alle elever skulle få utvikle sine evner og anlegg. Men hva med de elevene som var glad i praktiske fag? Da disse reformene ble innført, håpet jeg for elevenes skyld at jeg tok feil, men jeg fikk dessverre rett.

Senere flikking på skoleplanene har ikke vært til særlig hjelp for verken de teorivake eller de som liker praktiske fag.

Det som kreves er en ny kurs. Men da må det tenkes nytt. Når kart og terreng ikke stemmer overens, må man se på kartet på nytt. Til slutt vil jeg sitere Johan Borgen: «Hvorfor må vi alltid kjøre med det ene hjulet i grøfta?»

Gunnar Svedahl

Reformene i 1994 og 1997 så vi ville skape store problemer for de mange elevene som strever med teorifag. Protester ble ikke hørt. FOTO ERIK M. SUNDT

spesialpedagogikk 0518

spesialpedagogikk 0418

spesialpedagogikk 0318

Spesialpedagogikk er det eneste norske tidsskriftet innenfor sitt fagfelt og inneholder fagartikler, forskningsartikler, kronikker, debattstoff og bokmeldinger. Bladet kommer ut med 6 nummer i året.

Gi et abonnement i gave

Send din bestilling til
abonnement@utdanningsnytt.no
eller ring oss på telefon 24 14 23 30.

Oppgi gavemottakers navn og adresse,
samt ditt navn og adresse.

Medlemmer i
Utdanningsforbundet
150,- kroner i året

Ordinært abonnement
500,- kroner i året

Prisene gjelder i 2019.

Lærerutdanning

En fornøyelig runddans

Følgende er fra et spørsmål KrFs utdanningspolitiske talsmann Hans Fredrik Grøvan stilte i Stortinget 14.11. Saken er berørt i et oppslag om skjerpede utdanningskrav på Utdanningsnytt.no samme dag:

«Men ser vi nærmere på framskrivningen, kan vi også lese at samtidig som det er for få lærere, blir det et overskudd av førskolelærere. ... vil statsråden vurdere muligheten for å kunne utnytte overskuddet av førskolelærere, og gjennom tilleggsutdanning sette dem i stand til å bli kvalifisert for å undervise på 1.-4. trinn, slik at det også kan være med på å bidra til å løse noe av lærermangelen?»

Statsråd Iselin Nybø (Venstre) svarte slik: «Det mener jeg er et veldig konstruktivt forslag å se på. For, som representanten sier, vi har en ekstra utfordring når det gjelder lærere for de yngste elevene, og da er dette ett forslag vi kan vurdere.»

Det begge aktører nok glemte i en hektisk spørretime, var hvorfor vi har for få lærere for de minste, og hvorfor vi har for mange førskolelærere: Det er fordi de jentene som ikke har 4 i matematikk, og 3,5 i snitt fra videregående, som de må ha for å kunne bli lærere, ofte søker førskolelærerutdanning. Søkertallene gjennom flere år viser denne sammenheng.

Kravet om 4 i matematikk ble blant annet begrunnet med at det ville gi lærerne høyere status. Det er nemlig vanskelig å begrunne hvorfor man må ha 4 i relativt teoretisk matematikk for å undervise i helt elementær regning. Det tilsvarende statusargumentet ble benyttet da man nylig innførte krav om 3 i matematikk for å bli sykepleier, men her er kravet godt begrunnet: Hvis sykepleiere ikke kan desimalregning, kan de ta livet av oss med feilmedisinering.

Grovt sett: Jenter med 4 i matematikk skal bli

Iselin Nybø (Venstre), minister for forskning og høyere utdanning, i Stortingets muntlige spørretime 14. november.

SKJERMDUMP STORTINGET.NO

lærere, de med 3 skal bli sykepleiere, de med 2 skal bli førskolelærere. Lærere og sykepleiere skal ha status, førskolelærere er det ikke så farlig med.

Som bakgrunn er det også viktig å huske på at regjeringen vil «avskilte» lærere som har godkjent lærerutdanning, og lang praksis, men som ikke tilfredsstiller nye kompetansekrav, som er gitt tilbakevirkende kraft.

Men nå vil altså statsråden vurdere å slippe til som lærere, personale som verken har relevant grunnutdanning, eller har praksis fra skolen, og heller ikke tilfredsstiller de status-befordrende opptakskravene.

Resultatet av vurderingen er gitt. Nybø fikk nok skjenn da hun kom hjem til sin statsrådskollega, kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner. Han kan ikke oppgi flere av Høyres fanesaker, for noe så trivielt som å få nok lærere. Og det er han som har ansvar for skolen.

Karl Øyvind Jordell

professor ved Institutt for pedagogikk, Universitetet i Oslo

Vi ventar enda meir nynorskvennleg politikk frå ny regjering

Med Kristeleg Folkeparti i regjering ser Noregs Mållag fram til ein enda meir nynorskvennleg politikk.

Utdanningsdirektoratet har greidd ut språkdelt ungdomsskule etter oppdrag frå eit samrøystes Storting i 2016.

Me går ut frå at eit KrF i regjering sikrar nynorskelevane rett til opplæring på nynorsk ut heile grunnskulen. I eit nynorskvennleg budsjett kan dette bli innført alt frå hausten 2019. Da kan 8.-klassingane neste år få halde fram i eigen nynorsk-klasse og ikkje bli spreidde ut i bokmålsklassar.

I tillegg må nynorskelevane få det tilbodet dei har krav på i digitale læremiddel. Sentrale styresmakter må ta ansvaret for dette feltet, ikkje overlata ansvaret til kvar einskild kommune.

I partiprogrammet seier KrF at partiet vil verne og styrke norsk språk generelt og nynorsk skriftkultur spesielt. Det må tyde ei ytterlegare styrking av lovnaden i Jeløy-erklæringa om å sikre gode bruks- og opplæringsvilkår for dei de to likestilte målformene i norsk.

Denne styrkinga må innebære at det blir innført tidleg start med nynorsk, og at læringa blir sikra med at det framleis blir gitt halvårskarakterar både i hovud- og sidemål gjennom heile ungdomsskulen og vidaregåande. Dette er viktig for å halde oppe både kompetansen og statusen til nynorsken.

Magne Aasbrenn
leiar i Noregs Mållag

Med Kristeleg Folkeparti i regjering ser Noregs Mållag fram til ein enda meir nynorskvennleg politikk. ILL.FOTO TORE MAGNE GUNDERSEN

BESTILL ABONNEMENT PÅ UTDANNING

- Få bladet til arbeidsplassen eller rett hjem i postkassen

Ønsker du faglig påfyll eller å holde deg oppdatert på hva som er nytt innen utdanningsfeltet? Da bør du abonnere på Utdanning.

Bladet Utdanning utgis 14 ganger i året og er Utdanningsforbundets medlemsblad. Innholdet er faglig og politisk stoff med tilknytning til pedagogikk og skole.

Prisen på abonnement er 700,- kroner i året.

Du kan abonnere på Utdanning ved å sende en e-post til abonnement@utdanningsnytt.no

For medlemmer i Utdanningsforbundet

Bladet Utdanning er kostnadsfritt for medlemmer og studentmedlemmer. Som medlem kan du bestille og endre ditt abonnement ved å logge deg inn på Min side på udf.no

UTDANNING

● **Kommentar til «Friminutfaget» av Asbjørn Flemmen på Utdanningsnytt.no**

Fysisk aktivitet som undervisningsmetode

Friminuttet må få en forpliktende status i skoledagen med forpliktende rammer, skriver tidligere lærerutdanner i kroppssøving Asbjørn Flemmen på Utdanningsnytt.no 15. november.

Kvifor må det alltid handle om 60 minutt dagleg aktivitet, berre fordi det er dei helsemessige anbefalingane? Må skulen stå for alle desse 60 minutta? Kva om det i staden kom anbefalingar om og/eller føringar for at alle elevar har krav på dagleg fysisk aktivitet, utan å røra friminutta? Me som har lengst erfaring med fysisk aktivitet i skulen, har verken rørt friminutta eller kroppssøving-faget, men har tre økter med fysisk aktivitet og/eller fysisk aktiv læring dei dagane elevane ikkje har kroppssøving eller symjing. Om ein reknar med kroppssøving-faget, aktivitet i friminutta, økter med fysisk aktivitet og aktiv transport til og frå skulen, er ein ikkje langt unna desse «berømte» 60 minutta. Med litt inspirasjon, metodar og utstyr kan alle lærarar organisere aktivitet både med og utan fagleg innhald, utan kroppssøving-kompetanse. Fleire hundre skular over heile landet har gode erfaringar med denne modellen, og den kostar heller ingenting. Ein treng berre ein utviklingsorientert leiar som legg til rette for aktivitet

Med litt inspirasjon, metodar og utstyr kan alle lærarar organisere aktivitet både med og utan fagleg innhald, utan kroppssøving-kompetanse, skriv Tom Wergeland.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

gjennom skuledagen, eit spanande uteområde og innkjøp av litt utstyr. For å koma i gang er det nødvendig å ta fem minutt frå faga (ikkje friminutta!) og timeplansfeste tre gonger 30 min i løpet av veka, men på lang sikt burde fysisk aktiv læring bli ein undervisningsmetode som læraren nyttar i mange fag for variasjonen sin del og med mange

andre effektar. Ta gjerne kontakt med Trudvang skule i Sogndal, Sogn og Fjordane, om du ynskjer tips til å koma i gang. Inspirasjon til ein meir fysisk aktiv skulekvardag kan du få på askbasen.no eller fjesbok-gruppa «Fysisk aktiv læring (FAL)»

Tom Wergeland

● **Språk**

Ny læreplan, betre nynorskopplæring

Denne hausten sit ei nemnd i Utdanningsdirektoratet og skriv ein ny læreplan i norsk. Dei har sjansen til å retta opp i feila som finst i den gamle læreplanen og halda på dei gode verkemidla.

Tre viktige grep er framleis karakter i sidemål, framleis like kompetansemål i nynorsk og bokmål og å gjera dei vage formuleringane om tidleg start med sidemål tydelegare. Læreplanen må òg seia noko om at han dekkjer to elevgrupper med ulike fyrstespråk og difor ulike utgangspunkt. Det vil gjera det lettare å vera nynorskelev om det står i læreplanen at dei er i ein anna situasjon enn bokmålelevane.

Knapt ein skuledebattsesong går utan at det er bråk om sidemålundervisinga for bokmålelevar. Det er ikkje so rart. For medan nynorskelevane meistarar både nynorsk og bokmål, er det høgst varierende kor gode bokmålelevar vert i nynorsk.

Dette kan me ordna ved å betra læreplanen: Bokmålelevane lyt byrja å eksperimentera med sidemålsskriving tidleg på barneskulen og skriva fast på sidemålet før dei byrjar på ungdomsskulen. Då får dei eksponering og mengdetrening i å skriva på nynorsk før karakterpresset slår inn, og dei byrjar sidemålslæringa medan evna til å læra språk er best. Gode kompetansemål er eit langt steg i rett retning.

Sidemålskompetansen til nynorskelevane er ikkje for dårleg, han er heller for god. Karakterresultata frå nynorskområda syner at nynorsk elevane meistarar bokmål minst like godt som nynorsk. Sett på spissen: Mange nynorskskular lærer ikkje nynorskelevane nynorsk godt nok.

Læreplanen i norsk er ein viktig grunn til dette. Når det ikkje står noko i læreplanen om at det er

annleis å vere nynorskelev enn bokmålelev, vert ikkje lærarane minna på at dei må ta omsyn til nynorskelevane. Da får nynorskelevane dårlegare opplæring.

Det er heilt ko-ko. Nynorsk er eit mindre brukt språk enn bokmål, og difor må me handsama nynorskelevane annleis. Dei treng å lesa og skriva mest mogleg nynorsk på skulen, og minst mogleg bokmål. Det får dei meir enn nok av utanfor skuleveggane.

Kravet frå Norsk Målungdom er difor klart: Fiks undervisinga i nynorsk for både nynorskelevane og bokmålelevane, og gje oss ein læreplan i norsk som held mål.

Fredrik Hope
leiar i Norsk Målungdom

Rett på sak

● **Kommentar til artikkel om hørsel i Utdanning 13/2018**

Lærere og bevisstheten rundt muntlig kommunikasjon

I Utdanning nr. 13/2018, side 24–27, skriver journalist Kari Oliv Vedvik om en elev som måtte skifte skole på grunn av lite mikrofonbruk: «Marthe Solheim Helseth (19) hadde tøffe tak i flere år på skolen. Det hadde vært mye enklere hvis lærerne og medelevene hadde brukt mikrofonene, så hun hørte dem ordentlig».

Det har ofte forundret meg hvor liten innsikt en del lærere og foredragsholdere har i hvordan deres egen stemme bærer ut til forsamlingen. Som kursdeltaker hører vi ikke sjelden forelesere si: «Jeg trenger vel ikke denne mikrofonen? Dere hører da meg?» Deretter snakker de kanskje høyt nok i et par setninger. Deretter faller naturlig nok kraften i stemmen.

Som kursholder sa jeg ofte, idet vi tok imot og besvarte spørsmål fra tilhørerne: «Snakk høyt, jeg har grått hår!». Likevel var det flere som ikke klarte å heve stemmen slik at den bar noen få rader forover.

Er noen lærere så beskjedne i klassene også? Lærere må naturligvis benytte tekniske hjelpemidler og annen tilrettelegging som kan hjelpe alle barn og voksne i en læringssituasjon. Kanskje trenger vi alle å bli minnet om betydningen av klar tale både i og utenfor klasserommet.

Kari Letrud

ILL.FOTO TORE MAGNE GUNDERSEN

● **Statsbudsjettet**

Endelig penger til veiledning

● **Frank Aleksander Bræin**

Leder i Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet

FOTO JONAS OHLGREN ØSTVIK

Etter mange års hardt arbeid får vi vårt viktigste gjennomslag på lenge i statsbudsjettet.

21. november ble en gledens dag for Pedagogstudentene. I skissen til statsbudsjett lagt fram av regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti, var det satt av 60 millioner kroner til veiledning av nyutdannede lærere i skolen. Pengene skal brukes til frikjøp av de nyutdannede og av en erfaren lærer fra litt undervisningstid i uken, slik at de får veiledningstid sammen.

Mange lærere kjenner seg nok igjen i at overgangen fra studier til klasserommet var brå. Det er ikke mulig å lære alt om lærergjerningen i studietiden. Undersøkelser viser at seks av ti nyutdannede lærere rapporterer om et «praksissjokk» når de går fra studier til arbeidsliv.

Samtidig viser samme undersøkelser at nyutdannede som mottar veiledning synes denne veiledningen bidrar til en god overgang til yrkeslivet. Derfor er vi i Pedagogstudentene så opptatt av at alle ferske lærere må få et slikt tilbud.

Mange kommuner har allerede gode veiledningsordninger, men de er i mindretall. Sju av ti nyutdannede får aldri eller nesten aldri veiledning.

Dette på tross av at det siden 2009 har ligget til grunn flere intensjonsavtaler om at veiledning til alle er noe Kunnskapsdepartementet og KS skal jobbe for.

Grunnen til at det ikke har skjedd, er at det koster penger. Mye penger. Skoleledere må nemlig ha vikarer for veiledningstimene. Alternativet, at veiledning skal toppe full undervisningsmengde, har ingenting for seg. Veiledning skal ikke være gratisarbeid. Derfor er det så viktig at penger over statsbudsjettet nå skal finansiere frikjøpet.

Bevilgningen garanterer imidlertid ikke at alle nyutdannede automatisk får veiledning. Vi må fortsatt kjempe for at pengene fra statsbudsjettet brukes til det de er tiltenkt. Det håper vi å gjøre gjennom å få flertall i Stortinget for at nyutdannedes rett til veiledning forskriftsfestes.

Å sikre veiledning til alle nyutdannede kan også skje på den enkelte skole. Derfor håper vi at de tillitsvalgte i møte med sine rektorer ber om veiledning til nyutdannede, at de erfarne kollegene på arbeidsplassen minner rektoren om «praksissjokket», samt at de nyutdannede selv etterspur veiledning i sin første jobb. Det kan være en viktig faktor i arbeidet for at vi til slutt kan si at vi legger til rette for best mulig overgang fra utdanning til yrke for alle lærere.

Vi understreker at veiledning av nyutdannede lærere er like avgjørende i barnehagen som i skolen. I årets statsbudsjett klarte vi å få penger til lærere i skolen, men vi lover at vi ikke gir oss med det. Vårt mål er at absolutt alle nyutdannede lærere, uavhengig av arbeidssted, skal få veiledning. Det har også et enstemmig storting vedtatt, og det vil vi jobbe for at politikerne skal følge opp.

For en ny humaniora

● **Heidi Stakset**
Lektor med
tilleggsutdanning
Strinda videregående
skole
FOTO SØR-TRØNDELAG FYLKESKOMMUNE

Den nye humaniora må gjenspeiles i de nasjonale læreplanene.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Kjernefagene i humaniora bidro til dannelsen av de moderne nasjonalstater på 1800-tallet og etablerte en dannelsesstradisjon i Norge. Litteratur, historie, musikk og malerkunst skulle gi form til en ny nasjon.

Humaniora har fortsatt en svært viktig oppgave i rollen med å tolke og forstå virkeligheten. Den store oppgaven utføres i det nasjonale utdanningssystemet og har betydning for framtida. Det er press på menneskeheten i vår tid med global flyktningkrise og økte forskjeller i landet, og samfunnet er preget av nyliberalistisk tenkning der alt skal måles. Ungdom opplever økt press på prestasjon og vellykkethet. Her har humaniora oppgaven med å gi nye perspektiver til ungdommen, ivareta samfunnets helse, bekjempe angrep mot menneskerettighetene og være et redskap for sosial utvikling. Humanistiske fag overfører verdier og tanker fra vår felles åndstradisjon.

Den nye humaniora må gjenspeiles i de nasjonale læreplanene. Det er viktig at innholdet og formålet er i tråd med vår humanistiske fagtradisjon og tar utgangspunkt i vår store samling av verker. Skjønnlitteraturens ideer og visjoner gjør at elevene kan utvikle sitt syn på virkeligheten, forme sin identitet og sine handlingsmuligheter. I den engelske nasjonale læreplan leser vi at elevene skal utvikle kjærligheten til litteratur gjennom utbredt lesing og sette pris på landets rike og varierte litterære arv. Elevene skal lese et bredt spekter av utfordrende, klassisk litteratur av høy kvalitet fordi det er den kvalitative skjønnlitteraturen som gir opplevelse og dybdelæring.

Skjønnlitteratur, historie og språk er fenomener i verden med en ontologisk forankring, og denne erkjennelsen er en forutsetning for å forstå hva humanistisk kunnskap betyr for samfunnsutviklingen. Det nye fagprogrammet har ingen slik ontologisk basis. I forslag til kjerneelementer i norsk ser vi en nedbryting av litteraturbegrepet og av skjønnlitteraturen som er grunnleggende viktig i faget. Utvalget tar utgangspunkt i målstyringsideologi og referansepunktet er kompetansemål som elevene forventes å kunne. Det rike humanistiske norskfaget reduseres til å «vise kompetanser», og forslaget utelukker beskrivelse av innhold, essens og formål. Å bygge læreplan rundt kompetansemål vender seg fra den tankeverden og tradisjon norskfaget og litteraturen står i. Skoleforsker Gunn Imsen skriver at kompetansebegrepet i norsk

utdanningspolitikk har blitt anvendt med et «instrumentelt sikte», slik at «kompetansene kan måles og kontrolleres» (...) Oppmerksomheten er dreid fra prosess til resultat» (2012, s. 107)

Når faget gjøres til redskapsfag for å gjøre faget «mer relevant for framtiden», brytes historien og tradisjonen ned i små, detaljerte læringsmål. Eldre språkhistorie, norrønt og litteraturhistorie marginaliseres, og idet man ser bort fra den kulturelle og litteraturhistoriske kontinuitet og dynamikk, mister fagene sin sammenheng. Tverrfaglighet ble et mantra i humaniorameldingen, hvilket innebar at norskfaget skulle være til nytte for næringslivet, og vi får prosjekter kalt «litteratur og klima». Når faget gjøres til redskapsfag, ser man bort fra fagets egenart. Om norskfaget skal gjøres «relevant for framtida», må det mer til av litteraturhistorie, skjønnlitteratur og fortolkningsskunnskap. Humanistiske fag er åndsverk som har med mennesker å gjøre, og det handler om vår felles bevissthetshistorie.

Mens skjønnlitteratur erstattes av «tekst», er begrepet «læring» erstattet av «utforskning». I historiefaget skal elevene «undre, reflektere og vurdere hvordan kunnskap i historie blir til». De skal kunne «uttrykke sin nysgjerrighet» og «forme fortellinger» om historien. Historien er overveiende sentral for oss, og hvordan skal elevene få innblikk i dens kompleksitet og få forklart de store sammenhengene? En kulturell dannelse krever at vi studerer mentalitetene i fortiden og i dag, så vel som her og ute, og elevene må lære å åpne seg for fortidens spørsmål så vel som andre kulturer. Norskfaget skal ifølge planen «bli et fag der elevene 'i større grad kan finne ut av ting selv'», og her ser man bort fra den faglige fortolkning som gir adgang til forståelse og viten.

Tittelen «Tekst i kontekst»

At «tekst i kontekst» brukes som hovedretningslinje i kjerneelementet om litteratur, utelukker en del tilnærmingmåter. En sosiologisk-historisk lesning reduserer verkene og forfatterne til den historiske situasjonen, og dermed mister vi noe vesentlig på det symbolske planet, og ikke minst rent skjønnlitterært. Det symbolske nivå i verket som gjøres tilgjengelig ved en hermeneutisk, litterær og psykologisk tolkning, vil ikke bli fanget opp av «tekst i kontekst». Den type tittel begrenser både verkene og lesingen av dem.

«Det rike humanistiske norskfaget reduseres til å 'vise kompetanser', og forslaget utelukker beskrivelse av innhold, essens og formål.»

K

«Hva skjer med skjønnlitteraturen når en legger andre disipliner som historie, sosiologi, teknologi, klima og jus over den?»

Leser vi Knut Hamsuns «Pan» ut fra «tekst i kontekst», vil noen tolke en romanskikkelse skapt av samfunnskraftene. Andre vil kanskje se etter nazistiske trekk i hans menneskesyn, som er en snever måte å lese på. For å fjerne seg fra «den brune Hamsun» er fokuset i dag dreid over på den «grønne» Hamsun, som om naturen representerer noe nytt hos denne forfatteren. Vi kunne fokusere på de store menneskearketyper hos Hamsun, siden mennesket reagerer likt med hensyn til dødsangst, begjær og i vårt forhold til elementene og naturen. Dette viser at vi er de samme menneskene gjennom tidene.

Den mest fruktbare metoden er nærlesningen og tolkning av sinnbildene som gir adgang til «blodets hvisken og benpipenes bønn». En sosiologisk lesning kan være aktuell i analysen av 1800-talls-litteratur som beskriver de sosiale kårerne for kvinner og for klasser, som hos Amalie Skram og Camilla Collett, men er mindre aktuell når en leser dikt av Stein Mehren. Elevene skal anvende fagbegrep for å kunne tolke og utforske litteraturen, og i tillegg er kreativ skriving en viktig nøkkel til viten om det litterære språket.

Å lese litteratur i lys av samfunnsrammene er utbredt ved universitetene, og også her ser vi en bevegelse bort fra det spesifikt skjønnlitterære. Instituttene har programmer om «litteratur og samfunn». De avgrenser pensum til tekster som har å gjøre med samfunnssituasjonen og velger forfattere som beskriver sin epoke. Man studerer eksempelvis den franske forfatteren Michel Houellebecq's problematikk rundt den muslimske verden. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) har litterære forskningsgrupper som forsker på materialistiske betingelser for den norske litteraturen på 1800-tallet, der både kapitalen og teknologien står i fokus. Hva skjer med skjønnlitteraturen når en legger andre disipliner som historie, sosiologi, teknologi, klima og jus over den?

I boka «Litteratur og ideologi; Riss av ein litteraturteoretisk problematikk» (1976) skrev Atle Kittang om skjønnlitteraturens egenart: «Litteraturen stiller det fiktives indirekte forhold til virkeligheten opp mot mytens og ideologiens direkte sannhetspretensjoner». Han refererer til Wolfgang Kayser, som sier at poesien og kunstens viktigste funksjon er «å stå i evig opposisjon til den fastlagde røyndomen». Dette betyr ikke at litteraturen lever atskilt fra verden, men understreker dens visjonære side. Skjønnlitteraturen gir en særegen form for bevissthet som berører noe allment i leseren og gir henne bevissthet om seg selv slik at hun inngår i en mer grunnleggende relasjon til

sin omverden. Da Aristoteles skrev «Om diktekunsten», vektla han nettopp det mulige som et særpreg ved skjønnlitteraturen: «Det er ikke dikterens oppgave å fremstille det som er hendt, men det som kunne hende, og som etter sannsynlighetens og nødvendighetens lov er mulig».

I kjernepunktet «Språket som system og mulighet» vektlegges språkets grammatiske og estetiske sider, men også her mangler kjernepunktet språket som ontologisk fenomen, dets eksistensielle, kreative karakter. Det fokuseres på retoriske appellformer og retorisk situasjon, samt et mål om troper og figurer. Tropen hører vel strengt tatt inn under retorikken som brukes i analyse av alle ekspressive tekster. Den billedlige bruken av språket fungerer som erstatning slik som metafor, eufemisme eller metonym, og kunne i likhet med synekdoke, simile, antitese og oksymoron, vektlegges.

Norsk som dannelsesfag

Norskfaget bør forankres i en bredere kultur- og tekstsammenheng, og ses i lys av norskfagets doble mål: studieforberedelse og danning. Danning kan kobles til det tyske Bildung-begrepet som betegner «utviklingen av menneskets egenskaper etter et forbilde preget av kulturen». Humanistiske fag har en normativ dimensjon. Det stiller krav til kvalitative, gode tekster. Å sidestille en «retorisk analyse av reklame», en populistisk tekst som står i salgets tegn, med en tolkning av Henrik Wergelands «Paa hospitalet, om natten» er ikke mulig. Reklame, blogger og tekster i kategorien «sammensatt tekst» ble ansett som «relevant» i moderniseringen av faget, men formidler ikke humanistisk kunnskap av betydning og dybde. Det er heller ikke mulig å oppfylle dannelsesmålet med et slikt «utvidet tekstbegrep». Her har myndigheten flørtet med forventningen til folket som ser reklame, musikkvideo og leser tegneserier, og sett bort fra argumentasjonen, kunnskapen og rådene til fagekspertisen, i en form for utdanningspopulisme.

Skjønnlitteraturen utgjør essensen i læreplanene i hele Europa, og er en språkerfart virkelighet av eksistensiell karakter. Nærlesning av skjønnlitteratur gir elevene innsyn i livets følelsesnære rom, i de menneskelige mellomrom og terskelsituasjonene, og de får øye på den særskilte skjønnheten i de litterære bildene. Mai Elisabeth Berg har skrevet om «Den nordiske litteraturens første kjærlighetsdikt», Edda-diktet «Skirnes ferd». Her oppdager Frøy Gerd's «lysende armer»: «En kvinne har vekket hans leng-

sel. Hennes armer lyste opp både himmel og hav. Norrøn diktning gir mange eksempler på at kvinnelig skjønnhet beskrives ved sammenligninger med både «gull», «snø» og «sol» (Berg, Vinduet 1/2017). Ved å studere skjønnlitteratur får eleven øye på skjønnheten ved mennesket, og her er estetikken forbundet med det gode, med emosjonen, og poesien får slik en dannende effekt. Den poetiske erfaringen av språket ser vi også hos Nelly Sachs, som overlevde Holocaust. Hennes språk falt ned i en avgrunn av historien, i alfabetets ruiner. I disse ruinene forsøker hun å koble seg til virkeligheten på nytt.

En av mine norskklasser tolket «Paa hospitalet, om natten» av Wergeland i fjor. Diktet viser det mulige og overskridende i vendingen fra den døde rosen til «evighetsblomstene i stjernehaven». Forståelsen kan ikke nås gjennom «tekst i kontekst», men gjennom analyse av poesien veksling mellom mening og bilde. Ved å tolke den utvidede bildesekvensen i diktet, og med en følsomhet for koblingen mellom «stjerne» og «hage» tenkte en elev på glitrende blomster. Den overskridende tematikken, metaforikken og kjærlighetsbegrepet hos Wergeland er arv fra romantikken.

Bildung-begrepet og Wilhelm von Humboldts tenkning om universitetet rommer et ideal der «personlighetsdannelsen, og ikke bare tilegnelse av kunnskaper, blir universitetets fremste oppgave» (SNL). Dannelsen bygger på et dynamisk menneskesyn der elevens identitet er i bevegelse og forandres. Litteraturen har en terapeutisk effekt ved at eleven kan

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

komme i kontakt med fortrenge sider i seg selv. Hun utvikler følsomhet for omgivelsene og får interesse for miljøer utenfor hennes eget. Det påvirker hvordan hun oppfatter andre og kommer overens med dem. Den bevisste og emosjonelle læringen gjennom lesing gir eleven et mer reflektert og ansvarlig forhold til seg selv og sin omverden. Her er det verdt å huske at Freud leste skjønnlitteratur, både Ibsen og Dostojevskij, for å få kunnskap om psykologi.

Det overordnede formålet

«Vi fornyer fagene og gir elevene rom for å lære mer og lære bedre. Vi gir også skolen et verdiløft», hevder kunnskapsminister Jan Tore Sanner 26. juni i en pressemelding om fagfornyelsen.

Utdanningsdirektoratet introduserer begreper som medborgerskap, demokrati og likestilling; begreper som hører inn under tverrfaglige temaer, fremfor verdiene i overordnet del. En borger er fundert på et kulturelt og etnisk fellesskap, i tillegg til det politiske fellesskap. Dagens nasjoner kan ikke lenger basere seg på etniske kriterier. I en moderne stat med flere kulturer kan det oppstå konflikt når borgerskapet baserer seg på homogene størrelser. Derfor trenger vi en dypere forankring i læreplanen som bygger et verdifellesskap i skolen, og som gir bedre overlevelsesstrategi, slik verdien av nestekjærlighet og likeverd i formålsparagrafen legger opp til. Begrepet «borger» kunne eksempelvis erstattes av «nesten» i tråd med de universelle verdiene i opplæringsloven.

At reformene i utdanningen er influert av politiske kontekster, har påvirket norskfaget: «Demokrati, fellesskap og mangfold som realitet og ressurs er et av de viktigste komponentene i verdigrunnlaget i norskfaget», leser vi. Her ser utvalget bort fra verdigrunnlaget som favner mer universelle, menneskelige verdier: «slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfridom, nestekjærlighet, tilgjeving». Henning Fjortoft advarte allerede i 2016 mot at sammenhengen mellom kompetansemålene og skolens overordnede formål er for fragmentert.

De universelle verdiene i generell del må synliggjøres. Medmenneskelighet er en forutsetning for fellesskap og framveksten av det autonome og ansvarsfulle mennesket. Likeverd danner premisset for både likestilling og toleranse. En som har evne til nestekjærlighet, fremmer ansvar også for de svake, for dem som ikke har statsborgerskap.

Litteraturhistorien

Ethvert litterært verk hører inn i en historisk sammenheng, og i overordnet del er kulturtradisjo-

nen vektlagt: «Opplæringa skal bidra til å utvide kjennskapet til og forståinga av den nasjonale kulturarven og vår felles internasjonale kulturtradisjon». Når utvalget velger å ta bort eldre språk- og litteraturhistorie av «stofftrengsel» og for å få mer dybde, er det en selvmotsigelse fordi det er vår eldre historie som gir dybde, resonansbunn og perspektiver til vår tids språk, litteratur og kultur. Læreplanen i dansk legger eksempelvis presise føringer for hva slags litterære perspektiver og verker elevene skal gjennom i litteraturhistorien, både av nasjonale verker og verdenslitteratur, og her vektlegges «bevissthetshistoriske perspektiveringer». De skjønnlitterære forfatterne og periodene som utgjør bærebjelken i Danmark, er nøye beskrevet i læreplanen; fjernet fra den norske kompetansemålbaserte linjen.

Frankrike legger vekt på å forme eleven inn i en litterær kultur, og programmet støtter seg på lesing og studiet av litterære hovedtekster i nasjonen, i likhet med Danmark og England. I den franske læreplanen understrekes det at «hvert tema, hver tekst må få elevene i 1. klasse til å nå refleksjon og se forbindelsen mellom ideene og historien de fødes inn i». I fransk i første klasse skal eleven studere personen i litteraturen fra eldre tid til i dag, analysere teaterteksten og dens representasjoner. Elevene skal undersøke den poetiske skriften og søken etter mening fra eldre tid til i dag, og behandle spørsmålet om mennesket i essayet. I slutten av videregående skal elevene i fransk kjenne de store periodene og de viktigste bevegelsene i litteraturhistorien og kulturhistorien. De skal unngå språklige ortografifeil og kjenne sjangrene til de ulike verkene og deres forskjellige karakteristikk. De skal kunne lese, forstå og analysere verker.

Skolen har ansvar for å overføre tanker og verdier fra vår felles åndstradisjon. Vi må se forbindelseslinjene mellom europeisk litterær åndstradisjon og vår egen nasjonale litteratur. Vi snakker om skjønnlitterære verker av høy kvalitet som alle bør få tilgang til. Demokratisering og utbredelse av vår skjønnlitterære kulturarv er kun mulig gjennom utdanningssystemet. I Frankrike vil politikerne, til og med fra partiet Rassemblement national, kjenne sine klassikere og samtale om dem ved middager. Samarbeidsnemnda for norrøn filologi i universitets- og høyskolesektoren reagerte sterkt på forslaget om å nedprioritere vår litterære og språklige fortid: «Konsekvensen av dette er store for skolen legger grunnlaget for hvordan kunnskapene om den litterære og språklige fortiden blir hos hele befolkningen».

Kilder:

Læreplan i dansk: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=152507#Bil15>

Læreplan i engelsk i England: <https://www.gov.uk/government/publications/national-curriculum-in-england-english-programmes-of-study/>

Læreplan i fransk i Frankrike: <https://www.superprof.fr/blog/le-programme-de-leducation-nationale-en-cours-de-francais/#le-programme-de-francais-au-lycee>

Imsen, Gunn (2012): Hargreaves og Shirleys bok «Den fjerde vei». Om gamle kart og nye veivalg.

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagfornyelsen/kjerneelementgruppene/>

Mai Elisabeth Berg: Skirnes ferd som den nordiske litteraturens første kjærlighetsdikt. Vinduet 1/2017.

BUSKERUD
FYLKESKOMMUNE

STILLING LEDIG

LIER VIDEREgåENDE SKOLE

VI HAR LEDIG 100 % STILLING SOM LÆRER ELEKTROFAG MED UNDERVISNINGSKOMPETANSE INNENFOR PROGRAMFAGENE PÅ ELEKTRO.

Ønskede kvalifikasjoner

- Relevant utdanning innen elektrofag f.eks. ingeniør/sivilingeniør eventuelt fagbrev og teknisk fagskole
- Yrkespraksis innen fagfeltet
- Undervisningserfaring, fortrinnsvis fra videregående skole
- God faglig-, pedagogisk og digital kompetanse

Vi ser etter deg som

- Har gode samarbeidsevner og høyt engasjement, evner til å skape gode relasjoner med elever og kolleger
- Gir elever læringsfremmende tilbake- og fremovermeldinger
- Kan jobbe selvstendig, er positiv og utviklingsorientert

Les alt om stillingen på www.lievgs.no eller kontakt avd. leder Tone Lundbye, tlf 32 22 05 68 eller på mobil: 91 15 66 51

Søknadsfrist 19.desember 2018

www.bfk.no

Skaper resultater gjennom samhandling

$\sin\left(\frac{1}{3} + \frac{1}{6}\right) - \sin\left(\frac{1}{3} - \frac{1}{6}\right) = \frac{1}{2}$

Til arbeidsgivere i barnehage og skole

Har du behov for nye medarbeidere?

På Lærerjobb.no kan du utlyse ledige stillinger!

Foto: Fotolia

Din stillingsannonse blir eksponert i følgende kanaler:

- Stillingsutlysning på Lærerjobb.no
- Stillingskarusellen på Utdanningsnytt.no
- På Lærerjobb sine sider i sosiale medier
- Lenke i nyhetsbrevet fra Utdanningsnytt.no
- Stillingsvarsling på e-post til arbeidssøkere

Kontakt: kikki@salgsfabrikken.no / 901 19 121

Lær**er**jobb.no

Stillingsportalen for utdanningssektoren

UTDANNING **UTDANNINGSNYTT.NO**

● Se flere ledige stillinger på Lær**er**jobb.no

UTDANNING

ILL. ISTOCKPHOTO

Utgivelser 2019

Nr.	Materiellfrist	Utkommer
1	12. desember	11. januar
2	16. januar	01. februar
3	06. februar	22. februar
4	27. februar	15. mars
5	20. mars	05. april
6	10. april	03. mai
7	08. mai	24. mai
8	29. mai	14. juni
9	07. august	23. august
10	28. august	13. september
11	18. september	04. oktober
12	09. oktober	25. oktober
13	30. oktober	15. november
14	20. november	06. desember

Bente Schei Ystehede | Advokat i Utdanningsforbundet

FOTO INGER STENVOLL

Lov
og
rett

Ansettelse

Sykefravær som del av kvalifikasjonsvurderingen

Det kan være saklig å legge vekt på forventet sykefravær ved ansettelse.

15. november i år uttalte Sivilombudsmannen seg vedrørende ansettelse av en pedagogisk leder i en kommunal barnehage. Klageren har vært ansatt i stillingen på dispensasjon i mange år. Grunnen til at klageren ikke ble innkalt på intervju og ansatt på dispensasjon for barnehageåret 2018/2019, skyldtes alene hennes tidligere og forventede sykefravær. Styrer i barnehagen uttalte at klager hadde utvist høy faglig kompetanse, ledet avdelingen på en meget tilfredsstillende måte, og vært en positiv bidragsyter til det psykososiale arbeidsmiljøet og som en del av lederteamet i barnehagen.

Ved ansettelser i det offentlige er det den best kvalifiserte søkeren til stillingen som skal ansettes. Ved vurderingen av hvem som er best kvalifisert, skal det legges vekt på utdanning, erfaring og personlig egnethet, sammenholdt med kvalifikasjonskravene som er fastsatt i utlysningsteksten. Det sentrale hensynet bak kvalifikasjonsprinsippet er å sikre at forvaltningen rekrutterer personer med best mulig kompetanse til de oppgavene det offentlige skal utføre. Avgjørelsen må skje på en måte som sikrer likebehandling og som hindrer at det tas usaklige hensyn.

I denne saken er det på det rene at kommunen mente at klageren var den som var faglig best kvalifisert til stillingen, men unnlot å ansette henne på grunn av hennes tidligere høye sykefravær og et forventet høyt sykefravær i det tidsrommet det var aktuelt å ansette henne i. Spørsmålet er om kommunen hadde adgang til å legge avgjørende vekt på klagerens tidligere og forventede sykefravær etter å ha informert i utlysningsteksten om at stabilitet og tilstedeværelse ville bli vektlagt.

Ombudsmannen har tidligere uttalt at det som et utgangs-

punkt må stilles nokså strenge krav til når en arbeidsgiver kan legge avgjørende vekt på at søkeren har hatt høyt fravær, i de tilfellene der fraværet skyldes lovlig sykefravær. Det sentrale spørsmålet er om søkeren for fremtiden vil kunne utføre de arbeidsoppgavene som ligger til stillingen. Denne vurderingen vil bero på blant annet omfanget av forventet fravær og hvordan fraværet vil påvirke arbeidsplassen og de oppgaver arbeidsgiver må få utført.

Kommunen opplyste ombudsmannen om at klageren hadde hatt et økende sykefravær opp til 60 prosent i perioden 2012 og frem til 1. juni 2018. Klageren hadde informert styrer i barnehagen om at hun mest sannsynlig ikke ville komme tilbake i arbeid før på nyåret 2019 og da i gradert stilling. Videre har kommunen redegjort for at sykefraværet i barnehagen har vært omfattende i de siste årene og at dette har ført til et negativt utslag i kvaliteten på tjenestetilbudet. Det har ikke har vært mulig å gjennomføre planlagte pedagogiske opplegg, slik at kravene verken i barnehageloven eller rammeplanen er blitt fulgt opp.

Betydningen av å oppfylle de lovpålagte kravene om å sikre et godt pedagogisk tilbud tilsier etter ombudsmannens syn at det ved ansettelsen var saklig å legge vekt på behovet for stabilitet og tilstedeværelse. Sett i lys av ansettelsens lengde på ett år, og at det var forventet at klageren i store deler av denne perioden ville være fraværende, mente ombudsmannen at det ikke var grunnlag for rettslige innvendinger mot at kommunen la avgjørende vekt på klagerens forventede sykefravær ved vurdering av hennes personlige egnethet for stillingen.

Ombudsmannen kom til at det var saklig av kommunen å legge vekt på klagerens forventede sykefravær ved ansettelsen. Kommunen hadde dokumentert behovet for stabilitet og tilstedeværelse for stillingen, og det fremkom gjennom utlysningsteksten at dette ville bli vektlagt.

«Kommunen hadde dokumentert behovet for stabilitet og tilstedeværelse for stillingen.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | leder

FOTO: TOM-EGIL JENSEN

Praksis i lærerutdanningen – viktig for profesjonsfellesskapet

Hva skal til for å bli en god lærer – uten å bli så trygg at du stivner i en form? Jeg vet ikke akkurat hva som bidrar til en slik læreridentitet, men jeg tror at både trygghet og kritikk må være mål for lærerstudentenes praksis. Det kreves teoretisk og erfaringsbasert kunnskap for å utvikle den nysgjerrigheten og ydmykheten som kjennetegner en god lærer. Lærerkompetanse utvikles i fellesskap, hvor deltagerne har felles mål og oppgaver, og hvor de deler kunnskap og utfordrer hverandre. Slik må vel også studentenes praksisperioder være.

For en tid siden møtte jeg den internasjonale ekspertgruppen som har gitt råd til norske myndigheter om hvordan vi kan forbedre grunnskolelærerutdanningen. Deres aller tydeligste anbefaling er mer praksis. Men mer praksis kan ikke være det eneste svaret. Praksis må også være god.

Studenter, lærerutdannere på studiestedet og lærerutdannere i praksisfeltet er de tre viktige rollene i lærerutdanningen. Hvilke arenaer, forum eller møteplasser forener alle de tre? Vi arrangerte et seminar om praksis i Lærernes Hus nylig, og der kom det fram at mange er frustrert over at det tidvis lages vanntette skott mellom lærerutdannere ved studiestedet og i praksis. Praksislærere opplever at de bare blir informert om hva som forventes av dem og av studentene, og at det ikke er et reelt samarbeid. Noen studenter føler at de har liten reell medvirkning i sin egen praksis, og lærerutdannere ved studiestedene opplever at de ikke får brukt praksis i undervisningen på en god måte.

Alle parter vil ha større likeverdighet mellom lærere på studiestedet og lærere på praksisstedet. Slik har det vært i mange år. En av deltakerne spurte litt oppgitt om hvor for vi ikke får det til. Heldigvis finnes det lærerutdanninger som klarer å lage flere møteplasser i «det tredje rommet», som Mette Liang på seminaret kalte de felles møteplassene. Liang er en erfaren praksislærer fra Marienlyst skole i Drammen, og hun forklarte at dersom det ene rommet er undervisning på studiestedet, og det andre rommet er skolepraksis, så er det tredje rommet arenaer og møteplasser hvor studenter og

lærerutdannere fra både studiested og praksis, kan møtes. Der må en ta opp det som er viktig for studentens utdanning: Hva er målsetting for praksisperioden, hvordan avgrenses oppgaver og hvordan blir det progresjon i studentenes praksisperioder?

Monica Merket, doktorgradsstipendiat ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, presenterte et prøveprosjekt som bygger en progresjon i studentenes praksis – fra observasjon til trinnovertagelse. Modellen har som mål å bygge studentenes trygghet, gjennom stadig å utvide deres ansvarsområder i praksisperiodene. Merket la vekt på at lærerrollen på mange måter er sårbar, samtidig som lærere i kraft av sin posisjon har stor makt over barn og unge. Det kreves både modenhet og ydmykhet for å bli en god lærer.

Studentenes praksis må formidle det komplekse i lærergjærningen. Studentene må møte skolens praksis med et utforskende og kritisk blikk. Praksis er ikke bare modell-læring, hvor studenten forventes å tilpasse seg noen gitte arbeidsmåter. Lærere som har studenter i praksis, må også slippe til studentenes kritiske blikk på sitt eget arbeid. Det kan gi nye perspektiver og læring for både student og lærer.

Vi må huske på at det er veldig mye å lære av det som foregår i praksis. Hvordan oppstår de gode møtene mellom praksis og akademia? Hvilke samarbeidsformer fungerer? Hvordan kan praksis bidra til utvikling av lærerutdanningene? Oppsummert – hvordan kan praksis bidra til å bygge en sterkere lærerprofesjon?

Her kan du se seminaret strømmet:

<https://www.utdanningsforbundet.no/nyheter/2018/folg-seminaret-praksis---et-utslag-av-tilfeldighetenes-spill/>

Her kan du lese om ekspertgruppens anbefalinger:

<https://khrono.no/kd-nybo-femaring-laererutdanning/eksperutvalg-anbefaler-mer-praksis-for-a-bedre-laererutdanningen/224916>

«Alle parter vil ha større likeverdighet mellom lærere på studiestedet og lærere på praksisstedet.»

Julegudstjeneste: Slik er reglene

Et sikkert juletegn er den årlige debatten om skolars julegudstjeneste. Vi hjelper deg med regelverket, oppdatert med årets veileder.

I november kom det nye retningslinjer for skolegudstjenester fra Utdanningsdirektoratet, og i den nye veilederen heter det at «Skolene er oppfordret til å legge til rette for at elevene skal kunne delta på skolegudstjenester i forbindelse med høytider.» Det er fortsatt skoleeier som bestemmer om skolene skal delta på gudstjenester. Om dere velger å tilby skolegudstjeneste, er det flere ting dere må passe på:

1. To likeverdige tilbud

Velger skolen din å tilby skolegudstjeneste, MÅ den samtidig tilby et likeverdig alternativ til dem som ikke ønsker å være med. «Skoler som tilbyr elevene å delta på en skolegudstjeneste, må også tilby et likeverdig alternativ for elever som ikke ønsker å delta på gudstjeneste.», står det i veiledningen.

2. Informer godt

Det er viktig at elever og foresatte i god tid får vite hva slags tilbud skolen gir om det skal avholdes skolegudstjeneste og alternativt opplegg. Innhold og gjennomføring bør i forkant drøftes med foreldrene. «Skolen bør involvere foreldrene i dialog om deltakelse i og gjennomføring av skolegudstjenester og hva som kan være et alternativt tilbud.», poengterer veiledningen. Informasjonen om oppleggene skal gis samtidig, og i god tid.

3. Skal ikke være avslutning

En skolegudstjeneste er ikke egnet som avslutning, som skal være en inkluderende aktivitet: «Skoleavslutninger skal være inkluderende og legges slik at alle elever kan delta. Skolegudstjenesten bør derfor ikke være en skoleavslutning i seg selv.», heter det.

Regler: Julegudstjenestene engasjerer, og nå er det nye retningslinjer å følge.

FOTO BERIT KEILEN, NTB SCANPIX

4. Mulighet for fritak

Det er viktig at skolene viser respekt for elevenes religion og livssyn. «Elever har rett til fritak fra aktiviteter i skolen som oppleves som utøvelse av en annen religion eller livssyn enn sitt eget ... Dette gjelder også skoleavslutninger. Skolens undervisning og aktiviteter skal ikke være forkynning.», står det i veiledningen, som understreker valgfriheten. Elever som er fylt 15 år bestemmer selv hva de vil delta på, mens foreldre bestemmer for dem under 15 år.

Hyppige medieoppslag

Husk ellers at skolenes (jule-)gudstjenester i mange år har forårsaket noen svært følelsesladde diskusjoner, både lokalt og i riksmidia. Synet på skolegudstjenester spriker også i befolkningen. En undersøkelse gjort av Norstat i 2014 viste at 52 prosent av befolkningen var positive til skolegudstjenester, 44 prosent var negative. Mens eldre var de mest positive, var de unge mest negative. Blant folk under 30 år, sa to av tre nei til skolegudstjenester.

Mange kriterier må altså oppfylles om det skal holdes gudstjeneste i skoletiden, og det er viktig at reglene blir fulgt. Erfaringsmessig vet vi at det hvert år blir flere medieoppslag om skolegudstjenester, spesielt om julegudstjenestene. Det gir ofte ekstraarbeid og uheldig omtale, men følges tipsene over, bør det være mulig å unngå de fleste problemene. Det viktigste er nok likevel at skolen din er bevisst på å ha et likeverdig, alternativt opplegg om den deltar på skolegudstjeneste, og at foreldre og elever orienteres godt. En undersøkelse fra Kommunal Rapport i 2016 viste nemlig at bare én av fem skoler tilbyr et alternativt opplegg.

PODKAST: Hør episode 9 av Lærerrommet om skolegudstjenester. Du finner podkasten på Apple podcasts, Acast, SoundCloud og Spotify.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Hør på Lærerrømm

Lærere i videregående. Skjult mobbing. Lekser. Dette er bare noen av temaene i podkasten Lærerrømmet.

– Skolene som var flinke og gjorde alt etter boka, hadde likevel store problemer, sier forsker Ingunn M. Eriksen ved Oslo Met i episode 6 av Lærerrømmet som handler om mobbingen voksne ikke ser.

Eriksen beskriver såkalte «blinde flekker» og «harde nøtter» i skolenes mobbearbeid. Oslos mobbeombud Kjerstin Owren er også gjest i episoden om mobbing. Hun sier:

– Vi kan bli blinde for de vilkårene som er tilstede i grupper der skjult mobbing skjer.

For alle

Lærerrømmet lages av Utdanningsforbundet, og går i dybden på aktuelle hverdagstema som angår hele utdanningsfeltet. Podkasten er for alle som er engasjerte eller jobber i barnehage og skole, eller innen høyere utdanning og utdanningsforskning.

Gjestene er lærere, barnehagelærere, elever,

ledere, forskere, politikere – eller andre. De gir deg ny innsikt og kunnskap.

Fra SETT-dagene på Lillestrøm som nylig ble arrangert, har vi laget spesialutgaver av Lærerrømmet med flere interessante temaer og gjester.

Ulike tema

Det ligger flere episoder klare og venter på deg med spennende samtaler: I første episode snakker vi om lekser. Var seksårsreformen et eksperiment? spør vi i episode to. Skolens testkultur er tema i episode tre. I episode fire diskuteres prestasjonsgenerasjon, skolepress og stress. I episode fem er lek temaet – for hva er egentlig lek?

I episode sju handler det om forskning brukt i klasserommet. Og hvordan er et helt vanlig barn? Hør på samtalen i episode åtte. Skolegudstjenester er aktuelt særlig nå som det straks er jul, så hør på episode ni. I episode 10 dreier samtalen seg rundt ulike lærertyper i videregående og om relasjoner.

Vi spiller inn nye episoder fortløpende. Det er gratis å abonnere og høre på Lærerrømmet.

Du finner alle episodene på Apple podcasts, Acast, SoundCloud eller Spotify – eller på udf.no.

Tips oss gjerne om aktuelle tema. Send en mail til kommunikasjon@udf.no.

Forsikring: Nå er dine forsikringsdokumenter for 2019 tilgjengelig på Min side.

FOTO ANNA-JULIA GRANBERG

Klart for 2019

På Min side finner du nå dine forsikringsdokumenter for 2019.

Har du ikke digitale dokumenter, vil du motta disse i posten i løpet av desember. Ønsker du å gjøre endringer for dine forsikringer for 2019, må dette gjøres innen 19.01.2019. Gjør endringene på Min side, eller kontakt oss på mail forsikring@udf.no

Nyheter og endringer 2019

Ved bestilling av Utdanningsforbundets bilforsikring får du nå 75 prosent bonus.

Barneforsikringens uførekapital dobles til 1 million kroner og døgnåpen helsetelefon er nå inkludert. Forsikringen har fått høyere erstatningssum på flere dekninger, og som følge av dette er det foretatt en liten prisjustering i 2019.

Reiseforsikringen får ubegrenset dekning på egenandel på leiebil, og kravet om fire timers for-

et

Forskning + lærer = sant?
Episode 7 med første-
amanuensis Øystein Gilje
og rektor Bjørn Bolstad.

< **Lærerrommet fra SETT:**
Elevorganisasjonens
nestleder Alida de Lange
D'Agostino og rektor
Per Egil Skjelbred om
mobilforbud.

Om mobbing: Forsker Ingunn M. Eriksen og mobbeombud Kjerstin Owren i episode seks.

Lærerrommet: Finn episodene på Apple
podcasts, Acast, SoundCloud og Spotify.

< **Om lek:** Barnas lek engasjerer stadig-
flere. Episode 5 med professor Maria
Øksnes og politisk rådgiver Turi Pålerud.

Kurs

Kveldsseminar: Rasisme i skolen

31. januar inviterer Utdanningsforbundet i samarbeid med Antirasistisk senter og Pedagogstudentene til gratis seminar i Lærernes hus klokka 18. Nye undersøkelser viser at svært mange barn og unge med minoritetsbakgrunn i Norge utsettes for rasisme. Dette kan gi seg utslag i sosial utestengelse, vold og mobbing fra medelever, men også nedvurdering og lave forventninger fra lærere. Hva slags konsekvenser både faglig og emosjonelt får dette for dem som rammes? Innledere er Sunil Loona, psykolog og styremedlem ved Antirasistisk senter og Åse Røthing, professor ved Oslo Met. Også lærer og forfatter Guro Sibeko og sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet Anne Mari Milo kommer. Seminaret er åpent for alle og strømmes for deg som ikke har mulighet å komme.

Mange opplever rasisme: Seminaret om rasisme i skolen er gratis. FOTO OLE WALTER JACOBSEN

Flere språk – flere muligheter

6.-7. februar arrangerer vi kurs i Lærernes hus der temaet er utredning og tilrettelegging ved flerspråklig. En stigende andel av den norske befolkningen har et annet førstespråk enn norsk, noe som gir en stor variasjon i erfaringer og kunnskaper hos flerspråklige i barnehage og skole. Dette er på mange måter positivt, men kan også gi en del utfordringer for barnehager, skoler og dem som av ulike grunner skal gjøre psykologiske eller pedagogiske vurderinger og utredninger. Kursholder er Espen Egeberg. Kurset inngår i kursrekken til Utdanningsforbundets spesialistutdanning i pedagogisk-psykologisk rådgivning, men er åpent og aktuell for alle som er opptatt av temaet.

Les mer på www.udf.no/kurs

sinkelse på bagasje er fjernet.

Innbeforsikringen utvides med dekning for ID-tyveri. Med uføreforsikringen blir nå 1 prosent av forsikringssummen utbetalt månedlig fram til du blir varig ufør. Forbedring av vilkårene, økning av Folketrygdens grunnbeløp (G) og skadeutvikling vil derfor medføre en prisøkning for 2019. Prisene på livsforsikringen settes ned i 2019.

Reisekortet i appen

Skal du ut å reise i jula og vil ha reisekortet med deg? Last ned Utdanningsforbundets egen app, UDF Medlem, der finner du reisekortet. Du finner også alltid reiseforsikringsbevis på Min side.

Les mer og last ned: udf.no/medlemsapp

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

DINE FORSIKRINGSTILBUD

Som medlem av Utdanningsforbundet har du tilgang til unike forsikringsordninger for deg og dine til en god pris.

KOLLEKTIVE FORSIKRINGER

INNBOFORSIKRING

Dekker tap og skade på privat innbo og løsøre med inntil 2 millioner per skadetilfelle.
Pris fra kr 972 til kr 1476 pr år, avhengig av hvor i landet du bor.

UFØREFORSIKRING

En uføreforsikring gjør deg bedre rustet økonomisk dersom du skulle være så uheldig å bli ufør.
Pris baseres på alder og valgt forsikringssum.

REISEFORSIKRING

Ingen egenandel og hele 90 dagers reisevarighet.
Pris fra kr 756 til kr 1944 pr år, avhengig av om den skal gjelde for en eller for familie, og om du er over eller under 70 år.

LIVSFORSIKRING

Forsikringen gir en engangsutbetaling til etterlatte ved forsikredes død, uansett om dødsfallet skyldes sykdom eller ulykke.
Pris baseres på alder og valgt forsikringssum.

GRUNNFORSIKRING

Forsikringen består av tre deler: livsforsikring for medlemmet, ulykkesforsikring for familie og begravelsesstøtte ved død i nær familie.
Pris kr 888 per år.

STUDENTFORSIKRING

Forsikringen består av innbo-, reise-, ulykkes- og uføreforsikring samlet i en pakke, spesialtilpasset studenter.
Pris kr 996 per år.

BARNEFORSIKRING

Forsikringen gjelder barn og barnebarn fra 3 måneder til utgangen av det året de fyller 26 år.
Pris per barn 1212 per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS 70+

Forsikringspakke for deg som er godt voksen. Pakken inneholder reise-, innbo- og ulykkesforsikring. Døgnåpen helsetelefon er også inkludert.
Pris for familie kr 3000 per år. En person kr 2400 per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS HUS- OG BILFORSIKRING

UTDANNINGSFORBUNDETS HUSFORSIKRING

Husforsikring ekstra har unike vilkår og gode priser.
Vi tilbyr to varianter, hus ekstra og hus.
Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

UTDANNINGSFORBUNDETS BILFORSIKRING

Bilforsikringen ekstra og delkasko har 75% bonus, unike vilkår og gode priser. Bonusen gjelder også ved forsikring av din første bil.
Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

RABATT HOS TRYG

RABATT HOS TRYG

Som medlem i Utdanningsforbundet får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg rabatt på alt fra hytte- til båtforsikring.
Alle medlemmer får 32 prosent uavhengig av antall produkter.

TRYG PLUSS

Har du privat forsikring i Tryg, får du som medlem i Utdanningsforbundet tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om vedlikehold og påbygg av bolig, og hjelp ved ID-tyveri og misbruk på sosiale medier.

Les mer på udf.no/medlemstilbud

Bruk dine medlemsfordeler

Det lønner seg å være del av et fellesskap. Som medlem får du tilgang til et bredt forsikringstilbud med gode priser og unike deknninger.

Les mer på
udf.no/medlemstilbud

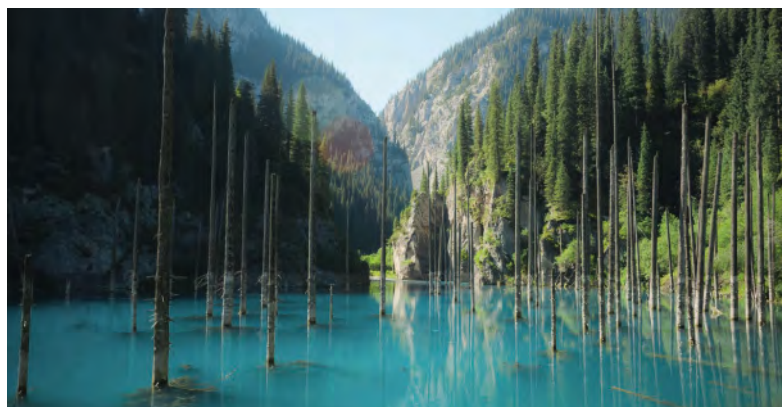

Kasakhstan

I samarbeid
med
Utdanning

I verdens niende største land venter det oss en fabelaktig skjønnhet i storslåtte nasjonalparker med et overfløydighets-horn av fortryllende og særpregede landskaper. Eksotisk natur og millionby er stikkordene her.

AVREISE 21. MAI, 18. JUNI OG 9. OG 30. JULI, 6. OG 20. AUGUST OG 3. OG 17. SEPTEMBER OG 1. OKTOBER 2019

9 DAGER FRA KUN KR 14.995

ALT DETTE ER INKLUDERT:

- Fly Oslo-Almaty t/r
- Alle skatter og avgifter p.t. kr. 1.080,-
- 1 natt i Almaty på Hotel Kazakhstan ***+
- 2 netter i Kolsaj-sjøenes Nasjonalpark på Guesthouse Zhibek Zholy
- 4 netter i Almaty på Hotel Kazzhol ****
- 7 x frokost, 1 x frokostpakke, 5 x lunsj og 5 x middag
- 1 flaske vann på alle utflukter
- Stor og spennende utfluktpakke
- Norsktalende reiseleder

